

> *Eindrapport*

Onderzoek naar duurzaamheidsbeleid

Een onderzoek van de rekenkamercommissie naar het gevoerde beleid van de gemeente Emmen gericht op de reductie van broeikasgassen.

www.partnersenpropper.nl
www.opgavengestuurdwerken.nl

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Colofon

Deze rapportage geeft zicht op het beleid van de gemeente Emmen ten aanzien van de klimaat- en energietransitie en in het bijzonder de reductie van broeikasgassen, de wijze waarop het beleid wordt uitgevoerd, de tussenresultaten en de route die nog voorligt.

De rapportage is opgesteld door twee onderzoekers van het bestuurskundig onderzoeks- en adviesbureau Partners+Pröpper: Ing. Peter Struik MBA en Hilda Sietsema.

Noordwijk, 8 januari 2024

Leeswijzer

Het voorliggende rapport bestaat uit drie delen.

Deel 1 De kern	<p>Deel 1 is voor de lezer die snel de kern tot zich wil nemen.</p> <p>Het kan eigenstandig gelezen worden en bevat de inleiding, de conclusies en aanbevelingen en beantwoording van de deelvragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het hoofdstuk 'conclusies' wordt de centrale vraagstelling van het onderzoek beantwoord. • In het hoofdstuk 'aanbevelingen' worden aanbevelingen aan de raad en aanbevelingen aan het college gedaan. • In het hoofdstuk 'beantwoording deelvragen' worden alle onderliggende deelvragen kort beantwoord.
Deel 2 De bevindingen	<p>Deel 2 is voor de lezer die meer details tot zich wil nemen.</p> <p>Het bevat een uitgebreide beantwoording en onderbouwing van alle deelvragen uit deel 1.</p>
Deel 3 bijlagen	<p>Deel 3 bevat de bijlagen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De respondenten- en bronnenlijst. • Een reconstructie van beleid, doelen, voorwaarden en invloedsruimte van de gemeente. • Gegevens uit klimaat- en emissie-monitors.

Inhoudsopgave

Deel 1	De kern	6
1	De inleiding	7
2	De vraagstelling	8
3	De aanpak	9
4	De conclusies	10
5	De aanbevelingen	13
6	Korte beantwoording van de deelvragen	14
6.1	Ambities en beleid	14
6.2	De uitvoering	16
6.3	De resultaten	19
6.4	De rol van de raad	20
Deel 2	De bevindingen	22
7	De ambities en het beleid van de gemeente Emmen	23
7.1	De landelijke en regionale doelen	23
7.2	Het lokale energie- en warmtebeleid van de gemeente Emmen	24
7.3	Het beleid op het terrein van klimaatadaptatie en circulaire economie	32
8	De uitvoering	33
8.1	De vertaling van beleid naar uitvoering en middelen	33
8.1.1	De energietransitie	33
8.1.2	Klimaatadaptatie en de circulaire economie	35
8.2	De realisatie van de energietransitie	36
8.3	De realisatie van klimaatadaptatie en circulaire economie	40
8.4	Barrières voor doelrealisatie	42
9	De resultaten	48
9.1	De energie- en warmtetransitie	48
9.2	Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed	49
9.3	Klimaatadaptatie en circulaire economie	50
10	De rol van de raad	51
10.1	De kaderstellende rol	51
10.2	De controlerende rol	51
	Bestuurlijke zienswijze van het college	54
	Nawoord Rekenkamer Emmen	57

Deel 3

De bijlagen..... 58

Bijlage 1	Respondenten en schriftelijke bronnen.....	59
Bijlage 2	Reconstructie van beleid naar doelen, uitvoeringen en invloedsruimte	63
Bijlage 3	Realisatie van de energietransitie	74
Bijlage 4	Korte handreiking regievoering.....	86

1

De kern

De inleiding

De aanleiding voor het onderzoek

Duurzaamheid is een maatschappelijk belangrijk en zeer actueel thema en gaat over meerdere onderwerpen zoals de energiestrategie, klimaatadaptatie en circulaire economie. De verduurzaming is een grote complexe en integrale opgave, waaraan alle gemeenten in Nederland en hun inwoners en bedrijven een belangrijke bijdrage aan moeten leveren. In het overleg van de rekenkamercommissie Emmen van 4 maart 2022 scoorde het onderwerp 'duurzaamheid' dan ook hoog op alle beoordelingscriteria om in aanmerking te komen voor een onderzoek. De rekenkamercommissie Emmen besloot daarom om een onderzoek te starten met accent op het thema Energietransitie en meer globaal zullen ook de onderwerpen Klimaatadaptatie en Circulaire Economie worden aangeraakt.

De doelstelling

Het onderzoek heeft als doel zicht te geven op:

- De maatregelen die de gemeente neemt die bijdragen aan het behalen van de landelijke doelen met betrekking tot reductie van broeikasgassen en die vallen binnen de invloedsgrenzen van de gemeente;
- In hoeverre en in welke mate de gemeente de doelen nu al heeft gerealiseerd en wat nog gerealiseerd moet worden;
- In hoeverre de gemeente de juiste voorwaarden heeft ingevuld, of welke nog moeten worden ingevuld, om de doelen te realiseren.

De achtergrond

De energietransitie betekent enerzijds zo weinig als mogelijk energie te verbruiken en anderzijds de energie volledig te betrekken uit duurzame (hernieuwbare) energiebronnen, zoals bijvoorbeeld zonne- en windenergie, aardwarmte, restwarmte of energie op te wekken uit niet-fossiele brandstoffen zoals waterstof.

In 2016 heeft staatssecretaris Dijkzma het VN-Klimaatakkoord van Parijs ondertekend alsmede de 28 lidstaten van de Europese Unie. Het akkoord is ingegaan per 2020 en de EU-lidstaten hebben met elkaar afgesproken dat de EU in 2030 minimaal 40% minder CO₂ moet uitstoten ten opzichte van het jaar 1990. Nederland heeft de afspraken vertaald en aangescherpt naar de Klimaatwet, om inwoners en bedrijven zekerheid te geven over de klimaatdoelen, te weten:

- > 25% minder CO₂-uitstoot eind 2020 ten opzichte van 1990¹;
- > 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990;
- > 95% minder CO₂-uitstoot in 2050 ten opzichte van 1990.

Alle gemeenten in Nederland staan voor deze doelen. Hiervoor is een Nationaal Energieakkoord gesloten, dat ook geldt voor de gemeente Emmen. Het college van Emmen markeert dit ook in het Coalitieakkoord 2022 - 2026:

'Duurzaamheid is een grote opgave voor de komende jaren. Duurzaamheid raakt alle thema's en is daarom als een rode draad verwerkt in het coalitieakkoord en niet als afzonderlijk thema opgenomen.'

¹ Dat heeft de rechter in 2015 bepaald in de klimaatzaak van Urgenda tegen de Nederlandse Staat.

2 De vraagstelling

De centrale vragen

- 1 In hoeverre is het gevoerde beleid van de gemeente Emmen op het gebied van de energietransitie doeltreffend en doelmatig en in welke mate is dit beleid toekomstbestendig?
- 2 Wat zijn nog risico's, welke voorwaarden moet de gemeente nog invullen om de doelen te realiseren?
- 2 Wat zijn aanbevelingen voor eventuele verbetering?

De deelvragen

Ambities en beleid

- 1 Welk beleid heeft de gemeente Emmen ten aanzien van de energietransitie?
 - > Welke ambities en doelen stelt de gemeente in haar duurzaamheidsbeleid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder?
 - > In hoeverre zijn de landelijke doelen uit het Klimaatakkoord en de regionale doelen uit de Regionale Energie Strategie vertaald naar het beleid van de gemeente Emmen?
 - > Wat is de strategie en wat zijn daarbij de kernvoorwaarden om de doelen te kunnen realiseren?
 - > In hoeverre geeft de gemeentelijke organisatie zelf het goede voorbeeld? Bijvoorbeeld op het gebied van energieopwekking en -besparing in gemeentelijke gebouwen?

De uitvoering

- 2 Op welke wijze heeft de gemeente haar strategie, om de doelen ten aanzien van de energietransitie te realiseren, geoperationaliseerd?
 - > In het bijzonder ten aanzien van de vijf strategieën zoals opgenomen in het Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat.
- 3 Welke personele capaciteit en budgetten heeft de gemeente voor de energietransitie vrijgemaakt?
- 4 In hoeverre trekt de gemeente samen op met partners (inwoners, bedrijven en organisaties) bij de uitvoering van haar beleid ten aanzien van de energietransitie?
 - > Hoe krijgt deze samenwerking vorm in de praktijk?
- 5 In hoeverre is al uitvoering gegeven aan de ambities en doelen van de gemeente Emmen, en waar moet de gemeente nog uitvoering aan geven?

De resultaten

- 6 In hoeverre zijn de ambities en doelen van de gemeente Emmen behaald?
- 7 Staan de budgetten en inspanningen in verhouding tot de bereikte resultaten? En worden de budgetten doelmatig besteed?

De rol van de raad

- 8 Hoe is de raad betrokken bij de totstandkoming van en besluitvorming over het duurzaamheidsbeleid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder?
 - > Welke kaders heeft de raad meegegeven?
- 9 Hoe wordt de raad in positie gebracht door het college om zijn controlerende rol uit te kunnen oefenen en is de raad hiermee in staat om te kunnen (bij)sturen?

3

De aanpak

Dit onderzoek richt zich primair op het **hoofdthema Energietransitie**. Dat thema bestaat uit vijf verschillende onderwerpen: Gebouwde omgeving, Industrie en bedrijvigheid, Glastuinbouw, Energieopwekking en -infrastructuur en Duurzame mobiliteit. Het onderzoek richt zich op processen, voorwaarden en rollen van actoren. Denk aan het politiek-bestuurlijk proces, het proces van regievoering en samenwerking, het proces van beleidsontwikkeling et cetera. Het richt zich niet op de beoordeling van technische inhoudelijke voorstellen en mogelijkheden voor duurzaamheid.

Daarnaast zullen de thema's **Klimaatadaptatie en Circulaire economie worden** aangeraakt maar in mindere mate worden verdiept. Het gaat hierbij om het schetsen van een zeer globaal beeld over het beleid, de uitvoering en resultaten.

Het onderzoek is langs twee sporen opgepakt, wij noemen dit 'realisatiegericht evalueren'. Dit is gedaan omdat het de doelen rondom duurzaamheid door de gemeente Emmen nog niet zijn gerealiseerd. De te behalen mijlpalen liggen immers in de toekomst: in de jaren 2030 en 2050. Concreet betekent dit voor het onderzoek het volgende:

- 1 Er is enerzijds achteruit gekeken om te evalueren welke doelen zijn gesteld, welke voorwaarden zijn ingevuld en in welke mate de doelen zijn gerealiseerd tot op heden.
- 2 Anderzijds is vooruit gekeken ten aanzien van de vraag welke voorwaarden nog moeten worden ingevuld om de doelen te kunnen realiseren. Dit sluit aan op de mijlpalen die zijn gesteld in het Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat.

4

De conclusies

In dit hoofdstuk wordt de eerste twee centrale vragen van het onderzoek beantwoord. Hierbij geven we ook een oordeel over het beleid van de gemeente.

CENTRALE VRAAG

- 1 In hoeverre is het gevoerde beleid van de gemeente Emmen op het gebied van de energietransitie doeltreffend en doelmatig en in welke mate is dit beleid toekomstbestendig?
- 2 Wat zijn nog risico's, welke voorwaarden moet de gemeente nog invullen om de doelen te realiseren?

Conclusie 1: Het beleid van de gemeente Emmen op het gebied van de energietransitie is tot op heden doeltreffend en doelmatig voor zover het gaat om het realiseren van doelen die de gemeente in eigen hand heeft. Tegelijkertijd is er nog een lange weg te gaan, want:

- > Emmen wil in 2050 een CO₂-neutrale en welvarende gemeente zijn. Daarbij is Emmen, door het complexe en zware energieprofiel van de gemeente, in grote mate afhankelijk van inspanningen en investeringen van anderen: de industrie, glastuinbouw en bedrijven.
- > Om de tussendoelen voor 2030 te realiseren is nog ruwweg 40% CO₂-uitstootreductie nodig en moet de productie van hernieuwbare energie binnen de gemeentelijke grenzen vanaf medio 2023 tot 2030 nog groeien met 35%.
- > De gemeente realiseert haar doelen tot op heden met beperkte personele capaciteit en daarmee relatief lage uitvoeringslasten. Er is echter nog substantieel meer capaciteit nodig om de doelen te realiseren.

We lichten dat hieronder verder toe.

In de regionale energiestrategie is afgesproken dat de regio in 2030 met een productie van 3,45 TWh aan hernieuwbare energie grofweg 700 kton aan CO₂-uitstoot zal vermijden. De gemeente wil 0,669 TWh voor haar rekening nemen waarmee grofweg 133 kton CO₂-uitstoot zal worden vermeden. Daarmee wil de gemeente Emmen 19% van de regionale bijdrage aan de landelijke doelen leveren.

Conform de regionale monitor voor de regionale energiestrategie heeft Emmen anno juni 2023 met projecten (gerealiseerde en in aanbouw) ongeveer 81,3 kton CO₂-uitstoot vermeden en heeft daarmee ruim 60% van de CO₂-doelstelling voor 2030 gerealiseerd. Dat is gerealiseerd met Zon op Land, Zon op Dak en Wind.

De gemeente heeft ten aanzien van de productie van hernieuwbare energie binnen de eigen gemeentelijke grenzen 65% gerealiseerd. Van het doel 0,669 TWh (2.400 TJ) is 0,436 TWh (1.570 TJ) gerealiseerd. De prestaties van Emmen ten aanzien van het aandeel hernieuwbare energie liggen ongeveer op het landelijk gemiddelde niveau. Als we aannemen dat Emmen verhoudingsgewijs dezelfde investeringen en inspanningen verricht als het gemiddelde van gemeenten, dan staan de bereikte resultaten van Emmen in verhouding tot de inspanningen die Emmen pleegt en is er sprake van doelmatig beleid en uitvoering.

Sterk punt is verder dat gemeente Emmen in haar beleid het lokaal eigenaarschap een serieuze plek heeft gegeven. Dit is conform het landelijke Klimaatakkoord en in Emmen is daar ook een concreet voorbeeld van met het Zonnepark Oranjepoort. Er is daar sprake van substantieel lokaal eigenaarschap, dat in samenwerking met de eigenaar van het zonnepark en de energiecorporatie van inwoners daadwerkelijk is gerealiseerd.

Om in 2050 werkelijk een CO₂-neutrale en welvarende gemeente te zijn spelen er nog behoorlijke uitdagingen en risico's om dit doel te realiseren. Emmen heeft namelijk ten opzichte van andere gemeenten een complex en zwaar energieprofiel. De industrie en glastuinbouw hebben een dussdanige energievraag, zowel naar omvang als naar aard, dat de vervanging van fossiele brandstoffen niet binnen de gemeentegrenzen is te realiseren. Dat betekent dat Emmen, naast opwekking van energie met hernieuwbare energiebronnen binnen de eigen gemeente, afhankelijk is van import van hernieuwbare energie dat moet worden geproduceerd door anderen en/of groene alternatieven voor aardgas. Daarnaast verbruiken huishoudens binnen Emmen relatief veel gas omdat er veel oudere woningen zijn die nog niet voldoende zijn geïsoleerd.

Het complexe en zware energieprofiel komt scherp tot uitdrukking in de **nieuwe Energienota voor de jaren 2023-2026** dat nog in de raad moet worden besproken. Hieruit blijkt dat de grootste opgave voor Emmen is om richting 2050 de relatief grote hoeveelheid aardgas te vervangen door CO₂ vrije alternatieven. Dit zijn lange termijn doelen voor Emmen en de gemeente wil daarbij voortdurend de relatie leggen tussen het energiebeleid en het sociaal-economische beleid van de gemeente. De economie is immers energie-intensief en het energieverbruik van huishoudens is hoger dan gemiddeld in Nederland. Een betrouwbare en betaalbare energievoorziening is dan ook een belangrijke voorwaarde voor welvaart in Emmen.

Conclusie 2: De gemeente moet nog een aantal voorwaarden invullen om de doelen te realiseren en risico's te minimaliseren. Te weten:

- 1 De regisserende rol van de gemeente is nog onvoldoende uitgewerkt en van onvoldoende kwaliteit om het tussendoel van 2030 en het einddoel van 2050 te realiseren.
- 2 De gemeente toont nog onvoldoende zelf het goede voorbeeld.

We lichten dit hieronder verder toe.

DE GEMEENTE IS AFHANKELIJK VAN ANDEREN MAAR DE REGISSERENDE ROL IS NOG ONVOLDOENDE OP STERKTE

De gemeente Emmen richt zich nu verder op drie speerpunten: werken aan een robuust energiesysteem, het stimuleren van energiebesparing en het scheppen van verdere voorwaarden voor lokaal eigendom.²

- > Het speerpunt 'robuust energiesysteem' is gekozen omdat het huidige energiesysteem vast loopt. De capaciteit van het energienetwerk is een knelpunt. Dat maakt dat het moeilijk is voor bedrijven om te verduurzamen en de restopgave rondom zon- en windenergie te realiseren. Om dit op te lossen is de gemeente nagenoeg geheel afhankelijk van anderen zoals de netbeheerders en innovatie van bedrijven.
- > Het isoleren van woningen is een belangrijke voorwaarde om de warmtetransitie mogelijk te maken. De gemeente wil dan ook energiebesparing stimuleren door goede informatie over besparingsmogelijkheden te bieden, subsidieregelingen toegankelijk te maken en eigen projecten op te zetten binnen projecten van het Volkshuisvestingsfonds en de Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe. Voor huishoudens met een smalle beurs kan de gemeente dus nog veel doen. Bij de industrie en glastuinbouw heeft de gemeente een kleinere rol en is grotendeels afhankelijk van inspanningen van bedrijven.
- > In de structuurvisie Zonneakkers legt de gemeente beleidsinstrumenten vast om het lokaal eigenaarschap meer af te dwingen.

² Bron: Energienota 2023-2026

Uit de speerpunten blijkt dat de gemeente afhankelijk is van anderen om doelen te realiseren. Dat vraagt om een grote regisserende inspanning van de gemeente en juist op dit punt geven lokale partners aan dat zij behoefte hebben aan een sterkere regisserende rol van de gemeente. Zij geven aan dat dit zich vooral moet richten op de uitvoering. Volgens partners is er genoeg beleid en draait het nu om het aanzwengelen en aanjagen van de uitvoering, de juiste partijen aan elkaar verbinden, samenhang tussen projecten aan te brengen en voorwaarden te scheppen waardoor lokale partners ook zaken kunnen realiseren.

Ook wij concluderen dat de regisserende rol over de uitvoering nog onvoldoende is doorontwikkeld en op voldoende sterkte is. De gemeente heeft haar beleid weliswaar vertaald naar een programmaplan met als doel overzicht te creëren over lopende maatregelen, en ook de nieuwe energienota is voorzien van een uitvoeringsagenda, maar de wijze van regievoering is nog onvoldoende gepreciseerd. Het is nog te abstract beschreven in termen zoals 'we verlenen medewerking', 'we stimuleren', 'we ondersteunen' et cetera.

Regievoering roept vaak het beeld op dat anderen het moeten doen. Dat is ook zo maar het vraagt ons inziens ook wat van de ambtelijke organisatie en investering in substantiële personele capaciteit, zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin. Regievoering vraagt immers om het organiseren van de juiste partijen rondom doelen en projecten en het in samenhang brengen van hun handelingen. Dat vraagt om uitzetten van beleidslijnen, afbakening, organiseren van samenwerking, het zorg dragen voor overzicht, monitoring en verantwoording afleggen. We gaan hier in de aanbevelingen verder op in.

DE GEMEENTE GEEFT ZELF NOG ONVOLDOENDE HET GOEDE VOORBEELD

De gemeente wil en moet zelf ook het goede voorbeeld geven, door de panden die de gemeente bezit te verduurzamen. Er is een wettelijke verplichting ten aanzien van kantoorgebouwen. De gemeente heeft zes kantoorgebouwen in eigendom en deze moesten per 1 januari 2023 voldoen aan energielabel C. Daarnaast is in het huidige programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat opgenomen dat 50% van de kernportefeuille gemeentelijk vastgoed in 2030 voldoet aan energielabel A.

Niet alle kantoorgebouwen van de gemeente voldoen momenteel aan label C. Hiermee voldoet de gemeente niet aan de wettelijke verplichting en geeft daarmee ook nog niet het goede voorbeeld. Daarnaast verplicht het Activiteitenbesluit Milieubeheer de gemeente om voor objecten met een hoog elektriciteits- en/of gasverbruik energiebesparende maatregelen te nemen. Er moet een terugverdientijd van vijf jaar of minder behaald worden en men moet hierover een keer per vier jaar rapporteren. Deze rapportages moeten uiterlijk 1 december 2023 zijn aangeleverd. Hiertoe ontwikkelt de gemeente momenteel investeringsplannen per object.

5 De aanbevelingen

In dit hoofdstuk doen we, in aansluiting op de conclusies uit het voorgaande hoofdstuk, aanbevelingen aan de raad en aanbevelingen aan het college. Hiermee geven we antwoord op de derde centrale vraag.

CENTRALE VRAAG

3 Wat zijn aanbevelingen voor eventuele verbetering?

Aanbevelingen aan de raad

Geef het college de opdracht om:

- 1 In het uitvoeringsplan per deelopgave de regie van de gemeente apart te beschrijven en te preciseren. Met deelopgaven bedoelen we bijvoorbeeld de opgaven voor een robuust energiesysteem, energiebesparing, warmtetransitie in de wijken, lokaal eigenaarschap en de restopgaven ten aanzien van wind en zonne-energie. Zie de korte handreiking voor regievoering in bijlage 4. Alle genoemde zaken in deze korte handreiking moeten daarbij in beeld komen.
- 2 De regisserende functie van de gemeente hierop aan te sluiten en ambtelijk te versterken en te verbeteren. Dat vraagt binnen de ambtelijke organisatie dat alle onderdelen uit de handreiking worden ingevuld, zowel met voldoende personeel maar ook met voldoende kwaliteit.
- 3 Nog dit jaar te voldoen aan de wettelijke verplichting om alle kantoorgebouwen van de gemeente te laten voldoen aan minimaal label C en ook nog dit jaar energiebesparingsmaatregelen en benodigde investeringen voor te leggen voor panden met een hoog energieverbruik.

Verschuif als raad zelf de aandacht naar:

Politieke besluitvorming in dienst stellen naar dat wat partners nodig hebben om hun bijdrage aan gemeentelijke doelen te kunnen leveren. Rondom verschillende deelopgaven wil de gemeente samenwerken met partners en daarbij een regisserende rol invullen. De samenwerkingspartners zullen daarbij ook barrières ondervinden die de gemeente kan wegnemen, in het geval deze zich binnen de doorzettingsmacht van de gemeente bevinden. Als dat aan de hand is vraagt dit van de raad ook (snelle) besluitvorming om voor de partners de juiste voorwaarden in te vullen. Zo zitten bijvoorbeeld woningcorporaties te springen om wijkuitvoeringsplannen waarop zij met hun maatregelen en investeringen op in kunnen spelen. Ook vragen zij om elkaar tegenwerkende regels weg te nemen, zoals woningcorporaties dit momenteel ondervinden bij het toepassen van circulaire bouwmaterialen.

Aanbevelingen aan het college

- 1 Werk de regisserende rol en werkwijze verder uit en breng dit als apart onderdeel prominenter in beeld in de uitvoeringsagenda. Doe dit aan het hand van de korte handreiking over regievoering in bijlage 4, en consulteer daarbij ook de samenwerkingspartners: wat hebben zij nodig?
- 2 Vertaal dit naar de benodigde kwaliteit en capaciteit in de ambtelijke organisatie. Vul dit aan bij tekorten of ontwikkel de benodigde kwaliteit via trainingen en opleidingen.

6 Korte beantwoording van de deelvragen

6.1 Ambities en beleid

DEELVRAAG

- 1 Welk beleid heeft de gemeente Emmen ten aanzien van de energietransitie?
 - > Welke ambities en doelen stelt de gemeente in haar duurzaamheidsbeleid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder?
 - > In hoeverre zijn de landelijke doelen uit het Klimaatakkoord en de regionale doelen uit de Regionale Energie Strategie vertaald naar het beleid van de gemeente Emmen?
 - > Wat is de strategie en wat zijn daarbij de kernvoorwaarden om de doelen te kunnen realiseren?
 - > In hoeverre geeft de gemeentelijke organisatie zelf het goede voorbeeld? Bijvoorbeeld op het gebied van energieopwekking en -besparing in gemeentelijke gebouwen?

TOEGEPASTE NORMEN

- Er is een door de raad vastgestelde visie en beleid op duurzaamheid, waarbij er een heldere samenhang is met landelijke en regionale doelen.
- De beleidsdoelen zijn evalueerbaar geformuleerd.
- De kernvoorwaarden die nodig zijn om de doelen te realiseren zijn inzichtelijk.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld.

Hieronder beantwoorden we deelvraag 1.

De energietransitie

De gemeente Emmen heeft reeds vanaf 2006 een door de raad vastgestelde visie en beleid ten aanzien van de energietransitie. De ambities waren toen hoog en zijn gaandeweg de jaren naar beneden bijgesteld. De maatschappelijke doelen zijn op een evalueerbare wijze geformuleerd in de door de raad vastgestelde Energienota 2017-2020, die tot 2023 is verlengd. Te weten:

- > Emmen wil in 2050 een CO₂-neutrale gemeente zijn.
- > Het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie is dan 100%.³

Deze doelen zijn verder vertaald naar de bijdrage van Emmen aan de regionale doelen in de Regionale Energiestrategie 1.0. In de Regionale Energiestrategie Drenthe 1.0, vastgesteld door de raad op 27 mei 2021, ligt de nadruk op de opwek van hernieuwbare elektriciteit en een inventarisatie van regionaal beschikbare warmtebronnen. Met de Regionale Energiestrategie doet de regio een bijdrage aan de landelijke doelen. De bijdrage van de regio is 3,45 TWh, waarvan de gemeente Emmen 0,669 TWh (19%) voor haar rekening wil nemen. Dit is door Emmen vertaald naar evalueerbare **uitvoeringsdoelen voor 2030**:

- > 0,286 TWh door realisatie van 95,5 MW windenergie;
- > 0,196 TWh door realisatie van 200 hectare zonneakkers;
- > 0,130 TWh door realisatie van 100 hectare grootschalig Zon op Daken;
- > 0,057 TWh door realisatie van de Zonneroute A37.

³ In de energienota wordt gesproken van gebruik van energie, wij spreken hier van verbruik van energie.

Om dat te bewerkstellingen voert de gemeente Emmen de volgende strategie:

- > Uitvoeren van zaken waar de gemeente van is. Denk aan vergunningverlening (zon op land, wind), beleidsvorming (vb. zonneroute A37) en aanjagen en partijen samenbrengen (vb. zon op dak);
- > De gemeente Emmen ziet dat een groot deel van de benodigde hernieuwbare energie zal moeten worden geïmporteerd. Gezien het energie-intensieve energiprofiel van de gemeente Emmen is het namelijk niet mogelijk om alle vraag naar energie met hernieuwbare energiebronnen binnen de gemeente Emmen te realiseren. De prioriteit ligt dan ook bij 'bedrijven en innovatie'. Zo worden met verduurzaming ook economische kansen benut en werkgelegenheid behouden.

Dit laatste punt is belangrijk. De gemeente voorziet dat het niet zal lukken om alle benodigde energie binnen de geografische grenzen van Emmen op een duurzame wijze te produceren. Emmen heeft namelijk ten opzichte van andere gemeenten een complexer en zwaarder energiprofiel. De industrie en glastuinbouw hebben een dusdanige energievraag, zowel naar omvang als naar aard, dat de vervanging van fossiele brandstoffen niet binnen de gemeentegrenzen is te realiseren. Dat betekent dat Emmen, naast opwekking van energie met hernieuwbare energiebronnen binnen de eigen gemeente, afhankelijk is van import van hernieuwbare energie dat moet worden geproduceerd door anderen en/of groene alternatieven voor aardgas. Dat komt nog scherper tot uitdrukking in de **nieuwe Energienota voor de jaren 2023-2026** die nog in de raad moet worden besproken. We nemen de energienota op verzoek van de rekenkamercommissie mee in dit rapport omdat deze de meest actuele inzichten bevat.

De energienota bevat een scherp zicht op het energiprofiel van de gemeente. Met dat energiprofiel is heel precies aangegeven wat op dit moment de eindgebruikers vragen aan energie en wat op dit moment de energiebronnen zijn. Daaruit blijkt wederom dat Emmen een relatief hoog energieverbruik heeft:

- > Er wordt in totaal namelijk 14,9 PJ energie verbruikt waarvan 11,8 PJ door de industrie, glastuinbouw en overige bedrijven. In de industrie en glastuinbouw wordt daarbij aardgas omgezet in warmte en elektriciteit via eigen warmtekrachtcentrales. GETEC PARK en de tuinders produceren daarmee grotendeels hun eigen elektriciteit.
- > Woningen gebruiken 3,06 PJ energie en daarbij verbruiken huishoudens relatief veel aardgas (2,45 PJ). Dat komt onder andere doordat het oudere woningen betreft, die zijn relatief minder goed geïsoleerd dan nieuwere woningen.

Hieruit blijkt dat de grootste opgave voor Emmen is om richting 2050 de relatief grote hoeveelheid aardgas te vervangen door CO₂ vrije alternatieven. Dit zijn lange termijn doelen voor Emmen en de gemeente wil daarbij voortdurend de relatie leggen tussen het energiebeleid en het sociaal-economische beleid van de gemeente. De economie is immers energie-intensief en het energieverbruik van huishoudens is hoger dan gemiddeld in Nederland. Een betrouwbare en betaalbare energievoorziening is dan ook een belangrijke voorwaarde voor welvaart in Emmen.

De warmtetransitie

Naast de energienota heeft de raad in 2021 de Transitievisie Warmte opgesteld, dat is een afspraak in het landelijke Klimaatakkoord. Het doel is om de gebouwde omgeving aardgasvrij te maken. Ook hier heeft de gemeente Emmen evalueerbare **uitvoeringsdoelen** gesteld, namelijk dat in 2050 alle bestaande gebouwen aardgasvrij moeten zijn. Om dat te realiseren voert de gemeente Emmen een strategie dat bestaat uit drie uitgangspunten:

- > Uitgangspunt 1: de gemeente start daar waar reeds initiatieven worden ontplooid of waar corporaties aan de slag gaan, de gemeente oefent geen dwang uit;
- > Uitgangspunt 2: de gemeente heeft oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid;

- > Uitgangspunt 3: de gemeente zoekt naar mogelijkheden voor collectieve technische oplossingen en/of een gezamenlijke aanpak.

Om deze strategie uit te voeren wil de gemeente Emmen een regisserende rol vervullen in de aardgasvrij opgave, waarbij intensief zal worden samengewerkt met de stakeholders.

Tot slot: Kernvoorwaarden voor de uitvoering

Wij constateren dat de gemeente Emmen drie belangrijke kernvoorwaarden wil invullen om de doelen te kunnen realiseren, namelijk (a) regievoering, (b) samenwerking en (c) een integrale aanpak waarbij doelen op meerdere beleidsterreinen in samenhang worden gerealiseerd.

6.2 De uitvoering

DEELVRAGEN

- 2 Op welke wijze heeft de gemeente haar strategie, om de doelen ten aanzien van de energietransitie te realiseren, geoperationaliseerd?
- 3 Welke personele capaciteit en budgetten heeft de gemeente voor de energietransitie vrijgemaakt?
- 4 In hoeverre trekt de gemeente samen op met partners (inwoners, bedrijven en organisaties) bij de uitvoering van haar beleid ten aanzien van de energietransitie?
 - > Hoe krijgt deze samenwerking vorm in de praktijk?
- 5 In hoeverre is al uitvoering gegeven aan de ambities en doelen van de gemeente Emmen, en waar moet de gemeente nog uitvoering aan geven?

TOEGEPASTE NORMEN

- Het beleid ten aanzien van duurzaamheid is vertaald naar een uitvoeringsplan met zicht op:
 - > Betrokken doelgroepen en thema's;
 - > Evalueerbare uitvoeringsdoelen;
 - > Samenwerking tussen verschillende spelers;
 - > Baten/lasten en investeringen.
- Er zijn voldoende financiële en personele middelen gereserveerd:
 - > Om het uitvoeringsprogramma te realiseren;
 - > Om vernieuwingen in de aanpak door te voeren.
- De uitvoering van de gemeente is op een inclusieve manier ingericht, waarbij betrokken spelers in de samenleving een rol hebben.
- Er wordt regelmatig getoetst of de uitvoering conform plan verloopt. Op basis daarvan vindt bijsturing plaats.

Hieronder beantwoorden we achtereenvolgens de deelvragen 2 t/m 5.

- 2 De gemeente heeft om het beleid te operationaliseren een programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat opgesteld (programmaplan DEK). Het bevat drie thema's: Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. Het doel is overzicht te creëren over alle lopende projecten en activiteiten en vanuit dat overzicht te sturen. Het overzicht wordt gehouden door de recent opgerichte stuurgroep, op samenhang en samenwerking binnen de ambtelijke organisatie over allerlei beleidsterreinen en afdelingen heen. Ten aanzien van de energietransitie en klimaatadaptatie is er een verdere uitwerking gemaakt naar uitvoeringsplannen; circulaire economie staat nog in de kinderschoenen.

De sturing vindt plaats via een stuurgroep die recent eind 2022 is opgericht. De stuurgroep wil sturen op meer samenhang tussen projecten en samenwerking tussen afdelingen, personeel en financiële middelen verdelen over de drie thema's en de voortgang bewaken. Tijdens het gesprek met de stuurgroep in het kader van dit onderzoek bleek de stuurgroep op al deze drie punten nog in ontwikkeling.

Het programmaplan en uitvoeringsplannen biedt zicht op de thema's, de doelgroepen en de samenwerkingspartners. De plannen bevatten in meer of mindere mate **evalueerbare doelen**:

- > Maatschappelijke doelen voor de energietransitie zijn evalueerbaar. Het gaat om kwantificeerbare doelen: de mate van CO₂-reductie en opwek van hernieuwbare energie.
- > Maatschappelijke doelen rondom klimaatadaptatie zijn deels evalueerbaar. Rondom verschillende aspecten heeft de gemeente normen gesteld. Met de stresstest is bijvoorbeeld aan te tonen waar nog knelpunten zijn met betrekking tot wateroverlast. De stresstest wordt door de gemeente elke zes jaar geactualiseerd. Ook is het gevolg van watertekort goed te meten, bijvoorbeeld aan de hand van bodemdaling en funderingsschade aan woningen. Hier zijn verder nog geen normen voor gesteld: wat vindt de gemeente acceptabel en wat niet? Rondom watertekort of grondwaterstanden is de gemeente niet (alleen) bevoegd om normen te stellen.
- > Maatschappelijke doelen rondom circulaire economie zijn nog niet evalueerbaar. Dit staat nog in de kinderschoenen, qua doelformulering en -meting.

In de plannen wordt nog niet helder beschreven op welke wijze de gemeente regie wil voeren. Er is geen gedeeld beeld over **regievoering**: waarop, hoe en wat is daarvoor nodig? Dit is een belangrijk punt, want ook verschillende partners geven aan dat hier behoefte aan is, met name als het gaat om de brug te slaan tussen beleid en uitvoering. De uitvoering ligt immers bij partners uit de lokale samenleving, zoals bedrijven, inwoners, woningcorporaties, instellingen et cetera. Er zijn nog verschillende barrières die goede regievoering door de gemeente in de weg staan.

- 3 Er zijn nog geen scherpe inschattingen zijn gemaakt van benodigde ambtelijke capaciteit. Het programmaplan DEK geeft wel aan dat er substantiële ambtelijke capaciteit nodig is, dat nu nog niet voorhanden is. Dit wordt ook bevestigd in gesprekken in het kader van dit onderzoek. Inmiddels zijn aan Emmen rijksmiddelen toegekend. Dit uit de zogeheten 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid'. Voor Emmen gaat het om €1,9 mln. per jaar voor de jaren 2023 t/m 2025. De rijksmiddelen mogen niet worden ingezet voor klimaatadaptatie. De stuurgroep bepaalt binnenkort over hoe deze middelen te verdelen over de programmalijnen energietransitie en circulaire economie.

Daarnaast ontvangt Emmen een bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds van het ministerie van BZK van €26,9 mln. De gemeente wil dit inzetten voor de wijken Angelslo, Bargeres en Emmerhout en voor het dorp Veenoord; veel woningen zijn daar niet goed geïsoleerd. Omdat de financiële middelen van de gemeente verder beperkt zijn kijkt Emmen ook naar landelijke- en EU subsidiebronnen en werkt Emmen samen met andere gemeenten in de zogenaamde Regio Deal. Deze middelen zijn vooral beschikbaar voor het opstarten van projecten en opstellen van plannen, maar niet bedoeld voor de realisatiefase.

- 4 De gemeente werkt samen met allerlei partijen om de doelen te realiseren, en sluit daarbij geen enkele partij uit. Er wordt op een inclusieve manier samengewerkt, waarbij lokaal eigenaarschap wordt ondersteund. Het is een complex speelveld van samenwerkingspartners dat per project op maat is gesneden. Het gaat om samenwerking met medeoverheden in (boven)regionaal verband, met ondernemersverenigingen en groepen van bedrijven die al samenwerken en met inwonersverenigingen. De samenwerking heeft alle denkbare vormen:

van informele samenwerkingsverbanden, intentieovereenkomsten en convenanten, subsidies, privaat-publieke samenwerking et cetera. Het is over het geheel een zeer complex speelveld, waar de samenwerking per project of activiteit op maat is gesneden.

- 5 In deel 2 van dit rapport wordt een uitputtend overzicht gepresenteerd over welke uitvoeringsdoelen zijn gerealiseerd en wat nog gedaan moet worden. We benoemen hier de hoofdlijnen. Ten aanzien van de **windopgave** zit Emmen ongeveer op de helft (48%) zit van haar doel voor 2030. Voor de **zonopgave** zit de gemeente op ongeveer driekwart (75%) van haar doel voor 2030.
- > Om de windopgave te realiseren moeten de locaties Zwartembergerweg en N34 worden gerealiseerd. Dat is tot op heden niet gelukt vanwege het gebrek aan netcapaciteit. De gemeente heeft daarom het verzoek bij de provincie neergelegd om de windenergie-taakstelling te verlagen. Om het oorspronkelijke doel van 0,669 TWh productie van hernieuwbare energie te realiseren wil de gemeente windenergie vervangen door andere vormen.
 - > Om de zonopgave te realiseren moet nog zo'n 40 tot 50ha zonneakker worden gerealiseerd en daarbij is het streven dat hierbij zoveel als mogelijk sprake is van lokaal eigendom. Daarnaast moeten nog meer zonnepanelen op bedrijfsdaken worden geplaatst.

Met 'gerealiseerd' bedoelen we hier overigens: daadwerkelijk gebouwd of vergunningen verleend of subsidies beschikt.

Emmen is gestart met de ontwikkeling van wijkuitvoeringsplannen in enkele wijken. Deze moeten eerst worden vastgesteld om ook daadwerkelijk grote stappen te kunnen maken in de wijken. Dit hangt mede af van de keuze rondom het al dan niet realiseren van een warmtenet.

Een cruciaal project is de samenwerking van de gemeente met publieke en private partijen voor het realiseren van de verbinding met GZI Next, zie www.nam.nl/energietransitie/gzinext. Groene waterstof is één van de bouwstenen van de groene energiehub op GZI Next. Het is een schone energiedrager, die zowel als grondstof en als brandstof ingezet kan worden. Bijvoorbeeld in de industrie, in de transport en in de gebouwde omgeving. Het wordt gemaakt door water met hernieuwbare elektriciteit te splitsen in waterstof en zuurstof. Op GZI Next wordt gewerkt aan een groene waterstofketen: de productie, transport en afname van groene waterstof. Emmen wil hier graag gebruik van maken.

Niet alle kantoorgebouwen van de gemeente voldoen aan energielabel C. Hiermee voldoet de gemeente niet aan de wettelijke verplichting en geeft daarmee ook nog niet het goede voorbeeld. Daarnaast verplicht het Activiteitenbesluit Milieubeheer de gemeente om voor objecten met een hoog elektriciteits- en/of gasverbruik energiebesparende maatregelen te nemen. Er moet een terugverdientijd van vijf jaar of minder bereikt worden en men moet hierover een keer per vier jaar rapporteren. Deze rapportages moeten uiterlijk 1 december 2023 zijn aangeleverd. Hiertoe ontwikkelt de gemeente momenteel investeringsplannen per object.

6.3 De resultaten

DEELVRAGEN

- 6 In hoeverre zijn de ambities en doelen van de gemeente Emmen behaald?
- 7 Staan de budgetten en inspanningen in verhouding tot de bereikte resultaten? En worden de budgetten doelmatig besteed?

TOEGEPASTE NORMEN

- De beoogde ambities en doelen worden gerealiseerd voor inwoners, bedrijven en organisaties.

Hieronder beantwoorden we achtereenvolgens de deelvragen 6 t/m 7.

- 6 De opgave waar de gemeente Emmen voor staat is groot. In de regionale energiestrategie is afgesproken dat de regio in 2030 met een productie van 3,45 TWh aan hernieuwbare energie grofweg 700 kton aan CO₂-uitstoot zal vermijden. De gemeente wil 0,669 TWh voor haar rekening nemen waarmee grofweg 133 kton CO₂-uitstoot zal worden vermeden. Daarmee wil de gemeente Emmen 19% van de regionale bijdrage aan de landelijke doelen leveren.

Huidige situatie: t/m 2030 is nog ruwweg 40% CO₂-uitstootreductie nodig

Conform de regionale monitor voor de regionale energiestrategie heeft Emmen anno juni 2023 met projecten (gerealiseerde en in aanbouw) ongeveer 81,3 kton CO₂-uitstoot vermeden en heeft daarmee **ruim 60% van de CO₂-doelstelling voor 2030 gerealiseerd**. Dat is gerealiseerd met Zon op Land, Zon op Dak en Wind.

Opwek hernieuwbare energie: de productie van hernieuwbare energie binnen de gemeentelijke grenzen moet vanaf medio 2023 tot 2030 nog groeien met 35%.

De gemeente heeft ten aanzien van de productie van hernieuwbare energie binnen de eigen gemeentelijke grenzen 65% gerealiseerd. Van het doel 0,669 TWh (2.400 TJ) is 0,436 TWh (1.570 TJ) gerealiseerd.

- 7 De prestaties van Emmen ten aanzien van het aandeel hernieuwbare energie liggen ongeveer op het landelijk gemiddelde niveau. Als we aannemen dat Emmen verhoudingsgewijs dezelfde investeringen en inspanningen verricht als het gemiddelde van gemeenten, dan staan de bereikte resultaten van Emmen in verhouding tot de inspanningen die Emmen pleegt. We doen hier een aanname over de inspanningen van Emmen, omdat een scherp zicht op de ambtelijke capaciteit die wordt ingezet voor de energietransitie, ontbreekt. De stuurgroep maakt momenteel de vertaling naar benodigde ambtelijke capaciteit.

6.4 De rol van de raad

DEELVRAGEN

- 8 Hoe is de raad betrokken bij de totstandkoming van en besluitvorming over het duurzaamheidsbeleid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder?
- 9 Hoe wordt de raad in positie gebracht door het college om zijn controlerende rol uit te kunnen oefenen en is de raad hiermee in staat om te kunnen (bij)sturen?

TOEGEPASTE NORMEN

- De raad stelt het beleid vast: doelen en kaders.
- De raad controleert (tussentijds) de mate waarin doelen worden gerealiseerd.
- De raad wordt hiertoe door het college met voldoende informatie in positie gebracht.

Beantwoording van de deelvragen: De kernbevindingen

- 8 De raad stelt alle structuurvisies, beleidsstukken en verordeningen vast, en daarmee de doelen en kaders. Tijdens het proces van beleidsontwikkeling wordt de raad ook met informatie-bijeenkomsten door het college geïnformeerd. Daarnaast stelt de raad bestemmingsplannen of -wijzigen vast, dat het geval was voor de plaatsing van windmolens en zonneparken. Met betrekking tot de windmolens is de raad echter eenmaal overruled door de provincie.

Uitvoeringsplannen worden met een raadsinformatiebrief ter informatie voorgelegd aan de raad. De raad kan daarover vragen stellen aan het college en doet dit ook.

- 9 Het programmabureau Emmen Vernieuwt rapporteert aan het college en de gemeenteraad over de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau en de voortgang van de realisatie van programmadoelen. Hieraan gekoppeld zijn de projecten, processen, en inspanningen (op budget, planning en risico's). Deze rapportages zijn openbaar. Daarnaast wordt de raad maandelijks mondeling geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen binnen Emmen Vernieuwt door het college in de commissievergadering BME.⁴

Om zicht te krijgen op de maatschappelijke effecten van het beleid moet de raad echter terugrijpen op landelijke en de regionale monitoren die openbaar beschikbaar zijn. De lokale monitor van Emmen is minder bruikbaar want het bevat geen actuele data. De lokale monitor wordt al enkele jaren niet meer gebruikt, juist door de komst van landelijke en regionale monitoren. Dit bevordert de vergelijkbaarheid met andere gemeenten doordat allen dezelfde bronnen te gebruiken.

⁴ Gemeente Emmen, Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat (september 2022), p. 43

2

De bevindingen

De ambities en het beleid van de gemeente Emmen

DEELVRAAG

- 1 Welk beleid heeft de gemeente Emmen ten aanzien van de energietransitie?
 - > Welke ambities en doelen stelt de gemeente in haar duurzaamheidsbeleid in het algemeen en in de energietransitie in het bijzonder?
 - > In hoeverre zijn de landelijke doelen uit het Klimaatakkoord en de regionale doelen uit de Regionale Energie Strategie vertaald naar het beleid van de gemeente Emmen?
 - > Wat is de strategie en wat zijn daarbij de kernvoorwaarden om de doelen te kunnen realiseren?
 - > In hoeverre geeft de gemeentelijke organisatie zelf het goede voorbeeld? Bijvoorbeeld op het gebied van energieopwekking en -besparing in gemeentelijke gebouwen?

7.1 De landelijke en regionale doelen

Het klimaatakkoord en de Klimaatwet

Op 12 december 2015 is in Parijs het **Klimaatakkoord** gepresenteerd en in april 2016 heeft Nederland samen met 193 landen het akkoord getekend. Er is afgesproken dat de aarde niet meer dan 1,5 tot 2,0 graden Celsius mag opwarmen. Om dit doel te realiseren is een energietransitie met forse maatregelen nodig. Om hier handen en voeten aan te geven heeft het Rijk de eerder opgestelde Nationale Energieagenda verder vertaald naar de **Klimaatwet**. Dit om inwoners en bedrijven zekerheid te geven over de klimaatdoelen waarbij het kabinet op één primair doel, namelijk het verminderen van de uitstoot van CO₂, zie het onderstaande kader. Om dit doel te realiseren zal worden ingezet op twee sporen. Enerzijds op energiebesparing en anderzijds op het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie in de energiemix. Het is met de huidige kennis van zaken niet goed mogelijk om van tevoren de optimale verhouding tussen deze twee sporen te bepalen. Het kabinet is dan ook van mening dat door te sturen op CO₂-reductie de meest optimale en kosteneffectieve mix tussen de twee sporen in de markt tot stand zal komen.

DE AMBITIES VAN NEDERLAND

- > 25% minder CO₂-uitstoot eind 2020 ten opzichte van 1990;⁵
- > 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990;⁶
- > 95% minder CO₂-uitstoot in 2050 ten opzichte van 1990.

Bron: Klimaatwet

Op een aantal onderdelen is een inspanning vanuit het rijk nodig, bijvoorbeeld de regierol bij windenergie op zee. Op andere onderdelen zijn juist lokale overheden meer aan zet, geflankeerd met stimulerende en dwingende instrumenten vanuit het rijk (de wortel en de stok). Het gaat daarbij voornamelijk om CO₂-reductie in de gebouwde omgeving. Denk aan:

- > Energiebesparing in/aan woningen, maatschappelijk vastgoed en bedrijfspanden;
- > Lokale energieopwekking door inzet van hernieuwbare energiebronnen;
- > Het aardgasloos maken van de gebouwde omgeving.

Regionale energiestrategie en de bijdrage van Emmen

Op 28 juni 2019 presenteerde het kabinet de Nederlandse uitwerking van de afspraken in Parijs naar het landelijke Klimaatakkoord. Eén van de afspraken in dit akkoord is dat 30 energieregio's in

⁵ Dat heeft de rechter in 2015 bepaald in de klimaatzaak van Urgenda tegen de Nederlandse Staat.

⁶ In 2021 is dit in het coalitieakkoord van het kabinet bijgesteld naar 55% CO₂-reductie.

Nederland een Regionale Energiestrategie (RES) ontwikkelen, waarin zij onderzoeken waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land in de vorm van zonne- en windenergie opgewekt kan worden en welke warmtebronnen te gebruiken zijn om huizen en andere gebouwen van het aardgas af te krijgen. De RES'en die gemaakt worden, dienen zoveel mogelijk optelbaar en onderling vergelijkbaar te zijn. Hierop wordt toegezien door het **Nationaal Programma RES**. Ter uitvoering van het Nationaal Programma RES is afgesproken dat de 30 RES regio's ieder hun bijdrage aan de landelijke doelstelling van hernieuwbare elektriciteit op land leveren, dat moet gezamenlijk tenminste 35 TWh in 2030 bedragen. Binnen de energieregio's werken gemeenten, provincie en waterschappen samen met stakeholders om te komen tot een RES. Het oorspronkelijk plan was dat na oplevering van een RES 1.0 de RES iedere twee jaar zou moeten worden geactualiseerd zodat inspanningen up-to-date blijven. Dat is aangepast (zie de website van NP RES). RES VoortgangsdOCUMENTEN moeten de stand van zaken in het bereiken van de doelen in de regio aangeven. Het VoortgangsdOCUMENT behoudt de cyclus van 2 jaar (de eerste op 1 juli 2023, daarna 2025, et cetera). In de herijkte RES 2.0 neemt een regio aangepaste of nieuwe plannen of kaders op. Die zijn vaak plan-MER-plichtig. In dit aanpassen van plannen of kaders kent elke regio zijn eigen tempo en ritme. Wel is het zo dat - om het gezamenlijk doel voor opwek in 2030 te realiseren - het nodig is dat in januari 2025 vergunningen voor projecten zijn verleend. Dat betekent voor overheden: verankeren van de RES in ruimtelijk beleid eind 2023, begin 2024.

De RES 1.0 Regio Drenthe is door de raad vastgesteld op 27 mei 2021.⁷ In de RES 1.0 Regio Drenthe ligt de nadruk op de opwek van hernieuwbare elektriciteit en een inventarisatie van regionaal beschikbare warmtebronnen. Met de RES 1.0 doet de RES Regio Drenthe een bijdrage aan de landelijke doelen van het Nationaal Programma Regionale Energie Strategieën. De bijdrage van de Regio Drenthe is 3,45 TWh in 2030, hiermee zal grofweg 700 kton CO₂-uitstoot in 2030 worden vermeden. De gemeente neemt 0,669 TWh voor haar rekening neemt. **Daarmee levert de gemeente Emmen 19% van de regionale bijdrage.** Dit wil de gemeente Emmen doen met de volgende maatregelen, zien onderstaande kader.

BIJDRAGE VAN DE GEMEENTE EMMEN AAN DE RES 1.0 REGIO DRENTHÉ

Totale bijdrage van de regio is 3,45 TWh, waarvan door Emmen:

- > 0,286 TWh door 95,5 MW windenergie;
- > 0,196 TWh door 200 hectare zonneakkers;
- > 0,130 TWh door 100 hectare grootschalig Zon op Daken;
- > 0,057 TWh door 57 MWp Zonneroute A37.

De projecten die hieraan invulling moeten geven moeten uiterlijk in 2030 zijn gerealiseerd. Hiervoor wil de gemeente omgevingsplannen vaststellen en initiatiefnemers uit de lokale samenleving faciliteren. Dat laatste is belangrijk omdat de gemeente immers zelf geen windparken, zonneakkers en Zon op Daken (uitgezonderd daar waar het gaat om eigen gebruik en/of vastgoed) realiseert. Uitgangspunt is dan ook dat de ambities met de Emmense samenleving tot stand komen.

7.2 Het lokale energie- en warmtebeleid van de gemeente Emmen

Wij constateren dat Emmen zich al lang voor het klimaatakkoord van Parijs heeft voorbereid op de energietransitie. De gemeenteraad heeft namelijk al in 2006 besloten te streven naar een klimaatneutraal Emmen in 2020.⁸ Dit was achteraf gezien een te hoge ambitie, maar het geeft wel

⁷ Bron: raadsvoorstel en -besluit vaststelling Regionale Energiestrategie 1.0 Regio Drenthe

⁸ Bron: Energienota gemeente Emmen, november 2011

aan dat Emmen zich al vroeg realiseerde dat Nederland en de gemeenten een enorme opgave te wachten stond. Hieronder schetsen we op hoofdlijnen het beleid van de gemeente Emmen en hoe dit beleid zich verder vanaf 2012 heeft ontwikkeld.

Energienota Gemeente Emmen: 2012

Op 29 maart 2012 stelde de raad de 'Energienota gemeente Emmen vast'.⁹ De ambitie was om in 2050 CO₂-neutraal te zijn, met als tussendoel dat de CO₂-uitstoot van activiteiten in de gemeente Emmen in 2025 zijn teruggebracht tot 50% van de toenmalige uitstoot. Wij constateren dat op dat moment de gemeente Emmen vooruitloopt op de landelijke doelen, en dus al vroeg het besef had dat de lat hoog moest worden gelegd. De energienota van Emmen bestaat uit twee delen: deel I 'Energie voor groene groei' en deel II 'Energieprogramma 2012-2015: Werken aan groene groei'. De volgende uitgangspunten zijn benoemd:

- 1 **Energiebesparing:** te realiseren met name in de gebouwde omgeving en de eigen gebouwen.
- 2 **Warmte:** slim ketenbeheer door betere benutting van de beschikbare restwarmte in Emmen door de ontwikkeling van warmtenetten.
- 3 **Zon- en windenergie:** het benutten van zonne-energie en de ontwikkeling van 60 MW windenergie. De windenergieopgave maakt onderdeel uit van integrale gebiedsontwikkeling, waarbij ook nadrukkelijk wordt gekeken naar nieuwe vormen van eigendom en beheer.
- 4 **Geothermie:** de ondergrond biedt goede mogelijkheden. Bovendien is een koppeling met de glastuinbouw mogelijk.

Structuurvisie Zonneakkers: 2015

Op 17 december 2015 heeft de raad de structuurvisie 'Emmen Zonneakkers' vastgesteld. Doel is het faciliteren van initiatieven om duurzame energie via grondgebonden zonnepanelen op te wekken. Voor het realiseren van een zonneakker is een omgevingsvergunning nodig. Als een zonneakker niet past in het bestemmingsplan van een gebied, is het nodig om een planologische procedure te voeren. De raad stelt al dan niet bestemmingsplanwijzigingen vast. De structuurvisie geeft hiertoe kaders voor de aanleg van zonneakkers. Er moet onder andere een goede balans zijn tussen afzetgebieden en de ruimtelijke inpassing. De visie gaat niet over het plaatsen van zonnepanelen op daken omdat dit kan zonder een vergunning. Uitzondering hierop zijn monumentale panden. In de visie zijn verder ontwikkellocaties op hoofdlijnen benoemd. De ontwikkeling van deze locaties ligt bij marktpartijen.

Structuurvisie Windenergie: 2016

Op 28 juni 2016 heeft de raad de structuurvisie 'Emmen, Windenergie' vastgesteld, samen met een gedragscode 'Windenergie gemeente Emmen'. De structuurvisie geeft ruimtelijke kaders voor de ontwikkeling van windparken in de gemeente Emmen. Het wijst locaties aan voor windenergie binnen de geografische grenzen van de gemeente. Conform de structuurvisie kan in totaal maximaal 95,5 MW aan opgesteld vermogen worden vergund. Dit komt overeen met de bijdrage van Emmen aan de RES 1.0, zie vorige paragraaf. Met de gedragscode maakt de gemeente richting omwonenden, initiatiefnemers en grondeigenaren duidelijk hoe zij verwacht dat zij met elkaar omgaan bij de ontwikkeling van windparken en welke rol de gemeente Emmen daarbij speelt. De gedragscode geeft uitgangspunten aan voor op te stellen omgevingsovereenkomsten tussen exploitanten en omwonenden.

Lokaal eigenaarschap: 2016

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit op land gestreefd wordt naar 50% eigendom van de lokale omgeving. Emmen doet een stevige

⁹ Raadsvoorstel 32 januari 2012 'Energienota gemeente Emmen', p.2

poging om dit beleidsuitgangspunt te realiseren, maar is daarbij uiteraard ook afhankelijk van medewerking van marktpartijen die de locaties voor zonneakkers en windenergie ontwikkelen. Emmen is al sinds 2016 bezig met het realiseren van lokaal eigendom. Zo is naar aanleiding van de Structuurvisie Zonneakkers in de beleidsnotitie 'Maatschappelijk draagvlak zonneakkers bij dorpen en wijken' opgenomen dat de lokale samenleving recht heeft op 20% eigendom van een zonneakker. Dat geeft een onderhandelingspositie ten aanzien van projectontwikkelaars. De sprong naar 50% lokaal eigendom bij alle duurzame energieprojecten is volgens de gemeente enkel haalbaar onder de voorwaarde dat er vanuit het rijk ondersteunende wet- en regelgeving op dit terrein komt.¹⁰

Energienota Gemeente Emmen: 2017-2020 (verlenging tot 2023)

In september 2017 is de energienota 'Emmen geeft Energie' door de gemeenteraad vastgesteld voor de periode 2017-2020. In september 2021 stelt de raad een verlenging van deze energienota vast voor de jaren 2021 en 2022. Momenteel werkt het college en de ambtelijke organisatie aan een herijking van de energienota voor de komende jaren.¹¹ Ontwerp energienota 2023-2026 is 6 juni 2023 vastgesteld en wordt naar verwachting in oktober 2023 ter vaststelling aan de raad aangeboden. In het onderstaande kader presenteren we de ambities van de lopende energienota. Daaruit blijkt dat de gemeente zich bewust is dat zij haar ambities niet alleen kan realiseren. De gemeente voorziet dat het niet zal lukken om alle benodigde energie binnen de geografische grenzen van Emmen op een duurzame wijze te produceren. Emmen heeft namelijk ten opzichte van andere gemeenten een ander energieprofiel. De industrie en glastuinbouw hebben een dusdanige energievraag, zowel naar omvang als naar aard, dat de vervanging van fossiele brandstoffen niet binnen de gemeentegrenzen is te realiseren. Dat betekent dat Emmen, naast opwekking van energie met hernieuwbare energiebronnen binnen de eigen gemeente, afhankelijk is van import van hernieuwbare energie dat moet worden geproduceerd door anderen. Hiertoe is het nodig dat Emmen precies aangeeft hoeveel percentage van de benodigde hernieuwbare energie wordt en kan worden geproduceerd binnen de gemeentelijke grenzen en hoeveel percentage wordt en nog moet worden geïmporteerd om de doelen te realiseren. Dat maakt het beeld compleet en ook tussentijds en achteraf controleerbaar in hoeverre Emmen haar doelen weet te realiseren. Dat beeld is echter nog niet scherp uit de energienota te destilleren.

De gemeente is dus afhankelijk van de bijdrage van anderen en/of het verbinden van de doelen op het terrein van de energietransitie met die op andere beleidsterreinen om zodoende door synergie over voldoende middelen te kunnen beschikken. Dat laatste is dan ook een belangrijke reden voor de gemeente geweest om in 2022 een stuurgroep te formeren, waarin meerdere beleidsdomeinen zijn betrokken. Dit met als doel de samenhang tussen de doelen en activiteiten op het terrein van duurzaamheid en andere beleidsdomeinen te waarborgen.¹²

AMBITIES

- Emmen wil in 2050 een CO₂-neutrale gemeente zijn. Het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie is dan 100%.¹³ Emmen heeft in 2030 49% minder CO₂-uitstoot. Het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie is dan 50%.
- In het energiebeleid ligt de prioriteit bij 'bedrijven en innovatie' om zo de economische kansen te benutten en werkgelegenheid te behouden, en bij de verbindingen tussen industrie en de gebouwde omgeving. Dit laatste met het oog op het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.

¹⁰ Bron: interviews

¹¹ Bron: interviews

¹² Bron: interviews

¹³ In de energienota wordt gesproken van gebruik van energie, wij spreken hier van verbruik van energie

- De gemeente ziet goede mogelijkheden om de energietransitie vorm te geven. Tegelijkertijd worden daarmee de industriële productie in Emmen duurzaam bestendig en de kwaliteit van de woonomgeving in de wijken en dorpen te versterkt.

SAMENWERKING

- Het gemeentelijke budget biedt de komende jaren echter geen ruimte voor intensieve focus op energie- en klimaatbeleid. De gemeente is wel succesvol in het aantrekken van externe middelen.
- Realisatie van doelen moet daarom vooral komen vanuit 'synergie tussen het realiseren van energie- en klimaatdoelen en andere strategische doelen van de gemeente'. Daarom legt de gemeente voortdurend de verbinding tussen het sociaaleconomisch beleid en het energiebeleid.
- **Niet alle gebruikte hernieuwbare energie zal in de gemeente worden geproduceerd.** Gezien het energie-intensieve energieprofiel van de gemeente Emmen en de ruimtelijke mogelijkheden is dit niet haalbaar. Het is dan ook reëel dat een deel van de benodigde hernieuwbare energie zal worden geïmporteerd.

Transitievisie Warmte gemeente Emmen: 2021

In het landelijke Klimaatakkoord is afgesproken de gebouwde omgeving aardgasvrij te maken. Elke gemeente in Nederland moest hiervoor uiterlijk in 2021 een plan maken: de Transitievisie Warmte.

In 2021 heeft de raad van Emmen de Transitievisie Warmte vastgesteld. Het gaat daarbij om de 'gebouwde omgeving': woningen, winkels, kantoren, scholen en andere gebouwen. In de gemeente Emmen staan ongeveer 50.000 woningen en 7.500 andere gebouwen. Bij elkaar verbruiken de gebruikers van deze gebouwen ruim 85 miljoen kubieke meter aardgas voor warmte. Al die gebouwen moeten uiterlijk in 2050 aardgasvrij zijn. Om dat te realiseren heeft de gemeente Emmen drie uitgangspunten vastgesteld:

- 1 De gemeente start daar waar energie zit of waar corporaties aan de slag gaan. De gemeente oefent geen dwang uit;
- 2 De gemeente heeft oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid;
- 3 De gemeente zoekt naar mogelijkheden voor collectieve technische oplossingen of voor een gezamenlijke aanpak.

De gemeente heeft een regisserende rol in de opgave aardgasvrij te worden. Het is namelijk nodig om intensief samen te werken met allerlei stakeholders, zoals ook het geval bij de opgave energietransitie. Bij het opstellen van de Transitievisie Warmte zijn dan ook allerlei partijen betrokken, bijvoorbeeld: Enexis Netbeheer, de woningcorporaties (Domesta, Lefier en Woonservice), de gemeenten Borger-Odoorn en Coevorden, de stichting Energietransitie van A tot Z, Natuur en Milieufederatie Drenthe, het waterschap Vechtstromen, de provincie Drenthe en inwoners van Emmen.

Strategienota Emmen: 2021

'Ambities van Emmen voor de middellange termijn in een snel veranderende wereld'

In december 2021 stelde de raad de strategienota Emmen vast. De strategienota is een overkoepelende nota voor Emmen als geheel. In de strategienota worden de doelen nog eens herbevestigd: **'Emmen wil in 2050 een CO₂-neutrale gemeente zijn'**.

In de strategienota geeft Emmen aan dat de belangrijkste ontwikkelingen op lange termijn de grote veranderingen op het gebied van klimaat, de biodiversiteit en het milieu zijn. Emmen ziet de realisatie van doelen op het terrein van duurzaamheid steeds meer als een samenhangende opgave en vooral als een voorwaarde voor het op termijn waarborgen van welvaart en welzijn voor de inwoners. Emmen ziet de energietransitie als 'aanjager' voor regionale ontwikkeling. Daarbij moet

gezocht worden naar balans tussen economische doelen, sociaal beleid, innovatiebeleid, ruimtelijke ontwikkeling en de doorontwikkeling van de gebouwde omgeving. De kracht zit in het verbinden van de doelen, en de sectoren en partijen. Hiermee is het beleid ten aanzien van de energietransitie een belangrijke onderlegger van het integrale strategiebeleid van de gemeente.¹⁴

Strategienota Emmen 2030

'De wereld is onderling verbonden. Mens en natuur staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar voortdurend. De doelen voor onze natuurlijke omgeving (natuur, milieu en duurzaamheid) halen we alleen als we ons er als mensen gezamenlijk voor inzetten. Daarom dragen we er ook in Emmen aan bij dat de aarde een prettige en veilige leefplek blijft voor iedereen. Emmen streeft daarbij de Global Goals na.'

Wijkuitvoeringsplan (WUP)

Naast de Regionale Energiestrategie en de Transitievisie Warmte schrijft het landelijke Klimaatakkoord ook voor dat gemeenten vanaf 2022 wijkuitvoeringsplannen opstellen. Met deze uitvoeringsplannen moet een concrete uitwerking worden gemaakt op wijk- en buurtniveau, waarbij inwoners en andere stakeholders betrokken moeten worden bij de keuze voor warmtebronnen voor de wijk en op welk moment een wijk ook daadwerkelijk van het gas af gaat.

De gemeente Emmen ziet drie soorten oplossingen voor de wijken:

- 1 **Het aanleggen van warmtenetten**, dit zijn netwerken van warm water waar meerdere huizen op aangesloten zijn. In Emmen liggen op verschillende plekken kansen voor het aanleggen van een warmtenet. Deze worden in de komende vijf jaar onderzocht. Zo onderzoekt de gemeente momenteel samen met het bedrijf Getec de benutting van een deel van de restwarmte van Getec voor ruimteverwarming in de gebouwde omgeving via een warmtenet.¹⁵
- 2 **Individuele oplossingen**, waarvan de volledig elektrische warmtepomp de meest voorkomende is.
- 3 **Hybride oplossingen** voor woningen en gebouwen die moeilijker te isoleren zijn. Hierbij wordt een woning verwarmd door een combinatie van een warmtepomp met een cv-ketel. De cv-ketel draait dan in de toekomst op duurzaam gas. Duurzame gassen zijn groen gas (opgevaardeerd biogas) en waterstofgas.

Elektrisch vervoer: 2022

Om autovervoer te verduurzamen wil de gemeente Emmen de transitie naar elektrisch vervoer aanjagen en wil dit faciliteren met de realisatie van een passend laadnetwerk. Hiertoe is het uitvoeringsplan van 9 juni 2022 door het college vastgesteld: 'Laad maar! Uitrol Laadinfrastructuur elektrische voertuigen gemeente Emmen 2022-2026'. De belangrijkste uitgangspunten van het uitvoeringsplan zijn:

- 1 In de realisatie van laadinfrastructuur hanteert gemeente Emmen de prioritering volgens een zogenaamde 'ladder van laden'. De eerste voorkeur gaat naar laden op privaat terrein voor zowel voor bewoners als werkgevers. De tweede voorkeur gaat naar laden op semipubliek terrein. De derde voorkeur gaat naar laden op publiek terrein. Gemeente Emmen faciliteert een

¹⁴ Bron: Strategienota Emmen

¹⁵ Project Warmtenet Getec. Doel: Initiatiefnemers Getec en Enpuls faciliteren in het ontwikkelen van een warmtenet dat gebruik maakt van de (rest)warmte van Getec. Waar staat de gemeente: Warmteleverancier is geselecteerd en het consortium heeft een investeringsbesluit in voorbereiding. Daarvoor moeten voldoende potentiële afnemers van warmte worden gevonden. Bron: Energiënota Verlenging 2021 en 2022, p. 23.

- publieke laadinfrastructuur om een dekkend laadnetwerk te creëren. Dit gebeurt via een concessie. Er zal een nieuwe concessie openbare laadpalen in regionaal verband op de markt worden gebracht omdat de huidige concessie per juni 2023 verloopt.
- 2 Emmen faciliteert laadpunten voor de logistieke sector indien laden op eigen terrein niet mogelijk is, waarbij dubbelgebruik met bewoners en bezoekers aanbevolen wordt.
 - > Noord-Nederland is benoemd tot Hydrogen Valley. De gemeente Emmen maakt hier onderdeel van uit. Logistiek en openbaar vervoer kunnen namelijk een belangrijke aanjager zijn voor het gebruik van waterstof als brandstof. Bij GZI Next is het eerste waterstofvulpunt binnen de gemeente Emmen inmiddels geopend;
 - > De gemeente Emmen faciliteert het realiseren van Clean Energy Hubs. Deze zijn vooral gericht op zwaardere goederenvervoer en bieden minimaal twee alternatieve duurzame energiebronnen;
 - 3 Gemeente Emmen motiveert het gebruik van elektrisch openbaar vervoer en treedt hierin faciliterend op als de vervoerder aangeeft laadinfra te willen realiseren. Gemeente Emmen wil ook elektrisch doelgroepenvervoer en elektrische taxi's stimuleren en faciliteert hiervoor, indien nodig, publieke laadpunten en mogelijk ook locaties voor snelladen;
 - 4 Emmen faciliteert laden voor elektrische deelauto's door het aanbieden van een gereserveerde parkeerplek met laadvoorziening, waarvoor de aanvraag op dezelfde wijze gebeurt als bij een publieke laadpaal;
 - 5 Initiatieven rondom slim laden en de koppeling van laadinfrastructuur met opwek en opslag van lokale energie, juicht de gemeente Emmen toe en dit wordt zoveel mogelijk gefaciliteerd.

Coalitieakkoord 2022-2026: Vooruit en betrokken

Uit het laatste coalitieakkoord blijkt het bewustzijn dat duurzaamheid een integrale opgave is. Het is het fundament voor allerlei opgaven op andere beleidsterreinen: 'Duurzaamheid is een grote opgave voor de komende jaren. Duurzaamheid raakt alle thema's en is daarom als een rode draad verwerkt in het coalitieakkoord en niet als afzonderlijk thema opgenomen.'¹⁶

Ambities in het huidige coalitieakkoord

'Wij behoren tot de landelijke top van groene, slimme en innovatieve industriekernen (...); Wij worden CO₂-neutraal en faciliteren duurzame energieproductie; Wij creëren meer ruimte voor de natuur, zijn voorbereid op klimaatverandering en verbinden wonen, werken en de natuur met elkaar. We behoren tot de top 10 van de groenste gemeenten van Nederland; we zorgen voor een aantrekkelijke, duurzame en veilige woon- en leefomgeving.'

Het college wil samen met regionale partners een duurzame economie realiseren. Een economie met maximaal hergebruik van grondstoffen, en gericht op het terugbrengen van stikstof en CO₂-uitstoot door vergroening van productieprocessen. Het college geeft aan dat de ontwikkelingen rondom waterstof en duurzame energie goede uitgangspunten bieden voor Emmen. Samen met partners in het consortium wil het college de GZI-locatie herinrichten als een Energy Hub voor zonne-energie, groen gas en waterstof, onder de naam **GZI Next**. Deze Energy Hub moet het industriecluster op het Getecterrein van groene waterstof kunnen voorzien.

Het college wil de bestaande woningvoorraad verduurzamen en energiezuiniger maken, en hiervoor de vanuit het rijk ontvangen middelen uit het Volkshuisvestingsfonds benutten. Er is namelijk een fonds bij de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten waarmee woningeigenaren met laagrentende leningen worden gestimuleerd hun woningen te verduurzamen.

¹⁶ Bron: coalitieakkoord 2022-2026

Om toegang te krijgen tot deze middelen is reeds in 2013 door de gemeente Emmen de 'Verordening Duurzaamheidslening en Stimuleringslening Particuliere Woningverbetering' vastgesteld. Ook deze verordening maakt het mogelijk om mensen die niet in aanmerking komen voor een lening een subsidie te geven om hun woning te verduurzamen. Het college ziet ook dat door de stijgende energieprijzen een grotere groep inwoners te maken heeft met energiearmoede. Daarom wil het college de inwoners en corporaties stimuleren om voor bestaande woningen verduurzamingsmaatregelen, zoals isolatie, te nemen en het energieverbruik terug te dringen. Ook wil het college de ontwikkeling van energiecoöperaties stimuleren, zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen met de energietransitie.

In de dorpen en wijken worden de gevolgen van klimaatverandering zoals hitte, langdurige droogte en hevige regenval steeds meer merkbaar. Het college wil dorpen en wijken dan ook vergroenen. De gemeente richt zich op de openbare ruimte, maar het college wil ook inwoners stimuleren om hun eigen tuin, dakterrassen en/of daken te vergroenen.

Energienota Gemeente Emmen: 2023-2026 (te behandelen in de raad in oktober 2023)

Als laatste vatten we het beleid samen uit de meest recente energienota, die nog moet worden behandeld in de raad van oktober 2023. Deze energienota zal begin oktober in de raad worden besproken. We nemen de energienota op verzoek van de rekenkamercommissie mee in dit rapport omdat hiermee ook de meest actuele inzichten worden meegenomen. In het onderstaande kader presenteren we de ambities uit de energienota. Daaruit blijkt de gevolgen van de grote stijgingen van de energieprijzen, als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Dit werkt door op het beleid van de gemeente. De energietransitie wordt namelijk meer dan voorheen verbonden aan opgaven rondom welvaart: de betaalbaarheid van energie komt prominenter in beeld.

AMBITIES

- **Emmen wil in 2050 een CO₂-neutrale en welvarende gemeente zijn.** Deze lange termijn doelen worden verbonden omdat Emmen voortdurend de relatie wil leggen tussen het energiebeleid en het sociaal-economische beleid van de gemeente. Dit vanwege het energieprofiel van de gemeente. De economie is energie-intensief en het energieverbruik van huishoudens is hoger dan gemiddeld in Nederland. Een betrouwbare en betaalbare energievoorziening is dan ook een belangrijke voorwaarde voor welvaart in Emmen.

DRIE SPEERPUNTEN

- Een robuust energiesysteem: opwek en verbruik van hernieuwbare energie is op elkaar afgestemd om minder afhankelijk te worden van de aanvoer van elektriciteit en aardgas van elders;
- Energiebesparing bij inwoners en bedrijven: minder energieverbruik betekent een lagere energierekening en draagt bij aan betaalbaarheid van energie en het beperken van energiearmoede;
- Lokaal eigendom van hernieuwbare energiebronnen: opbrengsten van de energietransitie blijven zoveel als mogelijk beschikbaar binnen de gemeente.

SAMENWERKING

De gemeente wil niet op de stoel zitten van netbeheerders, ondernemers, inwoners, instellingen of andere overheden. De gemeente wil hen wel in positie brengen om keuzes te kunnen maken. Dit door soms de regie te nemen, soms door te faciliteren en soms door partijen te verbinden.

De door de gemeente eerder gestelde doelen ten aanzien van de productie van hernieuwbare energie worden niet meer niet benoemd, te weten (a) Het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie is in 2050 100% en (b) het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie is in 2030 50%. Dat heeft ons inziens te maken met het complexe en zware energieprofiel van de gemeente dat we hieronder verder beschrijven. In plaats van deze doelen te benoemen geeft Emmen aan een robuust energiesysteem te willen. Dat betekent dat opwek en verbruik van hernieuwbare energie op elkaar zijn afgestemd om minder afhankelijk te worden van de aanvoer van elektriciteit en aardgas van elders. Verder houdt Emmen vast aan de bijdragen die zij heeft beloofd aan de regio, namelijk een totale bijdrage van hernieuwbare elektriciteitsbronnen van 0,669 TWh (2,41 PJ) binnen de eigen gemeentegrenzen. Dit is zoals eerder genoemd als volgt verdeeld:

- > **Wind:** 0,286 TWh door 95,5 MW windenergie;
- > **Zon op Land:** 0,196 TWh (door 200 hectare zonneakkers en 0,057 TWh door 57 MWp Zonneroute A37.
- > **Zon op Daken:** 0,130 TWh door 100 hectare grootschalig Zon op Daken.

Daarnaast heeft Emmen toegezegd dat alle gebouwen in Emmen in 2050 aardgasloos verwarmd zullen worden.

ENERGIEPROFIEL VAN EMMEN

De energienota bevat tevens een energieprofiel van de gemeente. Met dat energieprofiel is heel precies aangegeven wat op dit moment de eindgebruikers vragen aan energie en wat op dit moment de energiebronnen zijn. Daaruit blijkt, zoals ook eerder genoemd, dat Emmen een relatief hoog energieverbruik heeft:

- > Circa 80% van het totale energieverbruik in de gemeente voor rekening is van industrie, glastuinbouw en andere bedrijven. Er wordt in totaal namelijk 14,9 PJ energie verbruikt waarvan 11,8 PJ door de industrie, glastuinbouw en overige bedrijven. In de industrie en glastuinbouw wordt daarbij aardgas omgezet in warmte en elektriciteit via eigen warmtekrachtcentrales. GETEC PARK en de tuinders produceren daarmee grotendeels hun eigen elektriciteit.
- > Woningen gebruiken 3,06 PJ energie en daarbij verbruiken huishoudens relatief veel aardgas (2,45 PJ). Dat komt onder andere doordat het oudere woningen betreft, die zijn relatief minder goed geïsoleerd dan nieuwere woningen.

Hieruit blijkt dat de grootste opgave voor Emmen is om richting 2050 de relatief grote hoeveelheid aardgas te vervangen door CO₂ vrije alternatieven. De gemeente geeft daarbij aan dat het aan de industrie, glastuinbouw en bedrijven is om keuzes te maken en hun investeringsbeslissingen daarop af te stemmen. Ook woningeigenaren en verhuurders van woningen hebben een opgave om woningen te isoleren en op termijn aardgasvrij te maken. Voor de gemeente is daarbij een speerpunt dat dit op een betaalbare wijze gebeurt en dat is daarmee voor de gemeente verbonden aan sociaal beleid en aanpak van energiearmoede. Alternatieven voor aardgas wil de gemeente afwegen op wijk- en dorpsniveau door per wijk of dorp uitvoeringsplannen op te stellen.

Eindgebruikers, verbruik energie in PJ (Bron: Energienota 2023-2026)					
	Warmte/gas	Elektra	Verliezen/restwarmte	Totaal	Aandeel
Glastuinbouw	0,90	0,82	0,61	2,33	16%
Industrie (GETEC Klanten)	2,35	1,00	0,36	3,71	25%
Overige bedrijven	4,00	1,56	0,24	5,80	39%
Woningen	2,45	0,49	0,12	3,06	21%
Totaal	9,70	3,87	1,33	14,90	100%
Aandeel	65%	26%	9%	100%	

Tabel 7.1 Verbruik van energie in Emmen.

7.3 Het beleid op het terrein van klimaatadaptatie en circulaire economie

Klimaatadaptatie

Op het terrein van Klimaatadaptatie werkt de gemeente Emmen samen met de gemeenten Hardenberg, Ommen, Coevorden en Borger-Odoorn, de waterschappen Vechtstromen en Hunze & Aa's, en de provincies Overijssel en Drenthe. Deze samenwerkingspartners volgen het doel uit het landelijke Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie: in 2050 moet heel Nederland waterrobuust en klimaatbestendig ingericht zijn.

Zeven ambities Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie¹⁷

- 1 Het in beeld brengen van kwetsbaarheid: hiertoe zullen alle overheden een klimaatstresstest uitvoeren voor vier thema's: wateroverlast, hitte, droogte en overstroming;
- 2 Het voeren van een risicodialog en het opstellen van een strategie;
- 3 Het opstellen van een uitvoeringsagenda;
- 4 Het benutten van meekoppelkansen: bij alle ruimtelijke ontwikkelingen meteen de kansen voor een klimaatbestendige inrichting benutten;
- 5 Stimuleren en faciliteren: alle betrokkenen delen hun kennis en ervaringen zodat niet iedereen het wiel hoeft uit te vinden;
- 6 Reguleren en borgen: klimaatadaptatie moet in de inrichting, het beheer en onderhoud van de openbare ruimte geborgd worden;
- 7 Handelen bij calamiteiten: goed zijn voorbereid op calamiteiten die veroorzaakt worden door wateroverlast, hitte en overstroming.

Circulaire economie

De Noordelijke Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar Groene Economie in de provincie Drenthe, in afstemming met de rekenkamercommissie Emmen. We ontleen de conclusies uit het rapport van de Noordelijke Rekenkamer dat in 2023 is gepubliceerd. Uit het onderzoek blijkt dat de gemeente Emmen vooralsnog algemene ambities heeft op het gebied van circulariteit, maar dat deze nog niet zijn geconcretiseerd in evalueerbare doelstellingen en uitgewerkt in een lange termijn beleid of strategie. Wel is er een proces van samenwerking in gang gezet op het terrein van de chemische industrie. Het richt zich op samenwerking tussen bedrijven, het zogenaamde Chemiecluster Emmen.

Uit gesprekken in het kader van het voorliggende onderzoek blijkt dat de ambtelijke organisatie momenteel een actieplan voor circulaire economie ontwikkeld en nog dit jaar dat plan voor besluitvorming aan het college wil voorleggen. In het actieplan zijn doelen gesteld voor 2030; het plan zal worden gepresenteerd aan de raad.¹⁸ Verder heeft de raad op 9 februari 2021 het 'Kaderplan Van Afval naar Grondstof: Huishoudelijk afval- en grondstoffenbeleid Emmen 2021-2025'¹⁹ vastgesteld. Het afvalbeleid moet leiden tot het realiseren van de landelijke afvaldoelstellingen van maximaal 100 kg. restafval per inwoner per jaar. Het uiteindelijke doel is een circulaire economie, waarbij Emmen geen of nauwelijks meer een beroep doet op primaire grondstoffen. Goed gescheiden afval wordt gezien als een voorwaarde voor een circulaire economie. De urgentie voor dit beleid wordt bepaald door de doelstelling en het tijdpad van het landelijke programma VANG (Van Afval Naar Grondstof)²⁰.

¹⁷ Bron: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018

¹⁸ Bron: interviews

¹⁹ Bron: raadsvoorstel 'Kaderplan Van Afval naar Grondstof: Huishoudelijk afval- en grondstoffenbeleid Emmen 2021-2025', 9 februari 2021

²⁰ Zie: <https://vang-hha.nl/programma/>

8 De uitvoering

8.1 De vertaling van beleid naar uitvoering en middelen

8.1.1 De energietransitie

DEELVRAAG:

- 2 Op welke wijze heeft de gemeente haar strategie, om de doelen ten aanzien van de energietransitie te realiseren, geoperationaliseerd?

PROGRAMMAPLAN

De gemeente Emmen heeft in 2022 het **Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat** (Programmaplan DEK) ontwikkeld en op 20 september 2022 aan de raad aangeboden. Het omvat geen nieuw beleid, maar is een bundeling van lopend beleid en activiteiten. Met het programmaplan beoogd het college en de ambtelijke organisatie overzicht te creëren en vanuit dat overzicht ambtelijke samenwerking en afstemming tussen allerlei thema's en projecten te bewerkstelligen. Hiermee heeft de gemeente haar beleid en strategie geoperationaliseerd. In het programmaplan zijn beleidsdoelen en activiteiten verdeeld over drie hoofdthema's, te weten: Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. De doelen per hoofdthema sluiten aan op de verschillende lokale beleidsplannen en het landelijk beleid, zie de onderstaande tabel.

Hoofdthema/onderwerpen	Doelen van de gemeente Emmen
Energietransitie	
Gebouwde omgeving	Een CO ₂ -neutrale gebouwde omgeving.
Industrie en bedrijvigheid	De energie-intensieve industrie en glastuinbouw in de gemeente is innovatief en nagenoeg CO ₂ -neutraal.
Glastuinbouw	
Energieopwekking en -infrastructuur	Alle energie die we gebruiken wordt duurzaam opgewekt.
Duurzame mobiliteit	Een op 100% CO ₂ -neutrale mobiliteit ingerichte omgeving.
Klimaatadaptatie	
Wateroverlast	We zijn klimaatadaptief en klimaatbestendig.
Hittestress	
Droogte (incl. bodemdaling)	Emmen is bodemdalingsbestendig en waterrobuust ingericht.
Circulaire economie	
Grondstoffen (her)gebruik	Nederland is 100% circulair, dit voor Emmen nog nader uit te werken in lokale doelen.
Gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid	
Restafval en afval scheiden	

Tabel 8.1 Thema's en doelen van het Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat

PROGRAMMASTURING, RISICOMANAGEMENT EN REGIEVOERING

Binnen elk hoofdthema heeft de gemeente doelen gesteld en deze van te realiseren mijlpalen voorzien. Een volledig overzicht van doelen en mijlpalen wordt in bijlage 2 van dit rapport gepresenteerd. Bijlage 2 is een reconstructie zoals opgesteld door de onderzoekers. Een reconstructie bleek tijdens het onderzoek nodig omdat ten aanzien van drie onderdelen een helder overzicht ontbreekt in het programmaplan:

- 1 **Sturen op doelen:** in het programmaplan lopen ons inziens verschillende sturingsniveaus door elkaar heen. Maatschappelijke doelen, uitvoeringsdoelen en bestuurlijke/organisatorische voorwaarden lopen door elkaar. Dat maakt het programmaplan als sturingsinstrument onoverzichtelijk.
- 2 **Risicomanagement:** de kans dat een maatregel in de uitvoering ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd, en de impact daarvan, is ons inziens niet helder.
 - > De gemeente werkt met allerlei partijen samen die allerlei maatregelen moeten oppakken. De mate van invloed van de gemeente is niet helder gemaakt. Dat maakt dat het moeilijk is om zicht te krijgen op de kans dat een maatregel ook daadwerkelijk een bijdrage zal leveren aan de maatschappelijke opgave;
 - > De bijdrage van een maatregel aan de maatschappelijke opgave(n) is niet helder.
- 3 **Regievoering:** omdat de sturing op doelen (punt 1) en de risico's (punt 2) niet helder zijn is het ons inziens ook niet scherp op welke wijze de gemeente regie kan en wil voeren: welke prioriteiten stelt de gemeente, welke sturingsinstrumenten kan en wil de gemeente inzetten en waarom?

ORGANISATIE EN MIDDELEN

DEELVRAAG:

- 3 Welke personele capaciteit en budgetten heeft de gemeente voor de energietransitie vrijgemaakt?

Uit het Programmaplan DEK blijkt dat de opgaven voor de gemeente breed en complex zijn. Er zijn nog geen scherpe inschattingen van de benodigde ambtelijke capaciteit. Het programmaplan roept wel het beeld op dat er substantiële extra ambtelijke capaciteit nodig is. In het programmaplan wordt ook opgemerkt dat er veel meer ambtelijk capaciteit nodig is dan voorhanden is en dit wordt ook bevestigd in gesprekken in het kader van dit onderzoek.

De inschatting met betrekking tot de benodigde ambtelijke capaciteit wordt door de ambtelijke organisatie gebaseerd op een onderzoek van het bureau AEF en het daaruit voortgevloeide rapport van de Raad voor het Openbaar Bestuur 'Van Parijs naar praktijk, bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het klimaatakkoord, januari 2021'. De inschatting van de Raad voor het Openbaar bestuur is dat gemeenten voor de periode 2022-2024 circa € 1.589,3 mln. extra uitvoeringslasten hebben. De Raad voor het Openbaar bestuur adviseert de lasten voor gemeenten te bekostigen via een specifieke doeluitkering.

Inmiddels zijn aan Emmen rijksmiddelen toegekend. Dit uit de zogeheten 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)'. Voor Emmen gaat het afgerond om € 1,9 mln. per jaar voor de jaren 2023 t/m 2025. De stuurgroep van het programma DEK bepaalt binnenkort hoe deze middelen te verdelen over de drie programmalijnen.²¹ Om te bepalen welk type ambtelijke capaciteit nodig is heeft de onderzoeker van ons bureau de reconstructie van het programmaplan uit bijlage 2 verder geanalyseerd en daarbij ingezoomd op twee sturingsniveau's: (a) uitvoeringsdoelen en (b) invullen van voorwaarden. Hieruit blijkt ons inziens dat de ambtelijke capaciteit gericht zal moeten zijn op:

- > De voorbereiding van raads- en collegebesluiten die nog genomen moeten worden. Denk aan het vaststellen van beleid, plannen of vergunningverlening;
- > Het uitvoeren van zaken waar de gemeente zelf volledig invloed op heeft. Denk aan het verduurzamen van het eigen vastgoed, vergroening openbare ruimte et cetera;

²¹ Bron: interviews

- > Regievoering op zaken waar de gemeente deels invloed op heeft. Deze moeten worden namelijk worden gerealiseerd door samenwerking met en tussen partijen uit de lokale samenleving. Denk aan woningcorporaties, bedrijven, inwoners, scholen, maatschappelijke instellingen et cetera.

Naast de schaarse ambtelijke capaciteit zijn ook de financiële middelen van de gemeente beperkt. Daarom kijkt Emmen ook naar landelijke- en EU subsidiebronnen en werkt Emmen samen met andere gemeenten in de zogenaamde Regio Deal. Deze middelen zijn vooral beschikbaar voor het opstarten van projecten en opstellen van plannen, maar niet bedoeld voor de realisatiefase. Voor de realisatiefase is nog een rijksbijdrage nodig en moet de gemeente aan de slag met ondernemers om gaandeweg te ontdekken wat nodig is, om vervolgens samen op zoek te gaan naar de financiële middelen. Dat gebeurt nu gaandeweg omdat de uitvoering een iteratief karakter heeft: het is voortdurend verkennen van mogelijkheden en in kleine stapjes uitvoeren.²²

UITVOERINGSSTRATEGIE

DEELVRAAG:

- 4 In hoeverre trekt de gemeente samen op met partners (inwoners, bedrijven en organisaties) bij de uitvoering van haar beleid ten aanzien van de energietransitie?

In het programmaplan DEK zijn vijf strategieën geformuleerd voor de uitvoering. Deze vijf strategieën geven aan hoe de gemeente samen wil werken met partners:

- 1 **Bewustzijn creëren:** inwoners, bedrijven en instellingen zijn zich bewust zijn van de klimaatverandering en dat dit om actie vraagt en dat zij daar zelf aan bij kunnen dragen. Doel is dat ze weten wat ze zelf kunnen doen.
- 2 **Netwerk opbouwen:** uitwisselen van kennis, ervaring en enthousiasme als voorwaarde om te werken aan gezamenlijke doelen.
- 3 **Stimuleren en ontzorgen:** de gemeente stimuleert inwoners en bedrijven tot het zelf opzetten van projecten en activiteiten. Dit doet de gemeente met subsidieregelingen, geven van informatie en door in gesprek te gaan.
- 4 **Zelf beginnen:** de gemeente start zelf met het verduurzamen, circulair maken, aanpassen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en het gemeentelijk vastgoed. De gemeente geeft hiermee het goede voorbeeld.
- 5 **Verstandig opschalen:** de gemeente start met pilotprojecten, al dan niet samen met partners. Vanuit deze pilotprojecten wil de gemeente leren wat wel en wat niet werkt en daarover in gesprek gaan met partners. Daar waar mogelijk wil de gemeente opschalen en versnellen op basis van betaalbaarheid, haalbaarheid en realisme.

8.1.2 Klimaatadaptatie en de circulaire economie

Klimaatadaptatie

Op 1 maart 2022 is door het college het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie vastgesteld en de raad is hierover inhoudelijk met een informatiesessie en een raadsinformatiebrief op 2 maart 2022 geïnformeerd. Het uitvoeringsplan is opgesteld naar aanleiding van:

- > Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA): een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het rijk. Doel is om Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht.

²² Bron: interviews

- > In 2020 heeft de gemeente Emmen als onderdeel van de Samenwerking Noordelijke Vechtstromen een klimaatstresstest opgesteld.²³

Het uitvoeringsplan biedt inzicht in de wijze van prioritering en in het gemeentelijk handelingsperspectief, zie het onderstaande kader.

Gemeentelijke prioriteiten en handelingsperspectief Klimaatadaptatie

- 1 'We prioriteren de aanpak van knelpunten op basis van actuele urgentie en andere opgaven. Situaties die al in het huidige klimaat tot problemen leiden en binnen andere opgaven en/of ontwikkelingen vallen, krijgen voorrang;
- 2 Leefbaarheid, veiligheid en economie hebben prioriteit. Focus ligt op het voorkomen van schade aan woningen en het bereikbaar houden van primaire infrastructuur en economische hotspots;
- 3 We zoeken primair naar oplossingen op openbaar terrein. We hebben geen verantwoordelijkheid op privaat terrein. We doen daar een beroep op zelfredzaamheid en/of acceptatie. We wijzen op de mogelijkheden van zelfredzaamheid door communicatie over maatregelen die betrokkenen op eigen terrein kunnen nemen;
- 4 We nemen klimaatmaatregelen waar mogelijk mee in projecten;
- 5 We betrekken klimaatadaptatie bij de integrale afweging in ruimtelijke ontwikkelingen;
- 6 We benutten waar mogelijk de regionale samenwerking binnen de Samenwerking Noordelijke Vechtstromen'.

Circulaire economie

Circulaire economie staat in vergelijking met de thema's energie en klimaatadaptatie nog in de kinderschoenen. Er is momenteel nog geen uitvoeringsplan vastgesteld.

8.2 De realisatie van de energietransitie

DEELVRAAG:

- 5 In hoeverre is al uitvoering gegeven aan de ambities en doelen van de gemeente Emmen, en waar moet de gemeente nog uitvoering aan geven?

Om zicht te krijgen op wat de gemeente t/m 2023 heeft gerealiseerd of in uitvoering heeft, richten we ons op de uitvoeringsdoelen uit bijlage 2. Dat hebben we gedaan in de onderstaande tabel. In de tabel geven we aan wat is gerealiseerd, nog lopende is en wat nog moet worden gestart. Dit met een korte toelichting. In bijlage 4 wordt dezelfde tabel weergegeven en deze bevat meer details.

²³ De klimaatstresstest is openbaar te raadplegen via www.laatunietverrassen.nl

Energietransitie		Realisatie
Gebouwde omgeving		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoering van de proeftuinen Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Ervaring borgen in Wijkuitvoeringsplannen.	Is gerealiseerd: er is een proeftuin (modelwoning) opgezet in de wijk Emmerhout. In opstart: er is gestart met het maken van een uitvoeringsplan per wijk (inwonersparticipatie) in die wijken waar 'energie zit'.
	Programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed uitvoeren.	Lopend: op 1 januari 2023 moeten de gemeentelijke kantoorgebouwen wettelijk verplicht minimaal energielabel C hebben. De gemeente Emmen heeft zes kantoorgebouwen. Hieraan voldoet nu één kantoorgebouw: waarin het UWV is gehuisvest (Werkplein). Het gemeentehuis voldoet op korte termijn (juni 2023) aan label C.
	Woningcorporaties voeren wederzijdse verduurzamings-afspraken uit.	Is gerealiseerd: met woningcorporaties zijn prestatieafspraken gemaakt.
Industrie en bedrijvigheid		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoeren projecten GZI Next (waaronder electrolyse, zonnepark, waterstofpunt)	Lopend. Zonnepark inmiddels gerealiseerd. Waterstofinstallatie en een waterstoftankstation is in ontwikkeling
t/m 2022	<p>INDUSTRIE</p> <p>Lopend: de gemeente Emmen werkt samen met het bedrijf Getec dat bedrijven ondersteunt met klimaatvriendelijke energie-oplossingen. Ook is de inzet van biomassa verkend. De gemeente Emmen biedt ruimte voor de bestaande mogelijkheden in het beleid en de ruimtelijke plannen, maar breiden die mogelijkheden in principe niet verder uit. Emmen verwacht met deelname aan de Europese Groene Waterstof Alliantie haar positie in de waterstofeconomie te versterken.</p> <p>BEDRIJVENTERREINEN</p> <p>Lopend: de gemeente werkt samen met Ondernemend Emmen, dit in het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe. Er is in het kader van Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe samen met Ondernemend Emmen gestart met zes bedrijven op het bedrijventerrein Bargermeer III als pilot. Ondernemend Emmen heeft van de gemeente Emmen de opdracht gekregen om een visie- en uitvoeringsplannen te ontwikkelen. Voor het project Zon op Dak is tussen Ondernemend Emmen en de gemeente een intentieovereenkomst afgesloten waarin is afgesproken 100ha zonnepanelen te plaatsen op daken van bedrijfspanden, er is nu 50% gerealiseerd.</p>	
Glastuinbouw		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoeren Stimuleringsregeling Glastuinbouw Emmen (SGE)	Niet bekend: bij de onderzoekers niet bekend in welke mate glastuinbouwbedrijven momenteel gebruik hebben gemaakt van deze regeling.
t/m 2022	Lopend: de gemeente participeert in een onderzoeksproces van marktpartijen naar haalbaarheid van geothermie als bron voor verduurzaming. Er zijn opsporingsvergunningen verleend. Een onderzoek is gaande naar koppeling van het warmtenet en de industrie (warmtenet en afvang en gebruik CO ₂) alsmede een gezamenlijke verkenning naar gebiedsgerichte aanpak voor verduurzaming van de glastuinbouw. Er zijn enkele vergunningstrajecten in een vergevorderd stadium voor de bouw van biovergistingsinstallaties, als voeding van met name de industrie- en glastuinbedrijven.	

Energietransitie		Realisatie
Energieopwek en -infrastructuur		
Uitvoeringsdoelen:		
2030	<p>Conform afspraken RES 1.0 In 2030 is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0,196 TWh Zon op Land vergund • de Drentse Zonneroute A37 mogelijk gemaakt, 0,057 TWh • 0,130 TWh grootschalig Zon op Dak gerealiseerd. • 0,286 TWh windenergie mogelijk gemaakt. 	<p>Zon op Land: Het doel is nog niet behaald. Ca. 141 ha zon op land van de beoogde 200 ha in 2030 en ca. 50 MW van de beoogde 95,5 MW in 2030.</p> <p>ZONNEROUTE: LOPEND</p> <p>ZON OP DAK: GEREALISEERD 87% VOLGENS DE RES MONITOR JUNI 2023 (GEREALISEERD EN/OF SDE BESCHIKT)</p> <p>WINDENERGIE STAND VAN ZAKEN MEDIO 2022: GEREALISEERD 100% (GEREALISEERD, IN AANBOUW OF VERGUNNING VERLEEND)</p>
	In 2030 is er een robuust en stabiel elektriciteitsnetwerk. ²⁴	Lopend: de netcapaciteit is anno 2023 nog niet robuust genoeg. De gemeente spant zich in om samen met de provincie te zoeken naar oplossingen.
	De beleidsruimte voor kleinschalige zonneprojecten in wijken en dorpen is benut. ²⁵	De beleidsruimte biedt ruimte voor ontwikkelaars om in samenwerking met lokale initiatieven zonneakkers bij dorpen en wijken te realiseren. Tot dusver komt dit niet vanzelf op gang. De gemeente wil hierin faciliteren. In de energienota 2023-2026 is dit een speerpunt.
2026	Meer opwek hernieuwbare energie gerealiseerd door externe partijen.	Zie voorgaande post 'ambities' uitvoeringsdoelen RES 1.0 voor 2030.
	Meer buffering/opslag van elektriciteit gerealiseerd, onder meer door toepassing van H ₂ ²⁶	Zie het hierboven eerder genoemde project Energy Hub GZI-Next en hieronder GZI Next verder ontwikkelen.
2023	GZI Next verder ontwikkelen, inclusief H ₂ -vulpunt	<p>WATERSTOF VULPUNT</p> <p>Gerealiseerd: vanaf juni 2022 is het H₂-vulpunt reeds in gebruik, sinds die tijd rijden de Obuzz-bussen op waterstof.</p> <p>DOORINTWIKKELING</p> <p>Lopend: realiseren van de verbinding met Energy Hub GZI Next (waterstof, groen gas en zon PV)²⁷. Voor de productie van groen gas moet een te realiseren biovergister gaan zorgen. In Emmen liggen al de eerste meters van</p>

²⁴ Bron: RES 1.0

²⁵ Bron: Structuurvisie Zonneakkers

²⁶ Bron: energienota

²⁷ Project GZI Next (onderdeel van de Noordelijke waterstofketen). Doel: Realiseren van een duurzaam energieknooppunt op het terrein van de voormalige gaszuiveringsinstallatie waarbij de aanwezige infrastructuur hergebruikt wordt. Waar staat de gemeente: Zonnepark is gerealiseerd. Waterstofinstallatie, waterstoftankstation voor bussen en leidinginfrastructuur is in ontwikkeling in het kader van het Europees project HEAVENN. Biogasinstallatie is in conceptfase. Bron: Energienota Verlenging 2021 en 2022, p. 22.

Energietransitie		Realisatie
		de zogenaamde 'hydrogen backbone' waarin de Gasunie gaat investeren. Er wordt gebouwd aan een netwerk van (deels) bestaande gasleidingen
t/m 2022	<p>WINDMOLENS EN ZONNEPARKEN</p> <p>Lopend: op een van de drie vastgestelde plekken zijn reeds windmolens en een zonnepark gerealiseerd, namelijk in het gebied Pottendijk. Er zijn nu nog twee andere gebieden waar windmolens mogen worden gebouwd.</p> <p>LOKAAL EIGENAARSCHAP OMTRENT DE PROJECTEN ZONNEPARK ORANJEPOORT, NORTH STAR EN ZONNEROUTE A37</p> <p>Gerealiseerd Zonnepark Oranjepoort: de inwoners van de omliggende dorpen Oranjedorp en Nieuw-Dordrecht profiteren mee van het zonnepark. De eigenaar van het zonnepark Groenleven BV heeft de inwoners energie uit zonnepanelen geschonken. Inwoners die daarvan wilden profiteren hebben de energiecoöperatie 'Nieuw Oranjepoort' opgericht.</p> <p>Niet gerealiseerd Project North Star: de energiecoöperatie Nieuw Oranjepoort is in gesprek gegaan met dit project om ook daar participatie voor elkaar te krijgen. Er bleken echter tussen de gemeente en de bedrijven geen afspraken te liggen over participatie.</p> <p>Nog in opstart Project Drentse Zonneroute A37: het beleid van de gemeenten is om ook hier inwoners in de omgeving van de A37 mee te laten profiteren van de zonneparken langs de A37. Dit sluit aan bij de door de raad van Emmen vastgestelde 'Structuurvisie Zonneakkers' en de beleidsregel 'Maatschappelijk draagvlak van zonneakkers nabij dorpen en wijken'. Om mee te denken over het project hebben de energiecoöperaties van Hogeveen, Coevorden en Emmen een koepelorganisatie opgericht.</p>	
Duurzame mobiliteit		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Verduurzamen van het eigen wagenpark	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.
	Realiseren van 400 extra stallingsplaatsen en 24-uurs fietsstalling op het station	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.
	Bij grootschalige wegwerkzaamheden inzetten op duurzame of minder mobiliteit	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.

8.3 De realisatie van klimaatadaptatie en circulaire economie

Zoals eerder genoemd beschrijven we hieronder de realisatie van uitvoeringsdoelen voor klimaatadaptatie en circulaire economie globaal.

Klimaatadaptatie

ALGEMEEN

De algemene lijn van de gemeente is dat op het moment in een wijk, buurt of straat de grond open moet voor onderhoudswerkzaamheden, er ook direct maatregelen rondom de klimaatadaptatie worden meegenomen. Ook moet wateroverlast, -tekort en hittestress in alle gevallen worden meegenomen bij beleidsvorming, planologische besluiten, bouwplannen en plannen voor de inrichting van de openbare ruimte. De gemeente volgt deze algemene lijn. Zo wordt klimaatadaptatie een volwaardig thema in de Omgevingsvisie die momenteel in ontwikkeling is. Ook zal nog dit jaar het beleid ten aanzien van de inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte worden vastgesteld. Ook hier wordt klimaatadaptatie als volwaardig en integraal thema meegenomen.²⁸

In de praktijk speelt het thema al jaren met betrekking tot de inrichting van de openbare ruimte. Een voorbeeld is de herontwikkeling van het openbaar gebied Nieuw-Dordrecht. Er wordt in dergelijke trajecten ook ervaring opgedaan met conflicterende regels tussen verschillende beleidsterreinen. Een voorbeeld is het weghalen van verkeersdrempels. Dit levert een bijdrage aan goede en snelle afvoer van water bij regenpieken, tegelijkertijd speelt het belang van de verkeersveiligheid ook een rol.²⁹

DE BIJDRAGE VAN INWONERS AAN DE DOELEN

Emmen heeft als doel dat in 2026 inwoners meer maatregelen treffen tegen wateroverlast. Het is voor de gemeente momenteel niet te bepalen in hoeverre dit doel wordt gerealiseerd. De gemeente maakt inwoners wel bewust van maatregelen die genomen kunnen worden, bijvoorbeeld via informatie op de website, maar of dat daadwerkelijk leidt tot actie is niet helder. Emmen doet tot op heden ook niet mee aan de actie Steenbreek. Als dit wel het geval had geweest dan zou er zicht zijn op de omvang van subsidieaanvragen, dat enigszins een beeld geeft in hoeverre inwoners zelf maatregelen nemen.

Zoals eerder genoemd is in het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe een modelwoning gebouwd in de wijk Emmerhout. De inwonersvereniging heeft daarbij ook de tuin aangepakt om te laten zien wat er mogelijk is op het gebied van klimaatadaptatie. Uit gesprekken in het kader van dit onderzoek blijkt dat de gemeente met betrekking tot het onderwerp klimaatadaptatie verder niet betrokken is geweest.

SPECIFIEKE MAATREGELLEN EN ACTIES

Specifieke maatregelen en acties die zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn:

- > In maart 2019 is 75.000 m³ van de benodigde extra 300.000 m³ bergingscapaciteit voor water gerealiseerd.³⁰ Ook worden rioleringen vervangen door een gescheiden rioolsysteem;
- > In 2019 heeft de gemeente Emmen conform het landelijk beleid een stresstest uitgevoerd;
- > Op basis van de resultaten uit de stresstest is een uitvoeringsprogramma opgesteld.

²⁸ Bron: interviews

²⁹ Bron: interviews

³⁰ Bron: Duurzaamheids- en Milieumonitor Emmen

Vanaf 1 januari 2021 kunnen gemeenten gebruik maken van de Impulsregeling Klimaatadaptatie, om een rijksbijdrage te verkrijgen voor de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen. Emmen kan, volgens de raadsinformatiebrief, aanspraak maken op een bedrag van circa €1,8 mln. Eén van de indieningsvereisten van een aanvraag is dat duidelijk blijkt wat de opgave is op basis van een vastgesteld uitvoeringsplan. De volgende projecten zijn hiertoe door Emmen geselecteerd:

- 1 De aanpak van grootschalige wateroverlast en de klimaatadaptieve herinrichting van het openbare gebied in de woonbuurt Orvelterbrink in Bargeres;
- 2 De aanleg van een afvoerleiding van de vijver aan de Veldlaan in Angelslo ter voorkoming van grootschalige wateroverlast. Het leidingtracé, dat grotendeels over het bedrijventerrein Bargermeer loopt, zal klimaatadaptief worden ingericht;
- 3 De aanpak van grootschalige wateroverlast en de klimaatadaptieve herinrichting van het openbare gebied in de woonbuurt Wendeling in Angelslo;
- 4 De aanpak van grootschalige wateroverlast en de klimaatadaptieve herinrichting van het openbare gebied in het gebied Hoofdstraat Zuid in het centrum van Emmen.

Voor drie projecten zijn Impulsgelden aangevraagd en toegekend. Deze projecten zijn voornamelijk nog niet in uitvoering. De planning is dat deze in 2026 zijn uitgevoerd. Voor een vierde project zal dit jaar nog een aanvraag worden gedaan. Verder is een regenwaterplan voor de woonwijk Bargeres in concept gereed, deze zal na het zomerreces voor vaststelling worden voorgelegd aan het college.

Het uitvoeren van de bebossingsstrategie van de provincie Drenthe is nog niet van start gegaan. Er is vertraging ontstaan doordat er een relatie ligt met het landbouwakkoord. De taakstellingen per gemeente omtrent aan te leggen hectaren bos en de benodigde middelen laat nog op zich wachten. Als laatste is bodemdaling als gevolg van watertekort in de veengebieden een belangrijk thema. De schade aan een fundering van een woning kan oplopen van € 50.000,- tot € 70.000,- Het is niet voor alle woningeigenaren die schade ondervinden mogelijk om dit te financieren. Daarom lopen er nu twee acties:

- > Emmen werkt aan een subsidieregeling waarmee woningeigenaren een onderzoek kunnen laten uitvoeren naar de status van de fundering;
- > Er komt vanuit de rijksoverheid een fonds voor duurzaam funderingsherstel. Emmen wil aansluiten op dit fonds.

Deze twee acties heeft de gemeente genomen. Overkoepelend loopt er een project waarbij de gemeente met Waterschap Vechtstromen en de provincie Drenthe samenwerkt over de gevolgen van bodemdaling in de gemeente Emmen, met name in de omgeving van Nieuw-Amsterdam. Vanuit het project is Emmen in gesprek met de gedupeerden in het gebied en probeert in gezamenlijkheid meer grip te krijgen op de onvoorspelbare ontwikkeling van bodemdaling door droogte.

AFSPRAKEN MET DE WONINGCORPORATIES

De gemeente heeft afspraken gemaakt met corporaties over verduurzaming van slecht geïsoleerde woningen (meerjarenafspraken 2023-2027). Bij verdere uitwerking wordt onderzocht hoe dit bijvoorbeeld samen op kan lopen met klimaatadaptieve maatregelen.

Circulaire economie

In 2014 richtten de provincie Drenthe en de gemeente Emmen de Taskforce Groene Chemie op, met als doel het ontwikkelen van een bedrijvencluster in Zuidoost-Drenthe op het gebied van groene chemie: het Chemiecluster Emmen. Dit cluster specialiseert zich in vezelchemie, in het bijzonder in chemische productie van kunststoffen die op niet-fossiele grondstoffen gebaseerd zijn en op het hergebruik van die (groene) kunststoffen. Jaarlijks bekostigen Drenthe en Emmen de Taskforce Groene Chemie om hun ambities op het gebied van groene chemie waar te maken. Daarnaast dragen provincie en gemeente financieel bij aan projecten voor groene chemie. Groene

chemie is hierbij gedefinieerd als een op niet-fossiele grondstoffen gebaseerde chemische productie van materialen, hergebruik van materialen en ontwikkeling van groene kunststoffen.³¹

8.4 Barrières voor doelrealisatie

In gesprekken in het kader van dit onderzoek zijn verschillende barrières genoemd die de realisatie van doelen in de weg staan.

- > Sommige barrières kunnen door de gemeente zelf worden beslecht, de gemeente heeft daar dan nagenoeg zelf volledig invloed op.
- > Andere barrières kunnen worden beslecht door samenwerking met partijen. De gemeente heeft daar dan deels invloed op, door bijvoorbeeld de inzet van stimulerende (beleids)instrumenten of facilitering, maar de uitvoering ligt primair bij andere partijen.
- > Als laatste zijn er barrières waar de gemeente nauwelijks invloed op heeft. De gemeente kan hoogstens zaken op de agenda zetten van anderen die wel invloed hebben.

We vatten de in de gesprekken genoemde barrières, en soms ook oplossingsrichtingen, hieronder samen.

Barrières waar de gemeente nagenoeg zelf volledig invloed op heeft

INTEGRAAL WERKEN EN STUREN OP VERSCHILLENDE DOELNIVEAUS

De opgaven op het terrein van duurzaamheid overstijgen verschillende beleidsterreinen van de gemeente. Er is daarom een integrale aanpak nodig, waarbij verschillende vakgebieden binnen de ambtelijke organisatie nauw met elkaar samenwerken en daarmee doelen, werkwijzen, projecten en activiteiten op elkaar afstemmen. Om dit te kunnen sturen, en overzicht te houden, was meer interne regie nodig. Daartoe is recent eind 2022 de stuurgroep van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat opgericht. Het richt zich op de samenhang tussen allerlei beleidsterreinen en afdelingen binnen Emmen.

REGIEVOERING

Er zijn allerlei doelen op verschillende sturingsniveaus. Daar hebben we eerder in dit rapport al een opmerking over gemaakt. Er zijn doelen op het niveau van beoogde maatschappelijke effecten (bijvoorbeeld de CO₂-reductie), doelen op het niveau van de uitvoering (bijvoorbeeld het realiseren van een zonnepark) en doelen op het niveau van voorwaarden (bijvoorbeeld het verlenen van vergunningen of beschikken over financiële middelen). In de verschillende plannen lopen deze doelen door elkaar en het is niet altijd in een oogopslag helder in hoeverre uitvoeringsdoelen een bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen. In gesprekken wordt dit als volgt verwoord: *“Outcome, output en throughput moeten meer van elkaar onderscheiden worden om goede regie te kunnen voeren”*.

In gesprekken met **partners** van de gemeente wordt aangegeven dat veel zaken nog verder moeten worden uitgewerkt in concrete uitvoeringsplannen en dat er behoefte is aan meer regie op dit punt van de gemeente. Zij geven het volgende aan:

- > Het beleid van de gemeente is nog te abstract om werkelijk tot uitvoering over te gaan. Echte keuzes moeten nog worden gemaakt zoals rondom het warmtenet. Hier maken partners zich zorgen over want dat duurt in hun ogen te lang. De gemeente geeft daarbij aan dat de keuze is

³¹ Bron: Rapport van de Noordelijke Rekenkamer naar Groene Economie in de provincie Drenthe, 2023

- gemaakt om het aan de markt te laten. Met oog op nieuwe wetgeving rond collectieve warmte, gaat de gemeente kijken welke andere keuzes kunnen en wellicht gemaakt moeten worden.³²
- > Partners geven aan dat de gemeente beschikt over strategisch beleidsadviseurs die in staat zijn om beleidsplannen te ontwikkelen, maar mist de mensen met praktijkervaring om te komen tot uitvoeringsplannen met concrete doelen, maatregelen en acties en financiële middelen.
 - > Op bestuurlijk niveau wordt er over beleidsplannen besloten met ambities waar iedereen het wel mee eens is, maar nu is er de behoefte aan concrete keuzes en meer regie op de uitvoering;
 - > Volgens partners is meer regie op de uitvoering ook nodig om projecten veel meer in samenhang op te pakken tussen verschillende partners. Als voorbeeld het samenspel tussen woningcorporaties, Enexis (netbeheerder) en de gemeente. Zo gaat Enexis een trafostation in een wijk plaatsen om de netcapaciteit te vergroten, de gemeente pakt de riolering op en de woningcorporatie plaatst zonnepanelen en warmtepompen. Dat kan beter in samenhang worden opgepakt, zodat bij het vervangen van de riolering ook direct de elektriciteitskabels kunnen worden verzwaard;
 - > Partners geven aan dat voor goede regievoering meer ambtelijke capaciteit nodig is;
 - > Ook wordt aangegeven de krachten meer te bundelen rondom wijken door samenwerking tussen allerlei partijen, die projecten ook in samenhang moeten uitvoeren.

Een samenwerkingspartner vat dit als volgt samen:

"In het algemeen heeft de gemeente wel beleid maar het ontbreekt aan uitvoeringsplannen, monitoring (dashboard) van de uitvoering en zicht op het geheel en de samenhang. De gemeente heeft daar de ambtelijke slagkracht niet voor. Dus het is nu min of meer een kwestie van eens in de zoveel tijd inventariseren en bijpraten, dat gaat nog niet structureel."

De ambtelijke organisatie heeft zelf ook behoefte aan verdere doorontwikkeling en versteviging van de regierol. Het gaat dan met name over de regisserende functie tussen beleid en uitvoering, zoals partners ook al aangeven. De uitvoering ligt namelijk bij allerlei partijen in de samenleving en het vraagt veel om projecten te initiëren, aan te jagen, partijen samen te laten werken, overzicht te bieden et cetera. Daarbij is het ook belangrijk om de personele continuïteit te waarborgen, want projectleiders komen en gaan, bijvoorbeeld rondom de proeftuin Emmerhout. Het is belangrijk dat opgebouwde kennis en informatie wordt vastgelegd. Dat geldt ook voor de overdracht van het netwerk en de relaties. Het opbouwen van een netwerk en goede relaties vraagt immers de nodige tijd.

MAKEN VAN KEUZES: TRAGE BESLUITVORMING

Uit gesprekken met woningcorporaties, maar ook in het kader van de ontwikkeling van de wijkuitvoeringsplannen, blijkt dat het uitblijven van een keuze rondom het al dan niet aanleggen van een warmtenet en/of gebruik maken van een alternatief voor het bestaande gas (via de bestaande gasleidingen) een barrière is om werkelijk versnelling aan te brengen in de gebouwde omgeving. Er is haast bij de wijk-uitvoeringsplannen, want eenmaal de beschikking over een plan dan moet de uitvoering nog starten. Zo zullen woningcorporaties de plannen nog willen toetsen op haalbaarheid en beschikbaarheid van financiële middelen. Daarna moeten meerjarige onderhouds- en investeringsplannen worden gemaakt en de capaciteitsplanningen met leveranciers worden herzien. Dit gehele proces vraagt om een behoorlijke doorlooptijd en er zijn zorgen of de doelen voor 2030 wel haalbaar zijn.

³² Bron: Ambtelijke verificatie conceptrapport van bevindingen.

FACILITEREN: ONTZORGEN EN AANSLUITEN VAN LOKALE REGELGEVING

Om de doelen te realiseren is het nodig om bedrijven te ontzorgen. De materie, wet- en regelgeving en financiering is complex: 'ondernemers zien door de bomen het bos niet meer'. Voor een ondernemer is het belangrijk dat verduurzaming hand in hand gaat met financieel rendement van investeringen. De gemiddelde MKB-ondernemer heeft een middelbare opleiding en heeft de handen al vol aan het runnen van zijn of haar bedrijf, en heeft daarmee een grote informatie-achterstand. MKB-ondernemers hebben behoefte aan ondersteuning vanuit de gemeente en meer slagkracht. Er is ondersteuning nodig om de vertaling te maken naar haalbare plannen, oplossingen en uitvoering. Bijvoorbeeld door inzet van multidisciplinaire teams die van A tot Z ondernemers kunnen ontzorgen. De teams moeten bestaan uit verschillende vakdisciplines zodat de energietransitie ook in samenhang met klimaatadaptatie en circulaire economie kan worden ingezet.

In gesprekken wordt aangegeven dat het lastig is voor sommige inwoners om subsidie aan te vragen. Er zijn veel regels en aanvullende bepalingen om subsidie te krijgen. Met andere woorden: de subsidieregelingen zijn ingewikkeld. Mensen die minder digitaal- of taalvaardig zijn haken al snel af. Er wordt daarbij als oplossing genoemd om naast energiecoaches ook subsidiecoaches aan te stellen.

Ten aanzien van de doelen rondom circulaire economie willen woningcorporaties 'biobased' bouwen. Dat is een wijze van bouwen waarbij natuurlijke en hernieuwbare materialen worden gebruikt zoals hout en grasoorten. Het is daarmee zelfs mogelijk om CO₂-negatief te bouwen. Dat betekent wel dat gevels moeten worden uitgevoerd in bijvoorbeeld hout. De eisen van de welstandscommissie zijn hierop echter nog niet bijgesteld en deze blokkeren dan ook het gebruik van deze materialen voor gevels, zie de onderstaande casus van een woningcorporatie.

CONFLICTERENDE REGELS

Tijdens de ontwikkeling van circulaire woningen in Schoonebeek aan de Julianalaan en Bernhardlaan kreeg de woningcorporatie te maken met welstandseisen die de circulaire- en duurzaamheidsplannen in de wielen reden. De gemeente wilde graag een stenen gevel maar de woningcorporatie wilde graag een houten gevel aanbrengen zodat de woning CO₂-negatief zou worden. De bakstenen gevel zou de woning CO₂-positief maken. Uiteindelijk is het na onderhandelen op een mix van steen en hout uitgekomen. Een ontwikkeling die haaks staat op de doelen om toe te groeien naar een circulaire economie en samenleving. De woningcorporatie heeft in haar doelstellingen (ook in de afspraken met de gemeente) opgenomen duurzaam te willen bouwen en betreurt het dat de welstandswensen van de gemeente zwaarder wegen dan de ecologie.

Barrières waar de gemeente deels invloed op heeft

GEEN DOORZETTINGSMACHT OF BELEIDSINSTRUMENTEN VOOR STIMULERING

De gemeente is afhankelijk van de bijdrage en investeringen van anderen, zoals de industrie, bedrijven en woningeigenaren. In gesprekken wordt aangegeven dat de gemeente hier onvoldoende (wettelijk) instrumentarium voorhanden heeft om dit af te dwingen of te stimuleren. Wij merken hierbij overigens op dat er wel een aantal instrumenten voorhanden zijn, zoals:

- > De Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++) geeft subsidie aan bedrijven en non-profitorganisaties die grootschalig hernieuwbare energie opwekken of die CO₂-uitstoot verminderen.
- > Er zijn bedrijven en instellingen met een groot elektriciteitsverbruik (> 50.000 kWh per jaar) en een hoog gasverbruik (> 25.000 m³ per jaar). Het Activiteitenbesluit Milieubeheer verplicht de desbetreffende bedrijven en instellingen om voor deze objecten energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder en hierover een keer per vier jaar te rapporteren. Deze rapportages moeten uiterlijk 1 december 2023 zijn aangeleverd.

ONVOLDOENDE FINANCIËLE MIDDELEN

Uiteindelijk is het nodig om op wijk- en woningniveau aanpassingen te doen. Er zijn wijkuitvoeringsplannen in ontwikkeling waarbij inwoners worden betrokken. De energie- en warmtetransitie moet ook betaalbaar zijn voor inwoners. Dat vraagt om een investering, zowel van de overheid als van inwoners. Niet alle inwoners hebben daar voldoende financiële middelen voor. In gesprekken wordt dat als een barrière gezien. Dat kan deels worden opgelost met de ontvangen gelden uit het Volkshuisvestingsfonds. De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen hebben samen een bijdrage van ruim €28 mln. uit het Volkshuisvestingsfonds van het ministerie van BZK ontvangen. Daarvan is €26,9 mln. bestemd voor Emmen. De gemeente kan dit alleen inzetten voor de wijken Angelslo, Bargeres en Emmerhout en het dorp Veenoord. Veel woningen zijn daar niet goed geïsoleerd. Met de bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds kan de gemeente ongeveer 1800 woningeigenaren helpen met het isoleren van de woning.

Emmen kijkt ook naar landelijke en EU subsidiebronnen en werkt samen met andere gemeenten in de zogenaamde Regio Deal. Deze middelen zijn vooral beschikbaar voor het opstarten van projecten en opstellen van plannen, maar niet bedoeld voor de uitvoering. Voor de uitvoering moet de gemeente aan de slag met ondernemers, om gaandeweg te ontdekken wat nodig is en vervolgens op samen op zoek te gaan naar de financiële middelen.

Een andere barrière voor verduurzaming van de wijk zit bij de eigenaren van koopwoningen. Woningcorporaties richten zich op verduurzaming van huurwoningen, hebben hier een meerjarig investeringsplan voor en reserveren de benodigde financiële middelen. Eigenaren van koopwoningen hebben moeite om investeringen te doen. Vooral eigenaren met een kleinere beurs, die bijvoorbeeld eerder een huurwoning van de woningcorporatie hebben gekocht, zijn niet in staat de investeringen te doen. In de praktijk betekent dit dat in een rijtje woningen sommige woningen wel worden voorzien van isolatie, zonnepanelen en een warmtepomp omdat deze eigendom zijn van een woningcorporatie. Andere huizen echter niet en voor die woningeigenaren is het een gemiste kans dat zij niet kunnen meeliften met de verduurzamingsprojecten van de woningcorporatie.

De financiering van de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad van woningcorporaties is nog een barrière. Het is niet eenvoudig om vooraf door te rekenen wat het precies kost om een gemiddelde huurwoning te isoleren en van het gas af te halen. De inschatting is dat dit gemiddeld zo'n € 40.000,- zal kosten maar de businesscase is afhankelijk van allerlei onzekere factoren, zoals de ontwikkeling van de energieprijzen, kosten van warmtepompen en zonnepanelen, keuzes die de gemeente maakt ten aanzien van het al dan niet aanleggen van een warmtenet et cetera. Er spelen hierbij dus nog allerlei onzekerheden wat de financiering voor woningcorporaties moeilijk maakt. De gemeente kan deze barrière voor een groot deel wegnemen door keuzes te maken ten aanzien van het warmtenet.

Barrières waar de gemeente nagenoeg geen invloed op heeft

TRANSPORTCAPACITEIT VAN HET ELEKTRICITEITSNETWERK

De transportcapaciteit van het elektriciteitsnetwerk in Zuidoost-Drenthe is onvoldoende en een serieuze blokkade om voldoende hernieuwbare energiebronnen op aan te sluiten. De hoogspanningsnetbeheerder TenneT en de regionale netbeheerder Enexis werken momenteel aan oplossingen voor dit probleem. De gemeente probeert wel invloed uit te oefenen en daar waar kan te faciliteren. Bijvoorbeeld:

- > De gemeente spant zich in om samen met de provincie te zoeken naar oplossingen. Een voorbeeld is het openstellen van een 'vluchtstrook': voor het eerst in Nederland zal daarmee de reservecapaciteit van het hoogspanningsnet in gebruik worden genomen;
- > Op basis van een locatiestudie hebben TenneT en Enexis een voorkeur uitgesproken om op de locatie Boerdijk te Veenoord een uitbreiding te realiseren van het hoogspanningsnetwerk. Het

- college van Emmen heeft aangegeven hier medewerking aan te verlenen door een planologische procedure te starten;
- > Met het project Interreg Deutschland onderzoeken de gemeente Emmen en de stad Haren (Ems) de haalbaarheid van energiewisseling over de landsgrens heen.

LANDELIJK BELEID EN HET WETTELIJK INSTRUMENTARIUM

Uit gesprekken in het kader van dit onderzoek wordt het wisselend landelijk beleid uit 'Den Haag' en/of het ontbreken aan wettelijk instrumentarium als een barrière genoemd. Ontwikkelingen rondom dit punt volgen elkaar snel op en het is voor de gemeente moeilijk om dit allemaal bij te benen. Hiervoor is er onvoldoende ambtelijke capaciteit. De gemeente probeert wel zaken op de landelijke agenda te krijgen, bijvoorbeeld via de samenwerking in RES-verband, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Heldere kaders en instrumenten vanuit de rijksoverheid ontbreken nog om tot een effectieve uitvoering van de **warmtetransitie** over te gaan. Er zijn nog onvoldoende beleidsinstrumenten beschikbaar. Deze zijn wel in ontwikkeling. Zo worden een aantal wetsvoorstellen voorbereid zoals de 'Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie' (ligt voor consultatie voor) en de nieuwe Energiewet (ligt voor advies bij de Raad van State). De vraag is wat dit gaat betekenen voor de uitvoeringsplannen van de gemeente Emmen. De gemeente heeft in ieder geval deze kaders en beleidsinstrumenten nodig om haar regierol in verduurzaming van de gebouwde omgeving goed in te vullen en om lokaal keuzes en afwegingen te kunnen maken.

Ook zijn er rondom de energie- en warmtetransitie nog veel onduidelijkheden; er worden veel containerbegrippen gebruikt in de afspraken die zijn gemaakt tussen verschillende overheden, waardoor het moeilijk is concreet te krijgen wat van gemeenten wordt verwacht. Een voorbeeld dat rondom warmtetransitie wordt genoemd is het beginsel van 'woonlastenneutraliteit'. Daar is nog geen eenduidig beeld over: wat betekent dit precies en wat wordt dan verwacht van de gemeenten? Het is nodig om dit soort begrippen helder te krijgen om een concrete vertaling te kunnen maken naar regionale en lokale uitvoeringsplannen. Het is nu een voortdurende zoektocht wat de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de gemeente zijn en die van de andere actoren.

ONVOLDOENDE HULP VAN MEDEOVERHEDEN

Het college informeert de raad met de raadsbrief 'Aanvraag proeftuin aardgasvrije wijk Emmerhout' van 8 april 2020. Dit in navolging van een eerdere poging in 2018 diende de gemeente Emmen in april 2020 opnieuw een aanvraag bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) met een uitvoeringsplan 'Aanvraag proeftuin aardgasvrije wijken - Ready oplossing Emmerhout'. Het RVO voert een subsidieregule uit voor het ministerie van BZK. Uit een raadsbrief over een aanpalend onderwerp d.d. 17 december 2020, lezen wij dat de aanvraag wederom niet is gehonoreerd.

Een ander voorbeeld is te vinden in de raadsbrief 'Emmerhout Energieneutraal' van 17 december 2020. In 2017 is de gemeente in samenwerking met verschillende partijen begonnen aan het project Emmerhout Energieneutraal. De ambitie was om de gehele gebouwde omgeving van de wijk Emmerhout in tien jaar tijd energieneutraal te maken. De afgelopen jaren zijn resultaten bereikt. Voor een volgende stap is veel geld nodig. Hiervoor heeft de gemeente tweemaal een subsidie aangevraagd bij de rijksoverheid, maar deze tweemaal niet gekregen. Mede door deze afwijzing van het rijk, en het feit dat Emmen zich genoodzaakt zag fors te bezuinigen, is toen een besluit genomen om de komende vier jaar minder middelen ter beschikking te stellen voor projecten rondom energie en duurzaamheid. Er is daarbij ook meer geprioriteerd: de middelen die beschikbaar zijn worden de komende jaren ingezet op het verduurzamen van de industrie, in GZI Next (waterstof) en in de ontwikkeling van warmtenetten. Het beschikbaar stellen van middelen aan de gebouwde omgeving en bewonersinitiatieven is toen teruggebracht.

DE ENERGIEMARKT

De huidige ontwikkelingen op de energiemarkt maken dat de rijksoverheid en gemeenten voortdurend moeten inspelen op actualiteit. Dit is door de gemeente Emmen niet te beïnvloeden, de gemeente heeft immers geen enkele invloed op de huidige prijsstijgingen en -fluctuaties van olie, gas en elektriciteit.

9 De resultaten

DEELVRAGEN:

- 6 In hoeverre zijn de ambities en doelen van de gemeente Emmen behaald?
- 7 Staan de budgetten en inspanningen in verhouding tot de bereikte resultaten? En worden de budgetten doelmatig besteed?

9.1 De energie- en warmtetransitie

We behandelen hieronder als de maatschappelijke opgave voor de gemeente Emmen: het verschil tussen de huidige en gewenste situatie. We doen dit op basis van de update van 31 juni 2023 van de regionale monitor voor de regionale energiestrategie en de nieuwe energienota van Emmen voor de jaren 2023-2026. Hoewel deze tijdens het schrijven van dit rapport deze energienota nog niet is behandeld in de raad bevat deze de meest actuele data. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier dus niet om de uitvoeringsdoelen, die hebben we in het voorgaande hoofdstuk behandeld. Het gaat hier om de daadwerkelijke maatschappelijke effecten van het beleid en de uitvoering.

Gewenste Situatie

De opgave waar de gemeente Emmen voor staat is groot. In de regionale energiestrategie is afgesproken dat de regio in 2030 met een productie van 3,45 TWh aan hernieuwbare energie grofweg 700 kton aan CO₂-uitstoot zal vermijden. De gemeente wil 0,669 TWh voor haar rekening nemen waarmee grofweg 133 kton CO₂-uitstoot zal worden vermeden. Daarmee wil de gemeente Emmen 19% van de regionale bijdrage aan de landelijke doelen leveren.

Huidige situatie: t/m 2030 is nog ruwweg 40% CO₂-uitstootreductie nodig

Conform de regionale monitor voor de regionale energiestrategie heeft Emmen anno juni 2023 met projecten (gerealiseerde en in aanbouw) ongeveer 81,3 kton CO₂-uitstoot vermeden en heeft daarmee **ruim 60% van de CO₂-doelstelling voor 2030 gerealiseerd**. Dat is gerealiseerd met Zon op Land, Zon op Dak en Wind, zie de onderstaande tabel.

Opwek hernieuwbare energie: de productie van hernieuwbare energie binnen de gemeentelijke grenzen moet vanaf medio 2023 tot 2030 nog groeien met 35%.

De onderstaande tabel laat zien dat de gemeente ten aanzien van de productie van hernieuwbare energie binnen de eigen gemeentelijke grenzen 65% heeft gerealiseerd. Van het doel 0,669 TWh (2.400 TJ) is 0,436 TWh (1.570 TJ) gerealiseerd.

Dat het doel ten aanzien van de productie van hernieuwbare energie nog niet is gerealiseerd zien we overigens in nagenoeg alle gemeenten van Nederland.. Het gemiddelde percentage bekende hernieuwbare energie ten opzichte van het energieverbruik is gemiddeld voor alle gemeenten circa 12%.³³ Het energieverbruik ten aanzien van elektra is 3,87 PJ. Op dit moment kan Emmen 0,436 TWh (1.570 TJ) elektriciteit leveren uit hernieuwbare bronnen opgewekt binnen de eigen gemeente. Dat is ruim 11% van het elektriciteitsverbruik. Uitgaande van verhoudingsgewijze gelijke investeringen en inspanningen van Emmen ten opzichte van andere gemeenten, staan deze in verhouding tot de bereikte resultaten.

³³ Bron: <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard>.

De onderstaande tabel laat ook zien dat de gemeente ten aanzien van **windopgave** op ongeveer de helft (48%) zit van haar doel voor 2030. Voor de **zonopgave** zit de gemeente op ongeveer driekwart (75%) van haar doel voor 2030.

- > Om de windopgave te realiseren moeten de locaties Zwartenbergweg en N34 worden gerealiseerd. Dat is tot op heden niet gelukt vanwege het gebrek aan netcapaciteit. De gemeente heeft daarom het verzoek bij de provincie neergelegd om de windenergie-taakstelling te verlagen. Om het oorspronkelijke doel van 0,669 TWh productie van hernieuwbare energie te realiseren wil de gemeente windenergie vervangen door andere vormen.
- > Om de zonopgave te realiseren moet nog zo'n 40 tot 50ha zonneakker worden gerealiseerd en daarbij is het streven dat hierbij zoveel als mogelijk sprake is van lokaal eigendom. Daarnaast moeten nog meer zonnepanelen op bedrijfsdaken worden geplaatst.

Type	Doel (in TWh en TJ).	Realisatie t/m medio 2023	Nog te realiseren
Totaal	0,669 TWh/2.400 TJ	0,436 TWh/1.570TJ (65%)	0,233 TWh/839 TJ (35%)
Wind	0,286 TWh	0,151 TWh (52%) Energiepark Pottendijk	0,135 TWh (48%) <ul style="list-style-type: none"> • Aanpassing structuurvisie Windenergie. • Invulling restopgave.
Zon	0,383 TWh 0,252 TWh Zon op land: <ul style="list-style-type: none"> • 0,196 door 200 ha zonneakkers. • 0,057 door Zonneroute A37 0,130 TWh Zon op daken: <ul style="list-style-type: none"> • 0,130 door 100 ha Zon op Daken. 	0,285 TWh (74%) <ul style="list-style-type: none"> • 0,191 TWh (75%) • 0,094 TWh (72%) 	0,098 TWh (26%) <ul style="list-style-type: none"> • Invulling restopgave zonneakkers en zon op daken.

Tabel 9.1 Bijdrage van de gemeente Emmen aan de RES 1.0 Regio Drenthe. Bron: Energienota 2023-2026

9.2 Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft volledig invloed op het verduurzamen van haar eigen gebouwen en middelen.

Het is echter nog niet gelukt op per 1 januari 2023 alle gemeentelijke kantoorgebouwen minimaal aan het wettelijk verplichte energielabel C te laten voldoen. De gemeente Emmen heeft namelijk zes kantoorgebouwen. Hieraan voldoet nu één kantoorgebouw aan label A, dat is het gebouw waarin het UWV is gehuisvest (Werkplein). Het gemeentehuis voldoet op korte termijn (juni 2023) aan label C. Een van de kantoorgebouwen (Handelsweg) wordt vanaf 1 januari 2025 afgestoten. Voor de andere drie kantoorgebouwen wordt momenteel onderzocht welke maatregelen nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke verplichting.

In 2030 wil Emmen, conform het programma DEK, dat in 2030 50% van het totaal bruto oppervlak van de gemeentelijke gebouwen aan energieabel A voldoet. Ten aanzien van het gemeentelijke vastgoed moet er dus rondom de kernportefeuille nog een behoorlijke verduurzamingslag plaatsvinden.

9.3 Klimaatadaptatie en circulaire economie

Klimaatadaptatie

Emmen volgt de ambitie dat in 2050 heel Nederland waterrobuust en klimaatbestendig ingericht moet zijn. In tegenstelling tot de energietransitie is deze ambitie niet verder vertaald in evalueerbare doelen, bijvoorbeeld met hulp van beleidsindicatoren. Het is dan ook niet mogelijk om aan te geven in hoeverre Emmen nog is verwijderd van de landelijke ambitie, anders dan met voorbeelden van klimaatadaptatieve maatregelen die zijn of nog worden uitgevoerd. Zo zijn er maatregelen genomen om wateroverlast te voorkomen in de wijken Emmermeer, Angelslo en Emmerhout. Uit de klimaatstresstest waterveiligheid volgen overigens geen acute directe knelpunten voor Emmen. Er is in de gemeente namelijk weinig oppervlaktewater aanwezig. Het gaat om een beperkt aantal locaties rondom het Oranjekanaal.

Circulaire economie

Zoals eerder genoemd beoogt de gemeente Emmen de milieudoelstelling van 75% afvalscheiding en maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar te realiseren. De ambitie van 75% afvalscheiding komt overeen met het doel zoals dat in het kaderplan VANG staat. De maximale kilo restafval is een landelijke ambitie.

Volgens de afvalmonitor van de rijksoverheid betrof het restafval per inwoner van Emmen in 2019 237 kilo per persoon en in 2020 212 kilo per persoon.³⁴ De stand van zaken in 2021 in Emmen is dat 63% van het huishoudelijk afval is gescheiden en er blijft 202 kilo restafval per persoon per jaar over.

³⁴ Bron: <https://afvalmonitor.databank.nl>

10 De rol van de raad

DEELVRAGEN:

- 8 Hoe is de raad betrokken bij de totstandkoming van en besluitvorming over het duurzaamheidsbeleid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder?
- 9 Hoe wordt de raad in positie gebracht door het college om zijn controlerende rol uit te kunnen oefenen en is de raad hiermee in staat om te kunnen (bij)sturen?

10.1 De kaderstellende rol

De raad heeft alle beleidsstukken, zoals behandeld in hoofdstuk 4 van deel 2 van dit rapport, vastgesteld. De raad wordt daarmee door het college in positie gebracht om kaders te stellen. Het gaat om beleidsstukken zoals: de strategienota Emmen, de energienota, de structuurvisie zonneakkers en windenergie en de transitievisie warmte. Daarnaast stelt de raad stimuleringsregelingen vast, zoals regelingen rondom het stimuleren van lokaal eigenaarschap, verordeningen voor duurzaamheidsleningen en subsidieregelingen. Als het gaat om uitvoeringsplannen wordt de raad door het college geïnformeerd met een raadsbrief. Het betreft het programmaplan DEK, het uitvoeringsplan elektrisch vervoer, de aanvraag proeftuin aardgasvrije wijk, de overname energiepark Pottendijk, het uitvoeringsplan Klimaatadaptatie et cetera. De raad kan dan vragen stellen aan het college die door het college al dan niet schriftelijk worden beantwoord. Voorafgaande aan de behandeling van stukken, of gedurende de ontwikkeling van beleid, worden voor de raad ook informatiebijeenkomsten georganiseerd. Zo nodigde het college de leden van de raad en de commissieleden op 28 juli 2022 middels een raadsbrief uit voor een informatieavond over het Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat op 6 oktober 2022.

Als een planologische procedure nodig is dan wordt uiteraard de raad in stelling gebracht door het college. De raad stelt immers bestemmingsplannen en -wijzigingen vast. Dat was nodig voor de plaatsing van windmolens en zonneparken. De raad is hierbij tot op heden eenmaal overruled door de provincie. De gemeente Emmen wilde in 2014 niet meewerken aan het plaatsen van windmolens; de provincie heeft toen de regie overgenomen en Emmen gedwongen wel windmolens te plaatsen. De provincie is het bevoegd gezag voor windparken van 5 tot 100MW. Wij merken op dat dit nog steeds een nasleep heeft over het beeld dat sommige partijen in de samenleving hebben over de houding van het gemeentebestuur van Emmen ten aanzien van de energietransitie. In gesprekken wordt dit als volgt verwoord: "Klimaat en de energietransitie zit niet in het DNA van het gemeentebestuur".

10.2 De controlerende rol

Voor de raad is het moeilijk om goed overzicht te houden over het complexe speelveld, de resultaten en alle ontwikkelingen die zich daarin voortdurend voordoen.³⁵ Het is ons inziens belangrijk te voorkomen dat de raad de beleving heeft onvoldoende te worden geïnformeerd. Dat kan leiden tot vertragingen in politieke besluitvorming of onvoldoende politieke prioriteitstelling. Er kan ook een beeld ontstaan dat de gemeente alles wil en kan aanpakken. Er wordt in gesprekken dan ook aangegeven dat het onderzoek van de rekenkamercommissie van meerwaarde kan zijn door te kijken hoe de raad zijn controlerende rol op een goede wijze kan invullen en wat daar nodig voor is. In het Programmaplan DEK is ook een alinea opgenomen over hoe de raad betrokken wordt. 'Het programmabureau Emmen Vernieuwt rapporteert aan het college en de gemeenteraad over de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau en de voortgang van de realisatie van programmadoelen en de daaraan gekoppelde projecten, processen, inspanningen (op budget,

³⁵ Bron: interviews

planning en risico's). Deze rapportages zijn openbaar. Daarnaast wordt de raad maandelijks mondeling door het college in de commissievergadering BME geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen binnen Emmen Vernieuwt.³⁶ Hoewel de raad door het college wordt geïnformeerd over ontwikkelingen en de voortgang van de uitvoering, ontbreekt het echter in de rapportages aan een scherp zicht op de realisatie van de maatschappelijke doelen. Dat is belangrijk, omdat het uiteindelijk draait om de maatschappelijke effecten van beleid en uitvoering. Om daar wel scherper zicht op te krijgen moet de raad zelf teruggrijpen op online monitors die openbaar voorhanden zijn.

De lokale monitor Emmen: duurzaamheids- en milieumonitor

Om de voortgang van de doelen te kunnen meten en eventueel tussentijds bij te sturen wilde de gemeente Emmen monitoren op basis van meetbare indicatoren: de Duurzaamheids- en Milieumonitor Emmen, zie: <http://duurzaamheidsmonitoremmen.sites.kirra.nl>. Wij hebben voor dit onderzoek de monitor geraadpleegd. De gegevens rondom CO₂-emissie en opwekking hernieuwbare energie worden t/m 2017 gepresenteerd en zijn daarmee onvoldoende actueel. In het huidige Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat van september 2022 zijn deze indicatoren verder ook niet opgenomen.³⁷ Andere monitoren, zoals de regionale klimaatmonitor, presenteren wel actuelere data t/m het jaar 2021.

De lokale monitor wordt al enkele jaren niet meer gebruikt, juist door de komst van landelijke en regionale monitoren. Dit bevordert de vergelijkbaarheid met andere gemeenten, door alle dezelfde bronnen te gebruiken. Het is ons inziens jammer dat de lokale monitor van de gemeente Emmen is gestopt, want deze gaf meerwaarde:

- > De lokale monitor geeft veel informatie over de doelen van de gemeente. Hiermee worden doelen en te meten indicatoren met elkaar verbonden. Het is daarmee mogelijk om zicht te krijgen in hoeverre Emmen haar doelen weet te realiseren, zonder allerlei beleidsdocumenten te moeten raadplegen. Dit is ons inziens van meerwaarde voor de zowel de raad, als inwoners en bedrijven in Emmen;
- > De definitie van een indicator (zoals wat is CO₂-uitstoot?) wordt helder uitgelegd;
- > De monitor biedt prognoses op basis van de uitvoeringsplannen van de gemeente. Hiermee is het mogelijk om vooruit te kijken, in plaats van enkel achteruit. De prognoses lopen momenteel t/m het jaar 2021;
- > De monitor omvat een breed scala van milieuthema's. Het geeft niet alleen zicht op het thema energie maar bijvoorbeeld ook op water, bodem, afval, klimaatadaptatie et cetera;
- > De duurzaamheidsinformatie is digitaal openbaar beschikbaar via een (interactieve) website. Op deze website kunnen de inwoners en organisaties actuele informatie krijgen, zowel over de stand van zaken van de milieukwaliteit als over de activiteiten die de gemeente onderneemt om die te verbeteren of in stand te houden.

Het college wil met de website het volgende bereiken:

'De interactiviteit betekent ook dat aan de bezoekers van deze site de mogelijkheid wordt geboden om hun suggesties met de gemeente te delen. Deze suggesties/opmerkingen, afhankelijk van het belang van de problematiek, kunnen we meenemen bij het opstellen van het volgende jaarprogramma en/of milieuvaganda. Deze methode kan de afstand tussen de burgers en de overheid verkleinen en de burgers er toe verleiden om zich uit te spreken over de onderwerpen die hij/zij belangrijk vindt. Door het interactieve karakter van de Duurzaamheids- en milieumonitor is een constante afstemming met externe partijen mogelijk.'

Bron: <http://duurzaamheidsmonitoremmen.sites.kirra.nl>

³⁶ Gemeente Emmen, Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat (september 2022), p. 43

³⁷ Gemeente Emmen, Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat (september 2022), p. 43

De regionale monitor

Naast de Duurzaamheids- en Milieumonitor van de gemeente Emmen kan ook de regionale klimaatmonitor worden geraadpleegd: zie www.klimaatmonitor.databank.nl Deze hebben we voor dit onderzoek dan ook gebruikt, vanwege het feit dat deze monitor meer actuele data heeft.

Bestuurlijke zienswijze van het college

Hieronder volgt de bestuurlijke reactie van het college op de conclusies en aanbevelingen van het rapport.

Raadhuisplein 1
7811 AP Emmen
t. 14 0591
f. 0591 377602

Postbus 30001
7800 RA Emmen
e. gemeente@emmen.nl
i. gemeente.emmen.nl

Aan de Rekenkamercommissie Emmen
Raadhuisplein 1
7811 AP EMMEN

Emmen Vernieuwt

ons kenmerk	zaaknummer	bijlage	behandeld door
323777-2023:823830	323777-2023		E. Snijder
datum	telefoon	fax	e-mail
28 november 2023	14 0591		gemeente@emmen.nl

onderwerp

Bestuurlijke reactie in het kader van hoor en wederhoor op het rapport "Onderzoek naar duurzaamheidsbeleid"

Geachte leden van de rekenkamercommissie Emmen,

Op 30 oktober 2023 heeft het college van B&W per e-mail het rapport "Onderzoek naar duurzaamheidsbeleid" van de rekenkamercommissie Emmen ontvangen. In de begeleidende brief verzoekt u het college in het kader van hoor en wederhoor om een bestuurlijke reactie te geven. Wij maken graag gebruik van deze gelegenheid en in deze brief treft u onze reactie aan.

Voordat wij ingaan op het rapport, willen wij de rekenkamercommissie eerst hartelijk danken voor het onderzoek dat zij heeft laten uitvoeren. Zoals u in uw rapport aangeeft is duurzaamheid een maatschappelijk belangrijk en zeer actueel thema en gaat het over meerdere onderwerpen zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Daarnaast hebben hogere overheden met het inrichten van 30 energieregio's en de bijdragen die gemeenten leveren aan Regionale Energie Strategieën een groot deel van de taken uit de Klimaatwet gedecentraliseerd. Voor de integrale aansturing en het meer in samenhang oppakken van de thema's hebben we in september 2022 een programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) met een bestuurlijke stuurgroep ingericht. Voor het behalen van de doelen bouwen we de organisatie verder uit op basis van de ontvangen Rijksmiddelen 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)'. Uw onderzoek draagt bij aan het bepalen van de richting voor de verdere bouw van de organisatie.

Wij onderschrijven uw conclusies in het rapport. Uw concludeert dat het beleid van de gemeente Emmen op het gebied van de energietransitie tot op heden doeltreffend en doelmatig is voor zover het gaat om het realiseren van doelen die de gemeente in eigen hand heeft, maar dat er ook nog een lange weg te gaan is om in 2050 een CO₂-neutraal te zijn vanwege het complexe en zware energiprofiel van de gemeente. En dat we daarbij in grote mate afhankelijk

Gemeente Emmen,
323777-2023:823830
blad 2-3

zijn van inspanningen en investeringen van anderen. Dat laatste willen we onderstrepen. Veel van de doelen liggen niet of maar gedeeltelijk binnen de directe gemeentelijke invloedssfeer. In dat kader willen we uw conclusie graag nuanceren, want ook de tot dusver bereikte doelen lagen meestal niet in eigen hand en zijn veelal ontstaan in samenwerking met inwoners, bedrijven en andere stakeholders. Denk daarbij aan de grootschalige Zon op dak projecten, maar ook aan zonneakkers en het windpark Pottendijk. Allen projecten die in samenwerking zijn ontstaan en waarbij de gemeente een regisserende rol heeft vervuld.

We plaatsen een kanttekening bij uw eerste conclusie, waarbij u aangeeft dat er voor het bereiken van het tussendoel voor 2030 nog ruwweg 40% CO₂-uitstootreductie nodig is. Wij zien dat u daarbij het landelijke doel van 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990, één op één vertaalt naar het gemeentelijk doel voor 2030. Het tussendoel van 2030 wordt echter op nationaal niveau gemeten en niet op gemeentelijk niveau. De gemeente Emmen levert met de projecten die zijn aangegeven in het kader van RES-Drenthe haar bijdrage aan het landelijke doel om in 2030 49% minder CO₂-uitstoot te bereiken.

Om te komen tot een betere afstemming en een betere invulling van de regisserende rol in het realiseren van het tussendoel van 2030 en het einddoel van 2050, breiden we het programma DEK verder uit in personele zin. Zo is voor het thema Gebouwde Omgeving een coördinator Gebouwde Omgeving aangetrokken die in 2023 start met haar werkzaamheden. Daarnaast werken we aan het inrichten van een Industrietafel Emmen met een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Voor de gemeentelijke coördinatie van deze uitvoeringsagenda zijn we met de werving gestart.

Bij uw conclusie dat de gemeente nog onvoldoende zelf het goede voorbeeld toont, willen we aangeven dat de gemeentelijke kantoren, de af te stoten kantoren niet meegerekend, naar verwachting eind dit jaar voldoen aan de wettelijke eis van label C.

Hieronder gaan wij in op de aanbevelingen aan het college uit het rapport. Uw aanbevelingen aan het college zijn:

Aanbeveling 1: Werk de regisserende rol en werkwijze verder uit en breng dit als apart onderdeel prominenter in beeld in de uitvoeringsagenda. Doe dit aan het hand van de korte handreiking over regievoering in bijlage 4, en consulteer daarbij ook de samenwerkingspartners: wat hebben zij nodig?

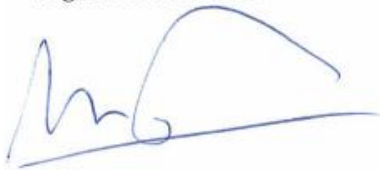
Aanbeveling 2: Vertaal dit naar de benodigde kwaliteit en capaciteit in de ambtelijke organisatie. Vul dit aan bij tekorten of ontwikkel de benodigde kwaliteit via trainingen en opleidingen.

Zoals hiervoor aangegeven werken we op basis van de doelen en het opgerichte programma DEK aan een daarbij passende organisatiemodel. Met de uitbreiding en verdere invulling van functies zijn wij gestart op het moment dat het Rijk de financiële middelen medio 2023 beschikbaar heeft gesteld voor de gedecentraliseerde taken in het kader van de Klimaatwet. Uw bijlage 4 met een korte handreiking over regievoering helpt ons bij de verdere uitwerking en geeft meer inzicht in de verschillende typen te onderscheiden regietypen. Wij zijn ons er van bewust dat de daarin beschreven vorm van beheersingsgerichte regie, waarbij de gemeente nagenoeg de volledige invloed heeft, bij de verduurzamingsopgave bijna nooit van toepassing is. De verduurzamingsopgave is een opgave die bij de gehele samenleving ligt en vooral in samenwerking moet worden opgepakt, vanwege de onderlinge afhankelijkheid. In het programmaplan en de energienota 2023-2026 hebben we voor de regierol een aanzet gegeven en de komende tijd werken we dat bij de verdere inrichting van het programma uit. Daarnaast wordt bij het programma per opgave een projectopdracht uitgewerkt of een plan van aanpak opgesteld, waarin rekening wordt gehouden met de verschillende rollen.

Gemeente Emmen,
323777-2023:823830
blad 3-3

Ter afronding willen wij aangeven dat uw bevindingen aansluiten bij het beeld dat wij daar over hebben en dat wij de uitkomsten van het onderzoek als positief ervaren. Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en wij wensen u en de gemeenteraad een goede bespreking van het rapport toe.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Emmen
de gemeentesecretaris

M. Plantinga-Leenders

de burgemeester

H.F. van Oosterhout

Nawoord Rekenkamer Emmen

Wij bedanken de betrokken ambtenaren en collegeleden voor hun medewerking aan het onderzoek en de uitgebreide reacties op de voorgelegde concept rapporten. Daardoor heeft het resultaat aan kwaliteit gewonnen.

We waarderen het dat het college aangeeft dat het onderzoek bijdraagt aan het bepalen van de richting voor de verdere bouw van de organisatie. Het college onderschrijft de conclusies in het rapport. Het beleid van de gemeente Emmen op het gebied van de energietransitie is tot op heden doeltreffend en doelmatig voor zover het gaat om het realiseren van doelen die de gemeente in eigen hand heeft. Maar er ook nog een lange weg te gaan om in 2050 een CO₂-neutraal te zijn vanwege het complexe en zware energieprofiel van de gemeente.

In de bestuurlijke reactie schrijft het college:

“Om te komen tot een betere afstemming en een betere invulling van de regisserende rol in het realiseren van het tussendoel van 2030 en het einddoel van 2050, breiden we het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) verder uit in personele zin. Zo is voor het thema Gebouwde Omgeving een coördinator Gebouwde Omgeving aangetrokken die in 2023 start met haar werkzaamheden. Daarnaast werken we aan het inrichten van een Industrietafel Emmen met een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Voor de gemeentelijke coördinatie van deze uitvoeringsagenda zijn we met de werving gestart. “

en

“Bij uw conclusie dat de gemeente nog onvoldoende zelf het goede voorbeeld toont, willen we aangeven dat de gemeentelijke kantoren, de af te stoten kantoren niet meegerekend, naar verwachting eind dit jaar voldoen aan de wettelijke eis van label C. “

Dat zijn concrete acties en resultaten door het onderzoek van de RKE.

We hebben als Rekenkamer één inhoudelijke opmerking bij de bestuurlijke reactie.

Het college plaatst een kanttekening bij de eerste conclusie waarin wij aangeven dat ruwweg nog 40% CO₂-reductie nodig is om het tussendoel van 2030 te realiseren. Het college meent dat wij daarbij het landelijke doel van 49% minder CO₂-uitstoot 1 op 1 vertalen naar het gemeentelijke doel. Dat doen wij echter niet. Wij baseren ons op de bijdrage van de gemeente aan de Regionale Energie Strategie (RES) en zien dat als de lokale doelen van de gemeente. In deel II hoofdstuk is dat verder in detail toegelicht.

3

De bijlagen

Bijlage 1 Respondenten en schriftelijke bronnen

Respondenten

Dhr.mevr, Voorletter(s)	Naam	Functie	Organisatie
Afvaardiging college Emmen			
Dhr. J.	Otter	Portefeuillehouder Wonen, Financiën en Organisatie	Gemeente Emmen
Dhr. G.	Rink	Portefeuillehouder Economie	Gemeente Emmen
Dhr. P.	Schrik	Portefeuillehouder Milieu en Duurzaamheid	Gemeente Emmen
Dhr. R. van der	Weide	Portefeuillehouder Ruimtelijke Ontwikkeling en Leefbaarheid	Gemeente Emmen
Afvaardiging ambtelijke organisatie Emmen			
Programmasturing en -ondersteuning			
Dhr. D. van	Alebeek	Programmamanager Emmen Vernieuwt	Gemeente Emmen
Dhr. B.	Derksen	Juridisch planoloog	Gemeente Emmen
Mw. I.	Katerbarg	Communicatieadviseur	Gemeente Emmen
Mw. M.	Middendorp-Kroezen	Concernmanager, ambtelijk opdrachtgever programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.	Gemeente Emmen
Dhr. E.	Snijder	Programmaleider Duurzaamheid, Energie en Klimaat	Gemeente Emmen
Energie- en warmtetransitie			
Dhr. N.	Havinga	Coördinator Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	Gemeente Emmen
Dhr. M. de	Jong	Beleidsadviseur economie (circulaire economie)	Gemeente Emmen
Mw. M. van	Lingbeek	Beleidsadviseur economie (land- en tuinbouw, detailhandel en bedrijventerreinen)	Gemeente Emmen
Dhr. J.	Lobbezoo	Beleidsadviseur Duurzaamheid en Energie	Gemeente Emmen
Mw. M.	Loonstra	Beleidsadviseur Energie	Gemeente Emmen
Dhr. H. van	Ommen	Projectleider Verduurzaming Vastgoed	Gemeente Emmen
Dhr. J.	Prick	Beleidsadviseur Warmtetransitie	Gemeente Emmen
Dhr. J.	Smalbil	Beleidsmedewerker Energie & Duurzaamheid	Gemeente Emmen
Dhr. L.J. van	Straten	Beleidsadviseur Warmtetransitie en RES	Gemeente Emmen
Mw. C.	Vedelaar	Beleidsmedewerker Energietransitie	Gemeente Emmen
Dhr. S. van der	Velde	Opzetten en leiden projecten SEREH en COBEN, daarnaast betrokken bij Zonneroute, RES en ontwikkeling nieuwe energienota	Extern bureau proDo
Dhr. A.	Velthuis	Projectmanager Windenergie en ontwikkeling warmtenet	Gemeente Emmen
Mw. S. de	Wijk	Beleidsmedewerker Energie	Gemeente Emmen
Dhr. R.	Zinnemers	Projectmanager Duurzaamheidsprojecten	Gemeente Emmen

Klimaatadaptatie			
Dhr. J.	Dozeman	Beleidsadviseur Ruimtelijke Ontwikkeling	Gemeente Emmen
Externe partijen			
Geanonimiseerd		Beleidsadviseur strategie & beleid	Woonservice
		Programmamanager verduurzaming	Woonservice
		Adviseur duurzaamheid	Domesta
		Bestuurslid	Vereniging Wijkbelangen Emmerhout
		Bestuurslid	Vereniging Ondernemend Emmen
		Bestuurslid	Energiecoöperatie Nieuw Oranjepoort

Bestudeerde schriftelijke bronnen

S	Volg-nr.	Jaar	Maand	Titelbeschrijving
Algemeen				
SA	1	2021	9	Gemeente Emmen, <i>Begroting 2022</i> , 28 september 2021
SA	2	2021	12	Gemeente Emmen, <i>Strategienota Emmen</i> , 2 december 2021
SA	3	2022	5	Gemeente Emmen, <i>Coalitieakkoord 2022-2026 Vooruit en betrokken</i> , 26 mei 2022
SA	4	2022	10	Gemeente Emmen, <i>Begroting 2023</i> , 4 oktober 2022
Beleid energietransitie				
SB	1	2011	11	Gemeente Emmen, <i>Energienota gemeente Emmen: deel 1, Energie voor groene groei</i> , november 2011
SB	2	2011	11	Gemeente Emmen, <i>Energienota gemeente Emmen: deel 2, Werken aan groene groei Energieprogramma 2012-2015</i> , november 2011
SB	3	2015	12	Gemeente Emmen, <i>Structuurvisie Zonneakkers</i> , december 2015
SB	4	2017	7	Gemeente Emmen, <i>Energienota gemeente Emmen 2017-2020: Emmen geeft energie</i> , juli 2017
SB	5	2021	4	Drentse Energietafel, <i>Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 Regio Drenthe</i> , 1 april 2021
SB	6	2021	9	Gemeente Emmen, <i>Energienota Verlenging 2021 en 2022, Actualisatie Energienota 2017-2020: Emmen geeft energie</i> , september 2021
SB	7	2022	9	Gemeente Emmen, <i>Programmaplan duurzaamheid, energie en klimaat</i> , september 2022
SB	8	2022	1	Gemeente Emmen, <i>Transitievisie Warmte 2021: Samen aan de slag voor een aardgasvrij gemeente Emmen</i> , januari 2022
SB	9	2022	6	Gemeente Emmen, <i>Laad maar! Uitrol Laadinfrastructuur elektrische voertuigen gemeente Emmen 2022-2026</i> , 9 juni 2022
Beleid circulaire economie				
SC	1	2021	2	Gemeente Emmen, <i>Raadsvoorstel Kaderplan 'Van afval naar Grondstof: Huishoudelijk afval- en grondstoffenbeleid Emmen 2021-2025</i> , 9 februari 2021
SC	2	2021	3	Gemeente Emmen, <i>Kaderplan 'Van Afval Naar Grondstof: Huishoudelijk afval- en grondstoffenbeleid Emmen 2021-2025</i> , 25 maart 2021
Beleid verduurzamen vastgoed				
SD	1	2021	12	Gemeente Emmen, <i>Duurzaam Vastgoed Investeringsplan Brandweer Emmen</i> , 28 december 2021
SD	2	2022	5	Gemeente Emmen, <i>Collegevoorstel en-besluit Verduurzamen vastgoed gemeente Emmen</i> , 17 mei 2022
Beleid klimaatadaptatie				
SE	1	2022	3	Gemeente Emmen, raadsbrief <i>Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen</i> , 2 maart 2022
SE	2	2022	3	Gemeente Emmen, <i>Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen</i> , 1 maart 2022
Stukken aan de raad				
SF	1	2012	1	Gemeente Emmen, <i>Raadsvoorstel Energienota Emmen</i> , 31 januari 2012
SF	2	2013	5	Gemeente Emmen, <i>Raadsinformatiebrief Notitie vastgoedbeheer Emmen</i> , 15 mei 2013
SF	3	2013	10	Gemeente Emmen, <i>Raadsvoorstel Verordening Duurzaamheidslening en Stimuleringsregeling (Particuliere Woningverbetering) gemeente Emmen</i> , 31 oktober 2013
SF	4	2016	5	Gemeente Emmen, <i>Raadsvoorstel Duurzaamheids- en milieumonitor Emmen</i> , 26 mei 2016
SF	5	2016	12	Gemeente Emmen, <i>aangenomen motie fracties CDA, Wakker Emmen, PvdA, D66, LEF, ChristenUnie en SBN, Topsport en duurzaamheid</i> , 22 december 2016
SF	6	2017	11	Gemeente Emmen, <i>Collegebrief beantwoording vragen ex Artikel 38 RvO over elektrische oplaadpunten</i> , 9 november 2017

S	Volg-nr.	Jaar	Maand	Titelbeschrijving
SF	7	2020	4	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Aanvraag proeftuin aardgasvrije wijk Emmerhout, 8 april 2020
SF	8	2020	12	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Emmerhout Energieneutraal, 17 december 2020
SF	9	2020	12	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Overname Energiepark Pottendijk, 17 december 2020
SF	10	2021	5	Gemeente Emmen, Raadsvoorstel Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 Regio Drenthe, 27 mei 2021
SF	11	2021	6	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Deelname aan de Europese Groene Waterstof Alliantie, 8 juni 2021
SF	12	2021	10	Gemeente Emmen, Raadsvoorstel Energienota – Verlenging 2021-2022, 28 oktober 2021
SF	13	2021	10	Gemeente Emmen, Raadsvoorstel Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan 'Emmen, aardgas- en waterstofleiding GZI - Emmtec, 28 oktober 2021
SF	14	2021	12	Gemeente Emmen, Collegebrief Beantwoording motie Aanpak Energiearmoede, 14 december 2021
SF	15	2022	3	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen, 2 maart 2022
SF	16	2022	7	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Laad maar! Op weg naar een passend netwerk van laadinfrastructuur, 13 juli 2022
SF	17	2022	7	Gemeente Emmen, Uitnodiging aan raadsleden informatieavond Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat op 6 oktober, 28 juli 2022
SF	18	2022	9	Gemeente Emmen, Raadsinformatiebrief Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, 20 september 2022
SF	19	2022	10	Gemeente Emmen, Praatplaten raadsbijeenkomst Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, 6 oktober 2022
SF	20	2023	3	Gemeente Emmen, Raadsvoorstel Zonneroute A-37 – vaststellen beleidskader participatie, 30 maart 2023
Monitoring en rapportage				
SG	1	2016	4	Gemeente Emmen, Duurzaamheid- en milieumonitor Emmen 2016, eerste editie, 19 april 2016
SG	2	2019	4	Gemeente Emmen, Duurzaamheid- en milieumonitor Emmen 2016, 1 april 2019
SG	3	2022	12	Gemeente Emmen, Memo aan Rekenkamercommissie Emmen, Gesprek met stuurgroep programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, 27 december 2022
Impulsgelden				
SH	1	2022	11	Werkregio Samenwerking Noordelijke Vechtstromen, Aanvraag Impulsgelden 2022 Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie 2021-2027, 4 november 2022. Inclusief Bijlage 2: Excelbestand met Maatregelen, 4 november 2022
Websites				
SI	1	2022	3	www.emmengeeftenergie.nl/Aan-de-slag/ , geraadpleegd op 27 maart 2022
SI	2	2022	3	www.drentsenergieloket/Emmen/ , geraadpleegd op 27 maart 2022
SI	3	2022	3	www.emmengeeftenergie.nl/Projecten/ , geraadpleegd op 27 maart 2022
SI	4	2022	3	www.emmengeeftenergie.nl/Ambitie/ , geraadpleegd op 27 maart 2022
SI	5	2022	3	www.emmengeeftenergie.nl/aan-de-slag/energiecoach-aanvragen/ , geraadpleegd op 27 maart 2022
SI	6	2022	3	www.gemeente.emmen.nl/zonnelening , geraadpleegd op 27 maart 2022

Bijlage 2 Reconstructie van beleid naar doelen, uitvoeringen en invloedsruimte

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
Gebouwde omgeving in 2050: een CO₂ neutrale gebouwde omgeving ³⁸					
Maatschappelijke doelen (MD):					
2030	In 2030 is een vijfde van de woningen en overige gebouwen verduurzaamd richting aardgasvrij (ready). ³⁹	Niet bekend		x	
	In 2030 zijn alle eigen gebouwen van de gemeente verduurzaamd naar energielabel A. ⁴⁰		x		
2026	Significante besparing van aardgasgebruik in de gebouwde omgeving inclusief utiliteitsbouw en bedrijven.			x	
	Meer eigen gebouwen van de gemeente zijn verduurzaamd naar energielabel C. <ul style="list-style-type: none"> Nieuwbouw vastgoed van gemeente Emmen is vanaf 2026 fossielvrij; 50% van kernportefeuille vastgoed BVO heeft energielabel A. 		x		
Uitvoeringsdoelen:					
2030	In 2030 zijn er meer Wijk Uitvoeringplannen (WUP's) en in WUP's in uitvoering. ⁴¹	Niet bekend		x	
2026	Eerste Wijk Uitvoeringplannen (WUP's) zijn in uitvoering. ⁴²			x	
2023	Uitvoering van de proeftuinen Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, ervaringen borgen in de WUP's.			x	
	Het programma Verduurzaming gemeentelijk vastgoed uitvoeren.		x		
	Woningcorporaties voeren wederzijdse verduurzamingsafspraken uit.			x	
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen:					
2030	In 2030 is de Transitie Visie Warmte (TVW) geactualiseerd. ⁴³		x		
	In 2030 zijn meer Wijk Uitvoeringplannen (WUP's) vastgesteld. ⁴⁴		x		
2026	Vijf wijken hebben een vastgesteld wijkuitvoeringsplan (WUP).		x		
	De keuze voor wel of geen warmtenet is gemaakt, de rol van de gemeente is helder en de planvorming is in voorbereiding.		x		

³⁸ Bron: Energienota en Strategienota Emmen

³⁹ Bron: Meerjaren onderhoudsplan MJOP, Emmen

⁴⁰ Bron: Meerjaren onderhoudsplan MJOP, Emmen

⁴¹ Bron: Transitievisie Warmte, Emmen

⁴² Bron: Transitievisie Warmte, Emmen

⁴³ Bron: Klimaatakkoord, 28 juni 2019, zie Klimaatakkoord.nl

⁴⁴ Bron: Transitievisie Warmte, Emmen

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
	Overig gemeentelijk eigen vastgoed is in kaart gebracht en verduurzaming is vastgesteld.		x		
2023	Warmtenet: het verkennen van haalbaarheid in een business case, het bepalen van de eigen rol, het verbinden van vraag en aanbod.		x		
	Opstellen van een plan van aanpak voor vijf wijkuitvoeringsplannen, in samenwerking met inwoners en stakeholders.		x		
	Onderzoeken en faciliteren van mogelijkheden van geothermie voor glastuinbouw in relatie tot de gebouwde omgeving.		x		
	Met woningcorporaties zijn wederzijdse verduurzamingsafspraken in een nieuw Lokaal Akkoord vastgelegd.		x		
	Ervaring en kennis uit RREW-aanpak borgen in structurele aanpak energiebesparing en aanpak van energie-armoede.		x		
	Kennis- en leertraject Publieke Ontzorging in Rietlanden doorlopen, ervaring borgen in WUP's.		x		
	Opleiden van 120 energiecoaches.		x		
Industrie en bedrijvigheid 2050: de energie-intensieve industrie in Emmen is een bloeiende ,innovatieve ,circulaire, CO₂-neutrale sector ⁴⁵					
Maatschappelijke doelen:					
2030	In 2030 is de CO ₂ -uitstoot met 49% verlaagd ten opzichte van 1990. ⁴⁶	49%		x	
	Binnen bestaande processen is 20% efficiency verbetering gehaald (CO ₂ -uitstoot per eenheid product). ⁴⁷	Niet bekend		x	
	Een significant deel van het aardgasverbruik Getec vervangen door Biogas en waterstof. ⁴⁸			x	
	In 2030 heeft Emmen nationaal een toppositie in groene, slimme en innovatieve industriekernen. ⁴⁹			x	
Uitvoeringsdoelen:					
2026	Energie-efficiency opties van tien grootste energieverbruikers buiten Getec in uitvoering.	Niet bekend		x	
	Elektrolyser voor max. 10 MW groene waterstof gereed. Productie wordt deels gebruikt door industrie. De biogascentrale is gebouwd en in bedrijf.			x	
	De houtwarmtecentrale op basis van reststromen uit regionale biomassa is in bedrijf voor Getec Park als vervanging van aardgas.			x	

⁴⁵ Bron: Energienota en Industrietafel Klimaatakkoord

⁴⁶ Bron: Industrietafel Klimaatakkoord

⁴⁷ Bron: Industrietafel Noord Nederland

⁴⁸ Bron: Nieuw doel, nog niet vastgelegd

⁴⁹ Bron: Strategienota Emmen

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
	Het plan voor middellange behoefte aan energie-infrastructuur (waterstof en elektriciteit) is klaar voor regionale uitvoering.			x	
	Aansluiting op de backbone H ₂ is gereed.			x	
2023	Uitvoeren van de projecten GZI Next (waaronder electrolyser, zonnepark en waterstofpunt)			x	
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2026	Er is een goede publiek private samenwerking waar ieder z'n eigen rol heeft. Breed gedragen integrale visie vastgesteld op de industriële ontwikkeling in Emmen. Inclusief ontwikkel-agenda, kennis- en innovatie en human capital vraagstuk. ⁵⁰			x	
	De keuze voor wel of geen warmtenet is gemaakt. Eventuele planvorming is in voorbereiding. De rol van de gemeente is helder. ⁵¹		x		
	Energie-efficiency opties van tien grootste energieverbruikers buiten Getec is in kaart. ⁵²		x		
2023	Initiëren van een overlegstructuur voor publiek-private samenwerking.		x		
	Verbinden van kennis en onderwijs in een publiek-privaat samenwerkingsverband (PPS).			x	
	Mede ontwikkelen visie en agenda PPS.			x	
	Met debestaande werkgroep warmtenet: verkennen van de haalbaarheid van het warmtenet in een business case.		x		
	Verbinden van de industrie (privaat) met de warmtevraag gebouwde omgeving (publiek).			x	
	Meehelpen met: onderzoek naar opties energie-efficiency, ontwikkeling PvA en uitvoering.		x		
	Identificeren van de tien grootste energie-verbruikende bedrijven.		x		
	Met de grootste energie-verbruikende bedrijven komen tot een convenant om tot acties komen.			x	
	Ondersteunen in de reductie van aardgasverbruik Getec via vergunningverlening.		x		
	Inzicht krijgen in energie-infrabehoefte, organiseren van regionale en nationale afstemming, samen een PvA ontwikkelen voor regionale oplossingen.			x	
	Lobbyen voor fondsen en subsidies: stimuleren van innovatie in bedrijven en onderwijs.			x	
Glastuinbouw 2050: de glastuinbouw in de gemeente Emmen is innovatief, circulaire en nagenoeg CO₂-neutraal					
Maatschappelijke doelen:					

⁵⁰ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁵¹ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁵² Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
2030	In 2030 is de CO ₂ -emissie met 49% verlaagd ten opzichte van 1990. ⁵³	49%		x	
	In 2030 draagt de glastuinbouw bij aan de landelijke doelstelling dat de emissies van broeikasgassen met 1 Mton zijn afgenomen. ⁵⁴	Niet bekend		x	
Uitvoeringsdoelen:					
2030	In 2030 is een significant deel van het aardgasgebruik vervangen door hernieuwbare energie. ⁵⁵	Niet bekend		x	
	In 2030 wordt restwarmte en CO ₂ van de industrie opgevangen en geleverd aan de glastuinbouw. ⁵⁶			x	
2026	Minder aardgasverbruik in de glastuinbouw, onder meer door hernieuwbare bronnen.			x	
	Meer innovatie en verduurzaming in de glastuinbouw en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.			x	
2023	Uitvoeren van de Stimuleringsregeling Glastuinbouw Emmen (SGE).			x	
Invullen van de voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2026	Mogelijkheden tot koppeling van CO ₂ -gebruik uit externe lokale bronnen is inzichtelijk.		x		
2023	Participeren in een onderzoeksproces van marktpartijen naar haalbaarheid geothermie als bron voor verduurzaming.			x	
	Onderzoek naar koppeling van het warmtenet en industrie (warmtenet en afvang en gebruik CO ₂).		x		
	Een gezamenlijke verkenning van gebiedsgerichte naar een aanpak voor verduurzaming van de glastuinbouw.			x	
Energieopwek en -infrastructuur 2050: alle energie die we gebruiken wordt duurzaam opgewekt (ook buiten gemeente)⁵⁷					
Maatschappelijke doelen:					
2030	In 2030 is het aandeel hernieuwbare energie van het verbruik van energie 50%.			x	

⁵³ Bron: Tafel Landbouw en landgebruik Klimaatakkoord

⁵⁴ Bron: Tafel Landbouw en landgebruik Klimaatakkoord

⁵⁵ Bron: afgeleide van de Strategienota Emmen

⁵⁶ Bron: Industrietafel Klimaatakkoord

⁵⁷ Bron: Energienota

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
Uitvoeringsdoelen:					
2030	Conform de afspraken in de RES 1.0:	In totaal: 0,669 TWh Dit is 19% van de RES			
	<ul style="list-style-type: none"> In 2030 is 0,196 TWh Zon op Land vergund. In 2030 is 0,130 TWh grootschalig Zon op Dak gerealiseerd. In 2030 is 0,286 TWh windenergie mogelijk gemaakt In 2030 is Drentse Zonneroute A37 mogelijk gemaakt, 0,057 TWh. 		x	x	
	In 2030 is er een robuust en stabiel elektriciteitsnetwerk. ⁵⁸		x		
	De beleidsruimte is benut voor kleinschalige zonneprojecten in wijken en dorpen. ⁵⁹				x
2026	Er is meer opwek hernieuwbare energie gerealiseerd door externe partijen.	Niet bekend	x		
	Er is meer buffering/opslag van elektriciteit gerealiseerd, onder meer door toepassing van waterstof. ⁶⁰			x	
2023	GZI Next verder ontwikkelen, inclusief een H ₂ vulpunt.			x	
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2030	In 2030 zijn alle omgevingsvergunningen van het bod RES 1.0 verleend. ⁶¹		x		
2026	Plan van aanpak is vastgesteld 0,130 TWh, grootschalig Zon op Dak. ⁶²		x		
	Ondersteuning van lokale energie-initiatieven zijn geborgd, inclusief brede participatie en lokaal eigendom (medefinanciering). ⁶³		x		
	De aanvragen die voor RES-projecten zijn ingediend, zijn vergund. In het omgevingsplan is ruimte ingepland om voldoende volume te waarborgen en uitval te compenseren. ⁶⁴		x		
2023	Intensiveren van lobby richting netbeheerders.			x	
	De routekaart elektriciteitsnetwerk is verbreed met vraag naar hernieuwbare energie		x		
	Bestemmingsplanprocedure Hoogspanningsstation Nw A'dam/ Veenoord.		x		
	Overleg met Enexis voor vergroten middenstation Veenoord.			x	
	Faciliterende en planologische rol bij initiatieven opwek hernieuwbare energie.		x		
	Wind- en Zonfonds Pottendijk oprichten.		x		

⁵⁸ Bron: RES 1.0

⁵⁹ Bron: Structuurvisie Zonneakkers

⁶⁰ Bron: Energienota

⁶¹ Bron: RES 1.0

⁶² Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁶³ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁶⁴ Bron: Klimaatakkoord

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
	Vertalen van de doelen naar de Omgevingsvisie.		x		
	Vertalen van de RES naar instrumenten Omgevingswet.		x		
	Met Ondernemend Emmen, de provincie, Enexis Zon op Bedrijfsdaken verder vormgeven.			x	
	Structuur opzetten voor het faciliteren en ondersteunen van lokale energieprojecten.		x		
	Opstellen van beleidskader Financieel Meedoen voor realisatie Zonneroute A37.		x		
	Opstellen van het inkoopdocument ten behoeve van de maatschappelijke tender Zonneroute A37, (marktconsultatie 2022)		x		
	Het participatieplan Lokaal eigendom Zonneroute A37 is vastgesteld.		x		
	Actualiseren van de Beleidsregel Maatschappelijk draagvlak bij wijken en dorpen.		x		
	Intensiveren van de lobby productie/inzet H ₂ (onrendabele top) in Brussel en Den Haag				x
Duurzame mobiliteit 2050: een op 100% neutrale mobiliteit ingerichte omgeving⁶⁵					
Maatschappelijke doelen:					
2030	In 2030 hebben we meer CO ₂ -neutraal openbaar vervoer. ⁶⁶			x	
	In 2030 hebben we meer emissievrije logistiek in het centrum. ⁶⁷			x	
	In 2030 gaan er meer forenzen op de fiets ten opzichte van 2020. ⁶⁸			x	
Uitvoeringsdoelen:					
2030	In 2030 hebben we 400 laadpalen gerealiseerd in openbaar gebied ten opzichte van 2022. ⁶⁹		x		
	In 2030 zijn er doorfietsroutes gereed voor uitvoering. ⁷⁰		x		
2026	Realiseren van 200 aantal laadpalen in het openbare gebied ten opzichte van 2022. ⁷¹		x		
	Er is minstens één waterstof tankstation voor zwaar verkeer en openbaar vervoer gerealiseerd. ⁷²			x	
	Er bestaat slimmere en duurzamere stadslogistiek in het centrum. ⁷³		x		
	ER is één doorfietsroute uitvoeringsgereed. ⁷⁴		x		

⁶⁵ Bron: Klimaatakkoord

⁶⁶ Bron: Klimaatakkoord

⁶⁷ Bron: Mobiliteitsprogramma 2021-2030, Provincie Drenthe

⁶⁸ Bron: Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe 1.0

⁶⁹ Bron: 'Laad maar': uitrol laadinfrastructuur elektrische voertuigen gemeente Emmen 2022-2026

⁷⁰ Bron: Fietsplan (uitvoering is beleid in het programma Bereikbaarheid Emmen)

⁷¹ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁷² Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁷³ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁷⁴ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

Energietransitie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Geen
	Stimuleren van openbaar vervoer, gebruik van fietsen (forensen), elektrisch vervoer en andere vormen duurzame mobiliteit. ⁷⁵		x		
2023	Verduurzamen van het eigen wagenpark.		x		
	Realiseren van 400 extra stallingsplaatsen en 24-uurs fietsenstalling op het station.		x		
	Bij grootschalige wegwerkzaamheden inzetten op duurzame of minder mobiliteit.		x		
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2023	Aanbesteden van de nieuwe concessie openbare laadpalen.		x		
	Arrangeren van collectieve groepsinkoop voor semipublieke locaties.			x	
	Opstellen van een subsidieregeling 'sloop vervuilende auto's.		x		
	Opstellen van een SUMP (Sustainable Urban Mobility Plan).		x		
	Opstellen van een Regionaal Mobiliteits Plan.		x		
	Twee plannen maken voor doorfietsroutes.		x		
	Opstellen en uitvoeren van de aanpak voor meer forensen op de fiets.		x		

⁷⁵ Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

Klimaatadaptatie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Nauwelijks
Wateroverlast 2050: we zijn klimaatadaptief en klimaatbestendig⁷⁶					
Maatschappelijke doelen:					
2030	Geen doelen benoemd.				
Uitvoeringsdoelen:					
2026	Inwoners treffen meer maatregelen tegen wateroverlast (groen dak, regenton, tegels eruit, etc.). ⁷⁷	Niet bekend		x	
	Vier projecten van Subsidie Impulsgelden DRPA bijna gerealiseerd (dienen meerdere doelen, ook hittestress en droogte). ⁷⁸		x		
	De uitvoering van het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen loopt. ⁷⁹			x	
2023	Deelname aan de actie Steenbreek door gemeente Emmen.			x	
	Monitoren van de geplaatste regenmeters.		x		
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2026	Wateroverlast is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: beleidsvorming, planologische besluiten, bouwplannen, plannen voor inrichting openbaar gebied. Hierbij uitgaande van het klimaat 2050. ⁸⁰		x		
2023	Klimaatadaptatie opnemen in de prestatieafspraken met de woningcorporaties.		x		
	Klimaatadaptatie vertalen naar de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.		x		
	Opstellen van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS).		x		
	Opstellen van een regenwaterplan voor woonwijk Bargeres.		x		
	Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen.		x		

⁷⁶ Bron DPRA, Strategienota

⁷⁷ Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁷⁸ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁷⁹ Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁸⁰ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

Klimaatadaptatie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Nauwelijks
Hittestress 2050: we zijn klimaatadaptief en klimaatbestendig⁸¹					
Maatschappelijke doelen:					
2030	Geen benoemd.				
Uitvoeringsdoelen:					
2026	Inwoners treffen meer maatregelen tegen hittestress (groen dak, regenton, tegels eruit, etc.) ⁸²	Niet bekend		x	
	Uitvoering van het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen is gaande. ⁸³			x	
	Verdere invulling geven aan de vergroening van Emmen Centrum. ⁸⁴		x		
	Vier projecten Subsidie Impulsgelden DRPA bijna gerealiseerd (dienen meerdere doelen, ook wateroverlast en droogte) ⁸⁵		x		
2023	Deelname aan de actie Steenbreek door gemeente Emmen			x	
	Klimaatadaptieve uitvoering van de bebossingsstrategie Provincie Drenthe		x		
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2026	Hittestress is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: beleidsvorming, planologische besluiten, bouwplannen, plannen voor inrichting van het openbare gebied. Uitgaande van het klimaat 2050. ⁸⁶		x		
2023	Klimaatadaptatie opnemen in de prestatieafspraken met woningcorporaties.		x		
	Klimaatadaptatie vertalen naar de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.		x		
	Opstellen van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS).		x		
	Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen.		x		

⁸¹ Bron: DPRA, Strategienota

⁸² Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁸³ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁸⁴ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁸⁵ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁸⁶ Realisatie doel ligt zowel binnen als buiten invloedssfeer gemeente Emmen

Klimaatadaptatie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Nauwelijks
Droogte, incl. bodemdaling 2050: Emmen is bodemdalingsbestendig en waterrobuust ingericht⁸⁷					
Maatschappelijke doelen:					
2030	In 2030 (ver)bouwen we bodemdalingsbestendig en hebben we een ruimtelijke ontwikkeling die bodemdalingsbestendig is. ⁸⁸		x		
	In 2030 voorkomen we armoede en schulden als gevolg van droogte. ⁸⁹			x	
2026	Inwoners treffen meer maatregelen tegen droogte (groen dak, regenton, tegels eruit, etc.) ⁹⁰			x	
Uitvoeringsdoelen:					
2026	Uitvoering van het Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen is gaande. ⁹¹	Niet bekend		x	
	Uitvoering het Deelprogrammaplan Bodemdaling Nieuw Amsterdam is gaande. ⁹²			x	
	Vier projecten Subsidie Impulsgelden DRPA bijna gerealiseerd (dienen meerdere doelen, ook wateroverlast en hittestress). ⁹³		x		
2023	Deelname aan actie Steenbreek door gemeente Emmen.			x	
	Uitvoeren van het bodemloket Droogte.		x		
	Uitvoeren van inspanningen voor het project Bodemdaling Nieuw Amsterdam		x		
	Klimaatadaptatieve uitvoering bebossingsstrategie Provincie Drenthe		x		
Invullen van voorwaarden: beleids- en planontwikkeling, besluitvorming, middelen					
2026	Droogte is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: beleidsvorming, planologische besluiten, bouwplannen en plannen voor inrichting voor het openbaar gebied. ⁹⁴		x		
2023	Klimaatadaptatie opnemen in de prestatieafspraken met woningcorporaties.		x		
	Klimaatadaptatie vertalen naar de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.		x		
	Opstellen van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS).		x		
	Opstellen van het regenwaterplan voor woonwijk Bargeres.		x		

⁸⁷ Bron: Plan Bodemdaling Nieuw Amsterdam

⁸⁸ Bron: Plan Bodemdaling Nieuw Amsterdam

⁸⁹ Bron: Plan Bodemdaling Nieuw Amsterdam

⁹⁰ Realisatie doel ligt buiten invloedssfeer gemeente Emmen

⁹¹ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁹² Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁹³ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

⁹⁴ Realisatie doel ligt binnen invloedssfeer gemeente Emmen

Klimaatadaptatie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Nauwelijks
	Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen.		x		
	Bodemdalingproblematiek Veenkoloniën blijven agenderen op provinciaal en nationaal niveau.			x	

Circulaire economie		Bijdrage aan doelen 2050	Mate van invloed door de gemeente		
			Bijna volledig	Deels	Nauwelijks
Circulaire economie 2050: Nederland is 100% circulair⁹⁵ (Nog geen specifieke doelstelling voor Emmen bekend)					
Maatschappelijke opgave:					
2030	In 2030 is Nederland 50% circulair. ⁹⁶ De Emmense maakindustrie, en in het bijzonder de chemische sector, lopen voorop in de transitie naar een circulaire economie. ⁹⁷				
2026	Het afvalbeleid van Emmen moet leiden tot 75% afvalscheiding en tot het realiseren van de landelijke afvaldoelstellingen van maximaal 100 kg. restafval per inwoner per jaar. De urgentie voor dit beleid wordt bepaald door de doelstelling en het tijdpad van het landelijke programma VANG (Van Afval Naar Grondstof). ⁹⁸			x	
Uitvoeringsdoelen:					
2030	Nog nader door Emmen uit te werken op het terrein van circulaire economie.				
2026	Nog nader door Emmen uit te werken op het terrein van circulaire economie.				

⁹⁵ Bron: Nederland Circulair 2050

⁹⁶ Bron: Rijkvisie op de circulaire economie Nederland Circulair

⁹⁷ Bron: Strategienota

⁹⁸ Zie hier: <https://vang-hha.nl/programma>

Bijlage 3 Realisatie van de energietransitie

Energietransitie		Realisatie
Gebouwde omgeving		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoering van de proeftuinen Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe.	<p>De gemeente Emmen participeert met enkele andere overheden in de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Binnen de pijler wonen is een proeftuin (modelwoning) opgezet in de wijk Emmerhout, specifiek gericht op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van woningblokken met particuliere woningeigenaren met een smalle beurs.</p> <p>De inwonersvereniging Wijkbelangen Emmerhout is betrokken en was al jaren bezig met het verduurzamingsvraagstuk onder de werktitel 'Expeditie Emmerhout EnergieNeutraal'. De modelwoning is inmiddels gerealiseerd en inwoners kunnen deze woning bezoeken en zich laten informeren door energiecoaches die daar ook kantoor houden. Buiten het eigenlijke project om hebben de leden van de Expeditie Emmerhout EnergieNeutraal ook de tuin van de woning aangepakt om te kunnen laten zien wat er mogelijk is op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit.</p> <p>De proeftuin is geëvalueerd, mede met een enquête onder inwoners. Hieruit blijkt het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewoners zijn zich bewust van de energietransitie. Bijna 60% houdt zichzelf op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en 30% hoort weleens iets. • De belangrijkste motieven van huurders van woningen om energie te besparen zijn 'kostenbesparingen' en het 'niet financieel breed hebben'. Kostenbesparing is ook het belangrijkste motief van bewoners van koopwoningen. • Veel bewoners van koopwoningen hebben al verduurzamingsmaatregelen genomen en zij hebben ook plannen om volgende stappen te nemen. Echter, een aanzienlijk aantal geeft ook aan niet voldoende financiële middelen te hebben om deze stappen te kunnen zetten. • Een groot aantal bewoners van huurwoningen geeft aan dat maatregelen niet aan hen zijn om te treffen, Zij zien hier een verantwoordelijkheid van de woningcorporatie/verhuurder. • Er is bereidheid onder bewoners om samen te werken aan verbetering en verduurzamingen van de woning. Bewoners willen samenwerken, mits zij hetzelfde of een vergelijkbaar plan hebben.
2023	Ervaring borgen in Wijkuitvoeringsplannen.	Voor de wijkuitvoeringsplannen voert de gemeente Emmen onderzoeken uit en is in gesprek met om inwoners en bedrijven, om uiteindelijk een keuze te kunnen maken welk alternatief voor aardgasvrij het beste is. Er is gestart met het maken van een uitvoeringsplan per wijk (inwonersparticipatie) in die wijken waar 'energie zit'. Dit zijn wijken waar al initiatieven zijn ontstaan en waar men met het vraagstuk aan de gang wil, te weten de wijken Parc Sandur, Rietlanden, Delftlanden, Emmerhout en in Nieuw-Dordrecht en Oranjedorp. Wijkbelangen Emmerhout/Expeditie Emmerhout EnergieNeutraal is nu bezig met het opstellen van het wijkuitvoeringsplan met begeleiding van het adviesbureau KAW. Inmiddels is het projectplan gereed om te komen tot een

Energietransitie	Realisatie
	<p>wijkuitvoeringsplan. Deze zal worden voorgelegd aan de gemeente. Wijkbelangen Emmerhout heeft zelf het bureau KAW gekozen en de gemeente heeft geholpen bij het opstellen van richtlijnen voor de uitvraag van een offerte. De gemeente financiert de inzet van het bureau en Wijkbelangen Emmerhout is blij met de professionele ondersteuning.</p> <p>FINANCIËLE MIDDELEN</p> <p>De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen hebben samen een bijdrage van ruim €28 mln. uit het Volkshuisvestingsfonds van het ministerie van BZK ontvangen. Daarvan is €26,9 mln. bestemd voor Emmen. De gemeente wil dit inzetten voor de wijken Angelslo, Bargeres en Emmerhout en het dorp Veenoord. Veel woningen zijn daar niet goed geïsoleerd. Met de bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds kan de gemeente ongeveer 1800 woningeigenaren helpen met het isoleren van de woning. VHF maakt op dit moment geen onderdeel uit van het programma DEK. Na het zomerreces neemt de stuurgroep een besluit over het toevoegen van het VHF aan het programma DEK.</p> <p>WARMTENET</p> <p>De initiatiefnemers Getec, Enpuls en Equans zijn, met ondersteuning van de provincie Drenthe en de gemeente Emmen, al enkele jaren bezig om de haalbaarheid van een warmtenet te verkennen. De restwarmte van het Getec businesspark zou gebruikt kunnen worden om de gebouwde omgeving van warmte te voorzien.</p> <p>De komende vijf jaar moet duidelijk worden of de aanleg van warmtenetten een mogelijkheid is. Als dit het geval is dan komen hoogstwaarschijnlijk de wijken Angelslo, Bargeres, Emmerhout en Emmermeer in aanmerking. Het realisatietempo van wijkuitvoeringsplannen wordt daarmee bepaald door het moment waarop een keuze voor een bepaald alternatief gemaakt kan worden en het moment waarop dat alternatief ook beschikbaar is. Dat kan nog enige tijd duren, dus start de gemeente Emmen als eerste stap met isoleren en wil daarbij instrumenten benutten die landelijk ontwikkeld worden, zoals subsidies en financieringen via fondsen.</p>

Energietransitie		Realisatie
2023	Programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed uitvoeren.	<p>Op 1 januari 2023 moeten de gemeentelijke kantoorgebouwen wettelijk verplicht minimaal energielabel C hebben. De gemeente Emmen heeft zes kantoorgebouwen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hieraan voldoet nu één kantoorgebouw: waarin het UWV is gehuisvest (Werkplein). Dit u gebouw heeft label A. • Het gemeentehuis voldoet op korte termijn (juni 2023) aan label C. • Een van de kantoorgebouwen (Handelsweg) wordt vanaf 1 januari 2025 afgestoten. • Voor de andere drie kantoorgebouwen wordt momenteel onderzocht welke maatregelen nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke verplichting. <p>Bovenop de wettelijke verplichting is het, conform het programma DEK, de ambitie van de gemeente om in 2030 50% van het totaal bruto oppervlak van de gemeentelijke gebouwen aan energielabel A te laten voldoen. Momenteel voldoet alleen het kantoorgebouw UWV (Werkplein) aan label A.</p> <p>De gemeente beschikt verder over veertien locaties met een groot elektriciteitsverbruik (> 50.000 kWh per jaar) en acht locaties met een hoog gasverbruik (> 25.000 m³ per jaar). Het Activiteitenbesluit Milieubeheer verplicht de gemeente (maar ook bedrijven en instellingen) om voor deze objecten energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder en hierover een keer per vier jaar te rapporteren. Deze rapportages moeten uiterlijk 1 december 2023 zijn aangeleverd. Momenteel wordt door de gemeente Emmen voor de objecten in de kernportefeuille Duurzame Investeringsplannen (DVIP) opgesteld om de bepalen welke duurzaamheidsmaatregelen mogelijk zijn en wat dat kost. Inmiddels is voor 107 van de 172 objecten een DVIP opgesteld.</p> <p>Verder heeft de gemeente een nieuwe monitor aangeschaft om meer zicht te krijgen in het energieverbruik van de gemeente, per locatie. De monitor kan helpen bij het maken van keuzes voor de verdere verduurzaming van de kernportefeuille. Ook onderzoekt de gemeente de mogelijkheid om gebouwen met een hoog energieverbruik te koppelen aan gebouwen met een energieopbrengst. Aandachtspunt is namelijk dat oplaadpunten voor elektrische voertuigen bij gebouwen het energieverbruik van die gebouwen verhogen (dit telt mee als energieverbruik van het gebouw).</p>
2023	Woningcorporaties voeren wederzijdse verduurzamingsafspraken uit.	Met woningcorporaties zijn prestatieafspraken gemaakt, die gaan vooral over de energietransitie. Zo heeft de gemeente met Woonservice met betrekking tot verduurzaming van de huurwoningen prestatieafspraken met de gemeente. Woonservice heeft ook zicht op de voortgang van genomen maatregelen, de effecten in termen van CO ₂ -reductie en energieopwek en -besparing. Woonservice rapporteert hier over naar de gemeente.

Energietransitie		Realisatie
		<p>Woonservice is door de gemeente Emmen betrokken bij het proces van ontwikkeling van de energienota en de transitievisie warmte. Hierbij is met ondersteuning van externe bureaus onderzoek gedaan naar alternatieve energie- en warmtebronnen en welke keuzes daarbij mogelijk zijn. Het blijft tot op heden echter nog bij abstract beleid. Echte keuzes moeten nog worden gemaakt.</p> <p>Woonservice heeft een vastgoedportefeuille van circa 6.000 woningen en heeft hier zelf ook een aanpak voor ogen om de CO₂-uitstoot te verlagen: allereerst door het verbeteren van de isolatie van oudere woningen en daarna door het aanbrengen van zonnepanelen en warmtepompen. Binnen de gemeente Emmen gaat het dan voornamelijk om de wijk Veenoord. Woonservice heeft daar momenteel circa 40% van haar verduurzamingsplan uitgevoerd.</p> <p>Doelen rondom klimaatadaptatie en circulaire economie zijn nog niet vastgelegd in prestatieafspraken met de gemeente. Het onderwerp circulaire economie staat nog in de kinderschoenen. Woonservice bouwt wel steeds meer woningen met materialen die een bijdrage leveren aan de circulaire economie, bijvoorbeeld met hout in plaats van steen en beton.</p> <p>Woonservice heeft weinig invloed op maatregelen ten aanzien van de klimaatadaptatie. Maatregelen met impact liggen met name in de inrichting van de openbare ruimte waar de gemeente over gaat. Wel heeft Woonservice een groenadviseur aangesteld om vergroening van de ruimte waar Woonservice wel eigenaar van is te bewerkstelligen.</p>
Industrie en bedrijvigheid		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoeren projecten GZI Next (waaronder electrolyse, zonnepark, waterstofpunt)	<p>De gemeente werkt samen in een coalitie van publieke en private partijen. Het gaat om het realiseren van de verbinding met GZI Next (waterstof, groen gas en zon PV), de levering van restwarmte via een warmtenetwerk aan de gebouwde omgeving en andere biomassa initiatieven in de omgeving.) Het project GZI Next is onderdeel van de Noordelijke waterstofketen. Het doel is het realiseren van een duurzaam energieknooppunt op het terrein van de voormalige gaszuiveringsinstallatie, waarbij de aanwezige infrastructuur wordt hergebruikt. Het zonnepark is inmiddels gerealiseerd. De waterstofinstallatie, een waterstoftankstation voor bussen en leidinginfrastructuur, is in ontwikkeling in het kader van het Europees project HEAVENN. De biogasinstallatie is in conceptfase.</p> <p><i>Bron: Energienota Verlenging 2021 en 2022, p. 22</i></p>

Energietransitie	Realisatie
<p>t/m 2022</p>	<p>INDUSTRIE</p> <p>De energie-intensieve industrie en glastuinbouw hebben het grootste aandeel in het energiegebruik van de gemeente Emmen. Hiertoe werkt de gemeente Emmen samen met het bedrijf Getec, dat ook in Emmen is gevestigd. Dit bedrijf ondersteunt bedrijven in de industrie en de vastgoedsector met een breed scala aan klimaatvriendelijke en slimme energie-oplossingen.</p> <p>Ook is de inzet van biomassa verkend. Biomassa is een belangrijk en vooralsnog essentieel onderdeel van de huidige duurzame energiemix. Tegelijkertijd is er rond het gebruik van biomassa veel maatschappelijke discussie. Het gemeentelijk standpunt met betrekking tot biomassa is dat enkel en alleen reststromen worden gebruikt bij de opwek van warmte uit biomassa. De opwek van warmte met biomassa wordt door de gemeente gezien als een overgangssituatie, tot betere alternatieven beschikbaar zijn. Daarom biedt de gemeente Emmen ruimte voor de bestaande mogelijkheden in het beleid en de ruimtelijke plannen, maar breiden die mogelijkheden in principe niet verder uit.</p> <p>De gemeente zet in op grensoverschrijdende samenwerking en innovatie om de productie van hernieuwbare energie (groen gas uit biomassa en waterstof uit elektriciteit) te vergroten. Zo is Emmen onderdeel van en ketenpartner in het samenwerkingsverband de Hydrogen Valley North Netherlands. Emmen is ook toegelaten tot de Europese Groene Waterstof Alliantie (European Clean Hydrogen Alliance). Dat is een Europese vereniging van belanghebbenden in de waterstofwaardeketen. Hierin zijn overheden van lidstaten en regio's, vakbonden, MKB's, innovators, onderzoeks- en technologieorganisaties en investeerders met elkaar verbonden. Emmen is in deze alliantie vertegenwoordigd door een portefeuillehouder. Het streven van de Alliantie is om waterstof in te zetten als wereldwijd concurrerende, levensvatbare energiedrager in Europa. Het doel is om tegen 2030 veertig Groene Waterstof (GW hernieuwbare waterstofelektrolyzers in Europa te realiseren met een tussenstand van 6 GW in 2024. Om dit te bereiken stelt de Alliantie een investeringsagenda op en ondersteunt zij de opschaling van de waterstofwaardeketen in Europa. De gemeente Emmen verwacht met deelname aan de Alliantie haar profiel als koploper in de waterstofeconomie te versterken en invloed uit te oefenen op wet- en regelgeving op EU-niveau.</p> <p>BEDRIJVENTERREINEN</p> <p>Emmen ondersteunt en faciliteert bedrijven door samenwerkingsverbanden te leggen. Een voorbeeld is het uitvoeringsplan toekomstbestendig bedrijventerrein 'Bargermeer III'. Daar probeert de gemeente samen met het aanwezige parkmanagement te kijken naar welke stappen genomen moeten worden en waar prioriteiten liggen. De gemeente werkt hiertoe samen met Ondernemend Emmen. De gemeente en Ondernemend Emmen hebben een intentieovereenkomst gesloten om in 2030 tot 100ha Zon op bedrijfsdaken te komen. Deze ondernemersvereniging werkt samen met de bedrijven op bedrijventerreinen en wil per bedrijventerrein een visie ontwikkelen op een samenhangend pakket aan maatregelen op het terrein van energietransitie, duurzame mobiliteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit et cetera. Dit gebeurt in het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe. Doel is het realiseren van toekomstbestendige bedrijventerreinen met een aantrekkelijk ondernemers-klimaat. Er is gestart met zes bedrijventerreinen in de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hardenberg en Hoogeveen. De provincie wil samen met ondernemers, parkmanagers, ondernemersverenigingen, gemeenten, waterschappen, vastgoedeigenaren, kennisinstellingen en VNO-NCW/MKB Noord hier plannen voor ontwikkelen.</p>

Energietransitie		Realisatie
	<p>Ondernemend Emmen heeft van de gemeente Emmen de opdracht gekregen om een visie- en uitvoeringsplannen te ontwikkelen. Het bedrijventerrein Bargermeer III is daarbij een eerste pilot. Het ontwikkelen van het plan wordt gefinancierd door de gemeente. De gemeente heeft hiertoe financiële middelen uit de Regio Deal gekregen. De vraag is nog wel hoe en wie de uiteindelijke realisatie van een plan gaat financieren. Onderdeel van de ontwikkeling van plannen voor bedrijventerreinen is zicht krijgen op de effecten van verduurzaming, zowel in de zin van effecten op het milieu als in economische zin. Hiertoe verdiept Ondernemend Emmen zich in de pilot 'Waarde bedrijventerreinen van de Stichting CLOK'. Met deze pilot is een tool ontwikkeld om de indirecte maatschappelijke toekomstwaarde uit te kunnen drukken in de financieel-economische verduurzaming en een score te geven op de energietransitie en klimaatadaptatie, de zogenaamde Paris Proof Index.</p> <p>MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF</p> <p>Ondernemend Emmen is betrokken bij het project Zon op Dak. Met Zon op Dak wil de gemeente een groot potentieel aan bedrijfsdaken aanboren voor de productie van zonne-energie. Hiertoe is tussen Ondernemend Emmen en de gemeente een convenant afgesloten waarin is afgesproken 100ha zonnepanelen te plaatsen op daken van bedrijfspanden. In 2021 zijn bij de eerste bedrijven zonnepanelen geplaatst, in 2022 is de tweede fase gestart. Tot op heden is van dit doel circa 50% gerealiseerd. De gemeente faciliteert dit met financiële middelen en ambtelijke ondersteuning.</p>	
Glastuinbouw		
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Uitvoeren Stimuleringsregeling Glastuinbouw Emmen (SGE)	In uitvoering. Bij de onderzoekers niet bekend in welke mate glastuinbouwbedrijven momenteel gebruik hebben gemaakt van deze regeling.
t/m 2022	<p>Ook de glastuinbouw wil op termijn CO₂-neutraal produceren.</p> <ul style="list-style-type: none"> De gemeente participeert in een onderzoeksproces van marktpartijen naar haalbaarheid van geothermie als bron voor verduurzaming. Er zijn opsporingsvergunningen verleend; Een onderzoek naar koppeling van het warmtenet en de industrie (warmtenet en afvang en gebruik CO₂); Een gezamenlijke verkenning naar gebiedsgerichte aanpak voor verduurzaming van de glastuinbouw. <p>Er zijn enkele vergunningstrajecten in een vergevorderd stadium voor de bouw van biovergistingsinstallaties, als voeding van met name de industrie- en glastuinbedrijven.</p>	
Energieopwek en -infrastructuur		
Uitvoeringsdoelen:		
2030	<p>Conform afspraken RES 1.0:</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2030 is 0,196 TWh Zon op Land vergund 	<p>ZON OP LAND: STAND VAN ZAKEN MEDIO 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> Gerealiseerd/in aanbouw 0,103 TWh

Energietransitie		Realisatie
		<ul style="list-style-type: none"> • Vergunning verleend/lopend 0,064 TWh • Subtotaal 0,167 TWh = 85% van het doel 0,196 TWh • Ambitie 0,085 TWh • Totaal 0,253 TWh = 129% van het doel 0,196 TWh <p>Bovenstaande gegevens zijn in een memo van de ambtelijke organisatie van 27 december 2022 gecorrigeerd. In de memo wordt aangegeven dat er feitelijk meer vermogen is gerealiseerd dan op basis van de SDE-beschikkingen is geregistreerd. Er is 0,131 TWh gerealiseerd. Daarmee licht het subtotaal met 0,195 TWh nagenoeg op de doelstelling van de gemeente = 100% van het doel van 0,130 TWh.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • In 2030 is de Drentse Zonneroute A37 mogelijk gemaakt, 0,057 TWh • In 2030 is 0,130 TWh grootschalig Zon op Dak gerealiseerd. 	<p>Het Zonnerouteproject is in ontwikkeling.</p> <p>ZON OP DAK: STAND VAN ZAKEN MEDIO 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niet SDE gerealiseerd: 0,058 TWh • SDE gerealiseerd 0,029 TWh • SDE beschikt 0,021 TWh • Subtotaal 0,108 TWh = 83% van het doel 0,130 TWh • Ambitie 0,032 TWh • Totaal 0,140 TWh = 108% van het doel 0,196 TWh
	<ul style="list-style-type: none"> • In 2030 is 0,286 TWh windenergie mogelijk gemaakt. 	<p>WINDENERGIE: STAND VAN ZAKEN MEDIO 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerealiseerd/in aanbouw 0,151 TWh • Vergunning verleend/lopend 0,135 TWh • Totaal 0,286 TWh = 100% van het doel 0,286 TWh <p><i>Bron: regionale monitor RES.</i></p>
	In 2030 is er een robuust en stabiel elektriciteitsnetwerk. ⁹⁹	De netcapaciteit is anno 2023 nog niet robuust genoeg.

⁹⁹ Bron: RES 1.0

Energietransitie		Realisatie
		<ul style="list-style-type: none"> > De gemeente spant zich in om samen met de provincie te zoeken naar oplossingen. Een voorbeeld is het openstellen van een 'vluchtstrook': voor het eerst in Nederland is daarmee de reservecapaciteit van het hoogspanningsnet in gebruik genomen; > Op basis van een locatiestudie hebben TenneT en Enexis een voorkeur uitgesproken om op de locatie Boerdijk te Veenoord een uitbreiding te realiseren van het hoogspanningsnetwerk. Het college van Emmen heeft aangegeven hier medewerking aan te verlenen door een planologische procedure te starten. > Met het Interreg Deutchland project onderzoeken de gemeente Emmen en Stadt Haren (Ems) de haalbaarheid van grensoverschrijdende energie-uitwisseling.
	De beleidsruimte voor kleinschalige zonneprojecten in wijken en dorpen is benut. ¹⁰⁰	Het is bij de onderzoekers niet bekend in hoeverre de beleidsruimte momenteel is benut.
2026	Meer opwek hernieuwbare energie gerealiseerd door externe partijen.	Zie voorgaande post 'ambities' uitvoeringsdoelen RES 1.0 voor 2030.
	Meer buffering/opslag van elektriciteit gerealiseerd, onder meer door toepassing van H ₂ ¹⁰¹	Zie het hierboven eerder genoemde project Energy Hub GZI-Next en hieronder GZI Next verder ontwikkelen.
2023	GZI Next verder ontwikkelen, inclusief H ₂ -vulpunt	<p>WATERSTOF</p> <p>Vanaf juni 2022 is het H₂-vulpunt reeds in gebruik, sinds die tijd rijden de Qbuzz-bussen op waterstof.</p> <p>De gemeente werkt samen in een coalitie van publieke en private partijen. Het gaat om het realiseren van de verbinding met Energy Hub GZI Next (waterstof, groen gas en zon PV)¹⁰². Het is de bedoeling de bestaande capaciteit en energie-infrastructuur zoveel mogelijk te gebruiken voor de productie en transport van waterstof voor verschillende doeleinden. Voor de productie van groen gas moet een te realiseren biovergister gaan zorgen. In Emmen liggen al de eerste meters van de zogenaamde 'hydrogen backbone' waarin de Gasunie gaat investeren. Er wordt gebouwd aan een netwerk van (deels) bestaande gasleidingen, die de vijf grote industrieclusters aan elkaar moet gaan verbinden. Gasunie neemt het grootste deel van de investering voor haar rekening, de rijksoverheid een kleiner deel met een subsidie.</p>

¹⁰⁰ Bron: Structuurvisie Zonneakkers

¹⁰¹ Bron: energienota

¹⁰² Project GZI Next (onderdeel van de Noordelijke waterstofketen). Doel: Realiseren van een duurzaam energieknoppunt op het terrein van de voormalige gaszuiveringsinstallatie waarbij de aanwezige infrastructuur hergebruikt wordt. Waar staat de gemeente: Zonnepark is gerealiseerd. Waterstofinstallatie, waterstoftankstation voor bussen en leidinginfrastructuur is in ontwikkeling in het kader van het Europees project HEAVENN. Biogasinstallatie is in conceptfase. Bron: Energienota Verlenging 2021 en 2022, p. 22.

Energietransitie	Realisatie
<p>t/m 2022</p>	<p>WINDMOLENS EN ZONNEPARKEN</p> <p>Op een van de drie vastgestelde plekken zijn reeds windmolens en een zonnepark gerealiseerd, namelijk in het gebied Pottendijk. Het bestaat uit veertien windturbines (50 MW) en een zonnepark van 35,5 hectare.¹⁰³ In totaal levert Energiepark Pottendijk per jaar 170 GWh (0,170 TWh) en 61 ton CO₂-besparing per jaar. Het levert energie voor bijna een derde van het verbruik van inwoners en bedrijven in Emmen.¹⁰⁴ Er zijn nu nog twee andere gebieden waar windmolens mogen worden gebouwd. De projecten zijn nog niet in ontwikkeling vanwege de problematiek van netcongestie: Gebied Zwartembergerweg (max. 24 MW) en Gebied N34 (max. 21 MW).</p> <p>De gemeente Emmen is door diverse bedrijven benaderd met een verzoek om een principe-uitspraak betreffende de bouw van zonneakkers op verschillende locaties in de tuinbouwconcentratiegebieden van Erica en Klazienaveen (privégrond ondernemers). Ook kwam er een vraag voor de bouw van een zonneakker op gemeentegronden in het Rundedal. Op dit moment is er circa 56 hectare gerealiseerd en is er vergunning verleend voor ruim 60 hectare. Buiten de vastgestelde structuurvisies om zijn er ook andere ontwikkelingen, zoals het realiseren van een 'Drentse zonneroute' langs de A37 en vanuit het bedrijfsleven een initiatief voor 100 hectare Zon op Bedrijfsdaken. Tevens stimuleert de gemeente Emmen de versnelde ontwikkeling voor kleinschalig opwekking van zonne-energie, denk aan zonnepanelen op woningen, scholen en bedrijfspanden in het MKB.</p> <p>LOKAAL EIGENAARSCHAP OMTRENT DE PROJECTEN ZONNEPARK ORANJEPOORT, NORTH STAR EN ZONNEROUTE A37</p> <p>Zonnepark Oranjeport</p> <p>Het initiatief om het Zonnepark Oranjeport te realiseren kwam van de lokale Vereniging Parkmanagement Bedrijventerreinen (VPB) Emmen BV. Met dit project wilde de vereniging de bedrijven en bedrijventerreinen rond Emmen zoveel mogelijk verduurzamen. Het (VPB) Emmen BV heeft het zonnepark samen met partners in de regio ontwikkeld en gerealiseerd. Het zonnepark ligt tussen de industrieterreinen Bargermeer-Zuid en Bedrijvenpark A37. Het is een lokaal project voor Emmen en de omliggende dorpen. Met een vermogen van 30 megawatt wekt het zonnepark groene stroom op voor zo'n 8.500 huishoudens. Ook is er met het lokale bedrijfsleven en onderwijs een Solar Innovation and Experience Center opgezet. In dit onderzoekscentrum wordt gewerkt aan duurzame innovaties. Denk daarbij aan innovaties rond zonne-energie, waterstofproductie, thermiektechnieken en het gebruik van biobased materialen.</p> <p>De inwoners van de omliggende dorpen Oranjedorp en Nieuw-Dordrecht profiteren mee van het zonnepark. De eigenaar van het zonnepark Groenleven BV heeft de inwoners ruim een halve hectare zonnepanelen geschonken, dat levert bijna een halve megawatt per jaar op. De schenking lag in lijn met het beleid van de gemeente Emmen dat 20% van opgewekte hernieuwbare energie in eigendom zou moeten zijn van de lokale samenleving. De gemeente Emmen is hiertoe aangesloten bij het Interreg COBEN project, zie het onderstaande kader. Inwoners die daarvan wilden profiteren hebben de energiecoöperatie 'Nieuw Oranjeport' opgericht en deze coöperatie heeft momenteel zo'n 120 leden. De panelen produceren jaarlijks meer dan 450.000 kWh stroom, afhankelijk van de weersomstandigheden. Dat betekent dat</p>

¹⁰³ Bron: Raadsbrief 'Overname Energiepark Pottendijk' (17 december 2020)

¹⁰⁴ Bron: website Energiepark Pottendijk

Energietransitie	Realisatie
	<p>er jaarlijks ruim € 50.000,- onder de leden aan energiebelasting terugkomt. Het geld dat de energiecoöperatie verdient met de verkoop van stroom aan het energiebedrijf Greenchoice wordt gebruikt voor nieuwe initiatieven die de energiecoöperatie wil realiseren. Zo wil de energiecoöperatie dat in 2030 beide dorpen in geheel in hun eigen energie kunnen voorzien.</p> <p>COBEN is een project medegefinancierd door het Interreg North Sea Region Programme 2014-2022. Interreg is een familie van meer dan 100 EU-programma's die regionale ontwikkeling en cohesie in de hele Europese Unie ondersteunen. COBEN richt zich op het maatschappelijk middenveld als de belangrijkste aanjager van de transitie naar op hernieuwbare energie gebaseerde energie. Het project heeft tot doel een verschuiving van energiewaardeketens te ondersteunen van gecentraliseerde nutsbedrijven naar hernieuwbare energiebedrijven in gemeenschapsbezit die tastbare economische, ecologische en sociale voordelen bieden aan ingeschreven burgers. Met andere woorden: COBEN heeft als doel om duurzame energieprojecten zo te ontwikkelen dat de omwonenden ook profiteren. De gemeente Emmen doet mee aan het Europese project COBEN. Onder de naam Lokaal Opgewekt ondersteunt de gemeente de projecten van De Zonnige Start, Oranjepoort en het zonnepark Klazienaveen.</p> <p>Project North Star Het project richt zich op groen gas als één van de bouwstenen van de groene energiehub op GZI Next. Het gebied van de voormalige gaszuiveringsinstallatie van NAM is klaargemaakt om de locatie om te vormen tot een energiehub onder de naam GZI Next. Op deze locatie werken bedrijven, overheden en kennisinstellingen in Emmen samen aan de energiemix van de toekomst. In 2020 zijn ENGIE, Shell en EBN gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden en haalbaarheid van de productie van groen gas. Het project heet 'North Star'. De energiecoöperatie Nieuw Oranjepoort is in gesprek gegaan met dit project om ook daar participatie voor elkaar te krijgen. Er bleken echter tussen de gemeente en de bedrijven geen afspraken te liggen over participatie. Zonder de gemeente is het voor de energiecoöperatie Nieuw Oranjepoort moeilijk zaken te doen met grote bedrijven.</p> <p>Project Drentse Zonneroute A37 Dit project onderzoekt de mogelijkheden van zonne-energie langs de A37, op een traject van 42 km tussen Hoogeveen en de Duitse grens. Partners zijn Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, provincie Drenthe, gemeenten Coevorden, Hoogeveen, Emmen, netwerkbedrijf Enexis Groep en netbeheerder RENDO. Op het traject kan naar verwachting 176 MW aan zonne-energie worden opgewerkt, wat overeenkomt met stroom voor ruim 45.000 huishoudens. Gemeenten hebben aan energiecoöperaties gevraagd om mee te denken met het project. Het beleid van de gemeenten is namelijk om ook hier inwoners in de omgeving van de A37 mee te laten profiteren van de zonneparken langs de A37. Dit sluit aan bij de door de raad van Emmen vastgestelde 'Structuurvisie Zonneakkers' en de beleidsregel 'Maatschappelijk draagvlak van zonneakkers nabij dorpen en wijken'. Om mee te denken over het project hebben de energiecoöperaties van Hoogeveen, Coevorden en Emmen een koepelorganisatie opgericht.</p>
Duurzame mobiliteit	

Energietransitie		Realisatie
Uitvoeringsdoelen:		
2023	Verduurzamen van het eigen wagenpark	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.
	Realiseren van 400 extra stallingsplaatsen en 24-uurs fietsenstalling op het station	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.
	Bij grootschalige wegwerkzaamheden inzetten op duurzame of minder mobiliteit	Geen gegevens bekend bij onderzoekers.

Bijlage 4 Korte handreiking regievoering

De belangrijkste aanbeveling voor de raad en het college is werk te maken van het verstevigen van de regisserende rol van de gemeente. Het is daarbij belangrijk dat er een gedeelde taal is voor regievoering: wat is het, hoe doe je dat en hoe kun je zien of dat succesvol is? Hieronder beschrijven we met een korte handreiking wat regievoering is en wat belangrijke zaken zijn om goed regie te kunnen voeren.

Wat is regie?

Regie is een bijzondere vorm van sturen. Regie kan onderscheiden worden naar (a) een vorm van organiseren en (b) een vorm van sturen. In dat licht is regievoering ook als volgt te definiëren:

- Doelen realiseren en zaken die hiertoe nodig zijn van de grond laten komen zonder dat je alles zelf hoeft te doen;
- De sturing richten op de afstemming van actoren, hun doelen en handelingen tot een samenhangend geheel.

Bron: Partners+Pröpper in opdracht van het Min.v.BZK, 2004

REGIE ALS VORM VAN STUREN

Als we verder inzoomen op **regie als vorm van sturen** zijn vier typen regie te onderscheiden. Hiermee krijgt de rol en vooral ook de werkwijze van de gemeente betekenis. Afhankelijk van de rol van de gemeente kan de gemeente kiezen voor een bepaald regietype. Bijvoorbeeld als de gemeente beschikt over een eigen beleidskader en doorzettingsmacht kan de gemeente kiezen voor een beheersingsgericht type. Het is dan een kwestie van opdrachten geven waarbij de eigen doelen en kaders centraal staan. In het geval de gemeente geen eigen beleidskader heeft en ook geen doorzettingsmacht dan kan de gemeente enkel faciliteren om anderen ertoe te bewegen met een plan en uitvoering te komen. Bijvoorbeeld door het stimuleren van inwonersinitiatieven met subsidies.

Vier regietypen		Eigen 'script' of beleidskader	
		Ja	Nee
PARTNERS+PRÖPPER <small>DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK</small> Doorzettings- macht	Ja	Beheersingsgerichte regie Eigen beleid opleggen met doorzettingsmacht (geld, bevoegdheden, dwingende argumentatie)	Uitvoeringsgerichte regie Beleid van een ander opleggen met doorzettingsmacht (geld, bevoegdheden, dwingende argumentatie)
	Nee	Visionaire regie Een wervende visie articuleren zodat anderen daar vanuit hun visie kunnen aansluiten om tot coproductie te komen	Faciliterende regie Zonder uitgesproken visie vooraf stimuleren dat anderen tot beleid en samenwerking komen

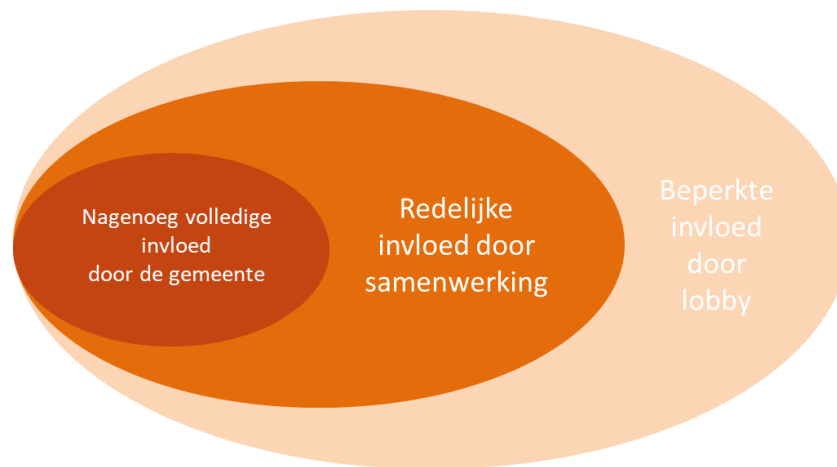
Ring van invloed en risicobepaling

Om te bepalen welk type regietype tot de mogelijkheden behoort van de gemeente kunnen de 'ringen van invloed' als hulpmiddel worden ingezet. Bijvoorbeeld door doelen of maatregelen te categoriseren naar een van de drie ringen, zie de onderstaande figuur. Naarmate een doel of maatregel zich meer binnen de invloedruimte van de gemeente bevindt is de kans groter dat het ook daadwerkelijk zal worden gerealiseerd. Hiermee is ook een risicoanalyse te maken.

Bijvoorbeeld:

- > Het verduurzamen van de eigen panden van de gemeente zit in de binnenste ring: nagenoeg volledige invloed door de gemeente. De kans dat dit doel wordt gerealiseerd is groot want de gemeente heeft dat nagenoeg geheel in eigen hand;
- > Het isoleren van woningen voor mensen met een kleine beurs ligt in de middelste ring. De gemeente kan dit aantrekkelijker maken door het verlenen van subsidies, leningen tegen aantrekkelijke voorwaarden en daarbij ook samenwerken met de woningcorporaties;
- > Het zorg dragen voor voldoende capaciteit van het elektriciteitsnet ligt in de buitenste ring. De gemeente heeft dan zeer beperkte invloed.

In de nieuwe energienota komen deze ringen overigens wel in beeld maar snel overzicht en een overkoepelende risicoanalyse ontbreekt.

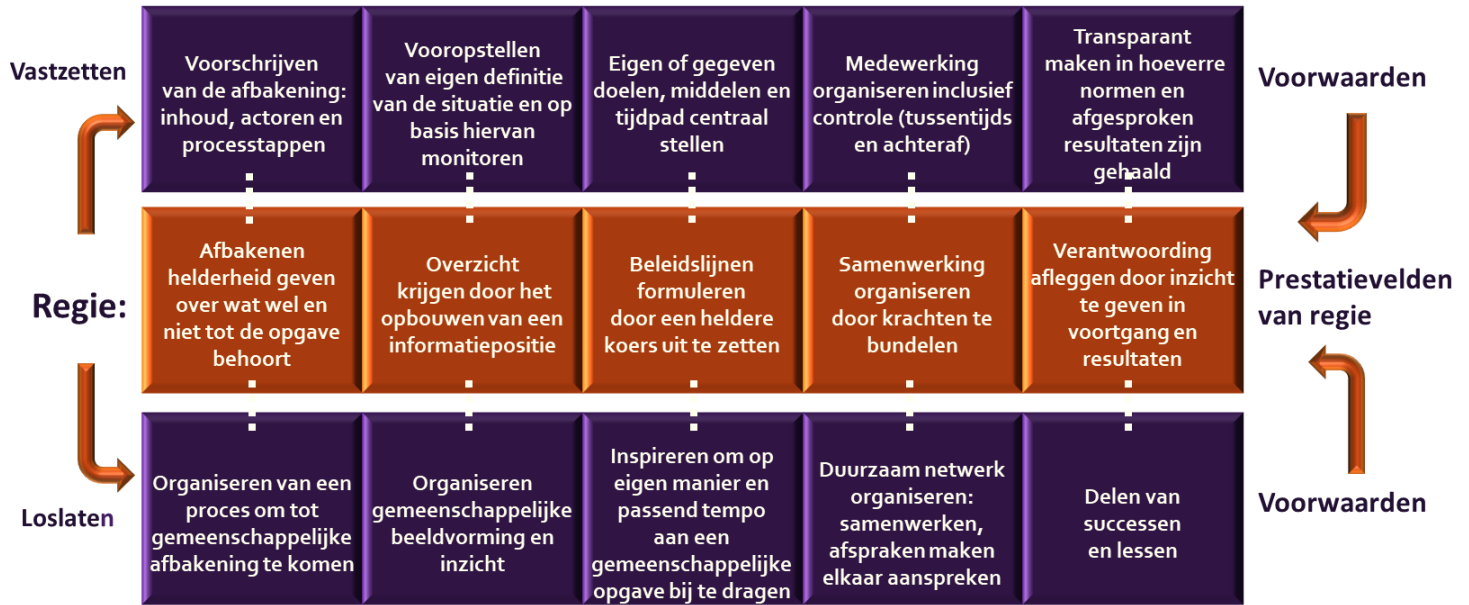
Drie sporen en vijf prestatievelden van regie

Om goed regie te kunnen voeren is het nodig om voortdurend scherp zicht te hebben op drie sporen, die in de nieuwe energienota overigens wel in meer of mindere mate beeld komen:

- 1 **De inhoudelijke opgave:** hier gaat het om afbakening van het vraagstuk of de problematiek, einddoelen en mijlpalen, benodigde maatregelen en middelen et cetera;
- 2 **De actoren:** hier gaat het om zicht op wie nodig is om de doelen te realiseren, wat ieders bijdrage kan zijn en wat zij (waaronder de gemeente) van elkaar verwachten;
- 3 **Het proces:** hier gaat het om het inrichten van een proces dat gericht is op het faciliteren van samenwerking tussen de actoren. Denk aan fasering in stappen, spelregels voor samenwerking, organisatie en informatiedeling maar ook aan werkvormen die effectieve samenwerking stimuleren.

Om goede regie te kunnen voeren, los van welk type dan ook, is het ook nodig om een **vijftal prestaties** te leveren. Zie de onderstaande figuur 'de prestatievelden van regie': afbakenen, overzicht krijgen, beleidslijnen formuleren door een heldere koers uit te zetten, samenwerking organiseren door krachten te bundelen en verantwoording afleggen door inzicht te geven in voortgang en resultaten.

Daarnaast vragen de regietypen 'beheersingsgericht' en 'uitvoeringsgericht' om een wijze van sturing waarbij zaken **vast worden gezet** om deze prestaties te kunnen leveren. De regietypen 'visionair' en 'faciliteren' vragen juist **om loslaten**. Om doeltreffend zaken vast te kunnen zetten moet de gemeente andere voorwaarden invullen dan in het geval van loslaten.

© Partners+Pröpper